

ปัจจุบันถือว่า "ไทย" กับ "ลาว" แท้จริงพูดภาษาตระกูลเดียวกัน เพียงแต่มีภาษาพูดอยู่ในตระกูลภาษาย่อยต่างกัน ซึ่งสามารถสืบสาวไปถึงต้นตอภาษาแม่เดียวกันได้ ภาษาตระกูลไทเดิม หรือที่เรียกว่า Proto-Tai จึงเป็นภาษาแม่ของทั้งภาษาลาว

และภาษาไทยสยาม โดยนัยนี้ ไทย-ลาว หาใช้คนต่างเผ่าพันธุ์กันไม่ หากเป็นหน่อเนื้อเชื้อไขเดียวกัน

ในบันปลายของชีวิต เมื่อสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ประทับอยู่ที่บ้านชินนามอน ใช้ชีวิตอย่างสงบที่ป็นัง หลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้ทรงพระอักษรโต้ตอบกับ สมเด็จพระกระษัตริย์นาคราชวงศ์ เป็นประจำ ลายพระราชหัตถเลขาชุดนี้ ต่อมาได้มีการจัดพิมพ์ เป็นชุด "สาส์นสมเด็จพระ" อันเลื่องชื่อ มีตอนหนึ่งที่น่าสนใจ สมควรนำมาพิจารณาในที่นี้ คือ "วินิจฉัยเรื่อง "ละว้า"

ทรงปรารภว่า ตั้งแต่ราว พ.ศ.2430 เมื่ออังกฤษได้เมืองพม่า และฝรั่งเศสได้เมืองตังเกี๋ยแล้ว พวกนักปราชญ์ทั้งสองชาติก็ตรวจตราว่าในแหลมอินโดจีนนี้ "มีมนุษย์ต่างกันกี่ชาติและพูดภาษาต่างกันกี่ภาษา" แล้วเผยแพร่รายการที่ตรวจพบพร้อมกับให้ความเห็น ซึ่งต่างกับพระวินิจฉัยของพระองค์ท่านอยู่ 2 ประการคือ เรื่อง "ไทย" กับ "ลาว"

สำหรับเรื่อง "ไทย" นั้น ท่านยืนยันความเห็นเดิมแต่ได้รวมเอา "ลาว" มาเป็น "ไทย" ด้วย

ข้อ ๑. ว่ามนุษย์หลายจำพวกที่เรียกชื่อต่างๆ ด้วยเข้าใจกันแต่ก่อนว่าต่างชาติกัน คือ (๑) ชาวดังเกี๋ย Tonkinese (๒) ฉาน (หรือเงี้ยว) (๓) ลื้อ (๔) เขิน (๕) ลาว (๖) ชาวสยาม (คือ ไทยเรา แต่เขาเรียกสยามีส Siamese แปลว่า ชาวสยาม) ที่จริงเป็นชนชาติ "ไทย" ชาติเดียวกันทั้งนั้น มีหลักฐานที่พูดภาษาเดียวกันและเรียกตัวเองว่า "ไทย" ทุกจำพวก ใช้แต่เท่านั้น

ยังตรวจพบมนุษย์จำพวกไทยที่มีต่อไปทางตะวันตกจนถึงมณฑลอัซซัม (Assam) ในอินเดีย และทางตะวันออกมีต่อไปในแดนจีนอีกไกลเลยสืบสวนได้เรื่องพงศาวดารว่า มนุษย์ชาติไทยนี้เดิมเป็นชาติใหญ่ ตั้งภูมิลำเนาบ้านเมืองอยู่ตลอดแดนดินที่เรียกว่าจีนฝ่ายใต้ บัดนี้ ถูกชนชาติจีนตี

บ้านเมือง สู้ไม่ได้ จึงพากันอพยพมาหาภูมิลำเนาอยู่ใหม่ แยกย้ายกันเที่ยว
ตั้งบ้านเมือง และมีอาณาเขตต่างกัน จึงเลยได้นามเรียกต่าง ๆ”

(ศาสนสมเด็จ เล่ม 6 : 15-16)

จะเห็นได้ว่า “พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย” ได้ปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ของ
ชนชาติไทย จากที่รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระมติว่า “ไทยกับลาวเป็นคนละพวกกัน
จะเอาอย่างลาวมาเป็นพื้นเมืองไทย ไม่สมควร” มาเป็นว่า “ลาว” ก็เช่นเดียวกับ
ชาวดังเกี๋ย ฉาน ลื้อ เขิน และชาวสยาม (คือไทยเรา) “ที่จริงเป็นชน
ชาติ ‘ไทย’ ชาติเดียวกันทั้งนั้น” โดยใช้หลักฐานคือ “พูดภาษาเดียว
กัน” เป็นเกณฑ์

เกณฑ์ดังกล่าวนี้ หากใช้ปี 2500 อันเป็นปีถึงพุทธกาลเป็นเส้นแบ่ง ก็
อาจกล่าวได้ว่า สี่ทศวรรษนับแต่ถึงพุทธกาล องค์ความรู้เรื่องชนชาติไทยโดย
ใช้ภาษาไทยเป็นตัวกำหนด ได้เป็นกระแสหลักของการศึกษาวิจัย เรื่องความ
เป็นมา ภาษา สังคม และวัฒนธรรม ของชนชาติไทย ในระยะเวลาต่อมา นัก
ไทยศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นสำนักภาษาศาสตร์
เปรียบเทียบเชิงประวัติ (สถาบันไทยศึกษา) หรือสำนักวิจัยโครงการ “ประวัติ
ศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท” (ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง)
ก็ได้ใช้ “กระแสหลัก” นี้ เป็น “แม่แบบ” ในการศึกษาวิจัยด้านไทศึกษาอย่าง
แพร่หลายมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ดังนั้น ในทางทฤษฎี วิธีคิด และวิธีการศึกษา โดยเฉพาะข้อเสนอเกี่ยวกับวิธี
การทาง “นิรุกติศาสตร์” รวมทั้งระบบการเลือกสรรและการกลั่นกรองข้อมูล
จึงมีความคิดชี้นำที่ค่อนข้างโน้มเอียงไปในทางค้นหา “เอกลักษณ์ของ
ชาติพันธุ์ไท” มากเกินไป โดยให้น้ำหนักความสำคัญกับปัญหาความหลากหลาย
หลายทางชาติพันธุ์ ความผสมผสานทางวัฒนธรรม และมิติเชิงซ้อนหลาย
ระนาบ ในช่วงพัฒนาการของประวัติศาสตร์สังคมอันยาวนานกว่าสองพันปี
ไม่มากเท่าที่ควร

¹ ที่ว่าเรียกตัวเองว่า “ไทย” ทุกจำพวก อาจจะมีใช้เช่นนั้นเสมอไป (ความเห็นของผู้เขียน)

จิตร ภูมิศักดิ์ จัดเป็น “นักไทยศึกษา” ในอุดมคติ ในความหมายที่นักไทยศึกษา ถือเป็นแบบอย่างได้ และควรจะก้าวไปให้ถึง ความโดดเด่นของ จิตร ภูมิศักดิ์ คือ พื้นภูมิที่ “แน่น” ทางวิชาการด้านอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะภาษา และเอกสารโบราณ บวกกับความคิดวิพากษ์ที่เป็นระบบ เป็นขบถต่อสถาบัน เป็นขบถต่อองค์ความรู้ดั้งเดิม และเป็นขบถต่อกระบวนทัศน์ชุดเดิมอันเป็น กระแสหลักของวงการอักษรศาสตร์ไทย เมื่อมาผนวกเข้ากับจิตสำนึกทางการเมืองที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชนผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ขูดรีด จิตร ภูมิศักดิ์ จึงไม่เคยมีลักษณะประนีประนอมกับสถาบันใด ที่เป็นปฏิปักษ์ ต่อความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมการเมืองการปกครอง หรือสังคมวิชาการ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความคิดทางวิชาการเมื่อ บรรลุวุฒิภาวะแล้วของ จิตร ภูมิศักดิ์ มีลักษณะปลดปล่อยตนเองอย่างเสรี ทว่าทรงภูมิ นอกจากนี้ จิตรยังมีจิตวิญญาณและวิธีการศึกษาแบบ “นักสหวิทยาการ” ที่สามารถนำเสนองานวิชาการให้เป็นแบบ “บูรณาการ” ได้ ผลงานวิชาการของจิตร ภูมิศักดิ์ จึงมีความสมบูรณ์แบบและยิ่งยงในตัวเอง แต่นั่นมิได้หมายความว่า องค์ความรู้ที่จิตรสร้างขึ้นเป็น “สัจธรรม” และเป็น “อมตะ” เพียงแต่ว่า ในบริบทของงานวิชาการที่จิตรได้ศึกษาไว้ จิตรมีความ “หนักแน่น” และ “รอบด้าน” รวมทั้งมีจุดยืนที่ “มั่นคง” ในการสร้างความรู้ที่ตนเชื่อว่าถูกต้อง ในปัจจุบัน จึงยังไม่ย่นักที่ใครจะ “หัก” หรือลบล้าง “องค์ความรู้” ที่จิตรได้สร้างขึ้นใหม่ให้กับวงการ

ในทศวรรษที่ผ่านมา ข้อโต้แย้งทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชาติพันธุ์ที่น่าสนใจที่สุดเรื่องหนึ่ง (ไม่นับกรณี “กำเนิด” และเทือกเขาเหล้ากอ ของนายบรรหาร ศิลปอาชา อดีตนายกรัฐมนตรีนี่ ซึ่งเป็นประเด็นทางการเมืองมากกว่าวิชาการ) คือ เรื่อง กำเนิดชาติพันธุ์ ของท้าวฮุ่ง-ขุนเจือง ผู้ได้รับขนานนามว่า “วีรบุรุษสองฝั่งโขง” ซึ่งสำนักศิลปวัฒนธรรม ถือว่าเป็น “วีรบุรุษทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนเผ่าพันธุ์สองฝั่งโขง” (ท้าวฮุ่ง-ขุนเจือง วีรบุรุษสองฝั่งโขง 2538)

นับแต่ปีพ.ศ. 2486 พระมหาสิลา วีรวงศ์ ในฐานะนักวิชาการเชื้อชาติลาว สายนครจำปาสัก รับราชการใน หอสมุดแห่งชาติไทย ผู้ค้นพบ ศึกษา และชำระหนังสือเรื่อง ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง เป็นท่านแรก ได้เป็นผู้เสนออย่างอาจหาญว่า แม้เรื่องของ ท้าวฮุ่ง หรือ ขุนเจือง ปรากฏอยู่ในตำนานประวัติ

ศาสตร์ฝ่ายไทยหลายเล่ม จนดูเหมือนเป็นที่ยุติว่า ขุนเจืองเป็นกษัตริย์ไทย สืบพระวงศ์มาจากพระเจ้าลาวจักรราช แต่ท่านมหาสิลา เองกลับคิดว่า ขุนเจืองมิใช่กษัตริย์ไทย แต่เป็น

"คนเชื้อชาติ ขอม หรือ มอญ ซึ่งเป็นคนเผ่าเดียวกัน (ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง 2538:113-115)

ข้อคิดของพระมหาสิลา คงมีนักวิชาการฝ่ายไทยโต้แย้งจำนวนไม่น้อย สำนักอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เกือบทั้งหมด ดูเหมือนจะยังคงยืนยันความเป็นกษัตริย์เชื้อชาติไต-ลาว ของขุนเจือง ตลอดมา ไม่เว้นแม้แต่ จิตร ภูมิศักดิ์ จิตรเห็นว่าเป็น "ชาวเลียมแห่งลุ่มแม่น้ำกก" ซึ่งเป็น "แหล่งอารยธรรมไทยสมัย ก่อนสุโขทัย" (ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง 2538:118-119) จิตร ค้านพระมหาสิลา แม้มิได้เอ่ยชื่อว่า "มีนักปราชญ์บางคนถึงกับถือว่า เรื่องของขุนเจืองเป็นเรื่องของหัวหน้าเผ่าชนชาวข่าอะไรไปเลย" (อ้างใน ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง 2538:124)

ด้วยเอกสารชุดเดียวกันนี้เอง คือ มหาकाพย์ท้าวฮุ่ง-ขุนเจือง ที่มหาสิลาเป็นผู้ชำระ จิตรยืนยันว่า ขุนเจืองเป็นกษัตริย์แห่งสังคมไทยลุ่มแม่น้ำกกสืบต่อจากลาวจีน สังคมไทยในจินตภาพของจิตร ขณะที่เขียนเรื่องนี้ คืออาณาจักรเงินยาง จิตรยังได้โยงว่า "เนะ สุธ่า ฤก" เป็นภาพชาวเลียม (ซึ่งในทัศนะของจิตร 'สยาม' เป็นชื่อชนชาติ ไม่ใช่ชื่อเมือง) ที่ยาตราไปรวมเข้าขบวนทัพใหญ่ นำหน้ากองทัพหลวงของพระเจ้าศรีสุริยวงษ์ที่ 2 จิตรเชื่อว่ากองทัพชาวเลียมนี้ เป็นกองทัพอันเกรียงไกรที่ขุนเจืองส่งมาช่วยงานศึกของพระเจ้าศรีสุริยวงษ์ ในฐานะที่เป็นไมตรีต่อกัน โดยขณะนั้นขุนเจืองครองเมืองพะเยา ลาวจีน (หรือ ท้าวซิม) ผู้เป็นลุง ครองเมืองเงินยางอันเป็นศูนย์กลางใหญ่

จิตรยังได้วิเคราะห์ว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ขุนเจืองมีชัยชนะเหนือล้านช้างตลอดถึงแถวปะกั้น เพราะขุนเจืองดำเนินนโยบายผูกมิตรกับ ชนชาติข่า จิตรแยก ลาว กับ ข่า ออกเป็นคนละพวก โดยกล่าวว่า ในอาณาจักรล้านช้างนั้น ชนชาติข่า คือ ชนพื้นเมือง ที่มีอยู่มากกว่าลาว และถูกลาวเหยียดลงเป็น "ข้าทาส" ขุนเจืองผูกมิตรกับ ข่า พวกข่า จึงนับถือขุนเจืองมาก และยังมีพวกข่า ที่นับถือ ฝักใฝ่อยู่จนบัดนี้

จิตรยังได้วิเคราะห์ว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ขุนเจืองมีชัยชนะเหนือล้านช้างตลอดถึงแถวปะกั้น เพราะขุนเจืองดำเนินนโยบายผูกมิตรกับ **ชนชาติ** ข่า จิตรแยก ลาว กับ ข่า ออกเป็นคนละพวก โดยกล่าวว่า ในอาณาจักรล้านช้างนั้น **ชนชาติข่า** คือ **ชนพื้นเมือง** ที่มีอยู่มากกว่าลาว และถูกลาวเหยียดลงเป็น “ข้าทาส” ขุนเจืองผูกมิตรกับ ข่า พวกข่า จึงนับถือขุนเจืองมาก และยังมี พวกข่า ที่นับถือ ฝ่เจืองอยู่จนบัดนี้

(ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง 2538 : 130-131)

แม้ผลงานวิชาการของจิตร ภูมิศักดิ์ จะได้สร้างความสั่นสะเทือนในวงวิชาการไทยอยู่ไม่น้อย แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า ช่วงปี 2500-2507 อันเป็นระยะเวลาที่จิตรสร้างสมภูมิความรู้และขีดเขียนออกมา โดยผลงานวิชาการชิ้นสำคัญ คือ

ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาว ขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น ยังเป็นช่วงเวลาที่ความรู้และความคิดของจิตร ยังไม่ตกผลึกเสียทีเดียว ² เช่นเดียวกับนักวิชาการไทยทั่วไป ความเป็นนักวิชาการ นักมาร์กซิสต์ กระทั่งนักปฏิวัติ ยังไม่อาจลบ ‘ฉันทาคติ’ ทางเชื้อชาติได้ ข้อสรุปทางวิชาการบางข้อของจิตรจึงอาจมีความคลาดเคลื่อนได้

เกี่ยวกับความเป็น ‘ลาว’ ซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรม ‘มอญ-เขมร’ แผ่ผังอยู่อย่างแนบแน่น ตามที่พระมหาศีลา วีรวงศ์ ได้นำเสนอในประเด็นกำเนิดและชาติพันธุ์ของขุนเจืองนี้ นักวิชาการไทยที่ได้แสดงทัศนะที่คล้ายคลึงกัน และอาจถือว่าเป็นสำนักคิดใกล้เคียงกัน เพียงแต่ว่ามีจุดเน้นประสบการณ์ ความชัดเจน และบทบาทหน้าที่ทางสังคม ต่างกัน ที่สำคัญมีอยู่ 3 ราย คือ

1. หลวงวิจิตรวาทการ (2473)

² ประกอบกับเงื่อนไขการค้นคว้าคงมีจำกัด เนื่องจากเป็นงานขีดเขียนค้นคว้าระหว่างที่จิตรถูกจำคุกที่ลาดยาวถึง 7 ปี (พ.ศ. 2500-2507)

ทรงเห็นว่า “มนุษย์จำพวกที่เราชาวกรุงเทพฯ เรียกว่า ‘ละว้า’ และชาว
มณฑลพายัพเรียกว่า ‘ลัวะ’ นั้นเอง คือ ลาวเดิม

พวกละว้าเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร คนละ
ตระกูลกับ ภาษาไทย “

ท่านยังได้ลงความเห็นไว้ว่า “พวกละว้าเป็นชาวประเทศสยามเดิม เมื่อก่อนชน
ชาติไทยลงมาตั้งภูมิลำเนา มีกษัตริย์ละว้าสืบแต่พระเจ้าลาวจักรราช”

3. พระยาอนุমানราชธน (2497)

เห็นว่า ละว้า คือ พวกขอมโบราณ

และ พญามังรายมีพระบิดาสืบเชื้อสายมาจากละว้า

ชาติละว้า เป็น เจ้าของดินแดนสุวรรณภูมิ ก่อนเขมร ก่อนไทย

สำหรับผู้เขียนเองนั้น อาจกล่าวได้ว่า แรงบันดาลใจในการศึกษาเรื่อง
ชาติพันธุ์โบราณในเอเชียอาคเนย์ มีจุดเริ่มต้นมาจาก การได้อ่านต้นฉบับตัว
เขียนงานวิจัยเรื่องสำคัญของจิตร ภูมิศักดิ์ คือ ความเป็นมาของคำสยาม
ไทย, ลาว ขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ ตั้งแต่ระยะต้น
ปี พ.ศ. 2517 หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผู้เขียนได้ขออนุญาตจาก
คุณสุภา ศิริมานนท์ ผู้ได้รับความไว้วางใจจากจิตร ภูมิศักดิ์ ให้เก็บรักษาต้น
ฉบับไว้ในช่วงเผด็จการทหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และได้รับความ
เห็นชอบจากท่านให้เสนอผลงานชิ้นสำคัญนี้ ให้กับโครงการตำรามนุษย
ศาสตร์และสังคมศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนร่วม
เป็นกรรมการฝ่ายวรรณคดีอยู่ด้วยในช่วงนั้น จัดพิมพ์เผยแพร่ เหตุการณ์
นองเลือด 6 ตุลาคม 2519 ทำให้ชีวิตในฐานะนักวิชาการของผู้เขียนผกผันไป
บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ไร้ทิศทาง เพราะได้ใช้เจตจำนงเสรีที่จะเลือกอยู่กับชนชาติ
ลัวะในจังหวัดน่าน นานถึง 7 ปี นับเป็นจุดเริ่มต้น ของการใช้ชีวิตแบบนัก
มานุษยวิทยา-นักชาติพันธุ์วรรณาอย่างเต็มรูป ผลที่ได้มา คือ งานวิจัย
เรื่อง “สืบประวัติศาสตร์ชนชาติลัวะ สืบความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติลัวะ
กับชนชาติไทในอดีต” ซึ่งต่อมาได้นำเสนอออกมาในรูปแบบของ วารสารเมือง
โบราณ ฉบับพิเศษ ลัวะเมืองน่าน (2530) ตามมาด้วยงานวิจัยระดับ
ปริญญาเอกเรื่อง “*The Dispossessed : An Anthropological
Reconstruction of Lawa Ethnohistory in the Light of Their Relationship*

with the Tai" (Australian National University 1991) ผลงานวิจัยที่สัมพันธ์กัน และเป็นการสืบสานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ไท โดยคำนึงถึงปัญหาการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยสหวิทยาการ อีกเรื่องหนึ่ง คือ คนไท (เดิม) ไม่ได้อยู่ที่นี้ (สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2533) เนื่องจากเนื้อหาที่ศึกษาค่อนข้างกว้างขวาง ในที่นี้จะขอสรุปเฉพาะประเด็นที่หยิบยกมาอภิปราย คือ ความเป็น 'ไทย' กับ ใครคือ 'ลาว' ?

ลัวะเมืองน่าน (ชลธิรา สัตยาวัฒนา : 2530)

ผลการวิจัย ลัวะเมืองน่าน ในบริบททางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมล้านนา นำไปสู่ข้อสรุปว่า

"เมืองชัยวรนครเชียงลาว เป็นเมืองแรกตั้งของวงศ์ลาวจักรราช ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรรัตนนครเงินยาง มีปู่เจ้าลาวจก เป็นต้นวงศ์ 'ลาว' ในบริบทสังคมนี้ คือ 'ลัวะ' หรือ 'ละว้า' ซึ่งเดิมเป็นชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ต่อมาได้รับเอาภาษาและตัวเขียน ของกลุ่มวัฒนธรรมไทมาใช้อย่างแพร่หลาย

กษัตริย์ราชวงศ์นี้ จึงมีชื่อ 'ลาว' (อ่าน ลา-วะ) นำหน้าทุกพระองค์ ในจำนวนนี้ มีทั้ง ขุนเจือง (ลาวเจือง) และขุนมังราย ร่วมสืบเชื้อสายด้วย แต่ก็มีสายสัมพันธ์กับ ชนชาติอื่นอย่างแนบแน่นด้วยการแต่งงาน

ท้าวสูงหรือขุนเจืองจึงเป็นวีรบุรุษแห่งสองฝั่งโขง ที่มีกำเนิดมาจาก ชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร เป็นปฐม และจัดอยู่ใน "สายวัฒนธรรมชาวกรอม" หรือ "วัฒนธรรมขอมโบราณ" นั่นเอง

"The Dispossessed: An Anthropological Reconstruction of Lawa Ethnohistory in the Light of Their Relationship with the Tai"
(Cholthira Satyawadhna 1991)

งานวิจัยนี้ได้ขยายเขตพื้นที่วิจัยสนาม นอกเหนือจาก "ลัวะเมืองน่าน" โดยเพิ่ม "ลัวะ" หรือ "ละเวือะ" ในพื้นที่ชายแดนด้านตะวันตก คือ จังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ของประเทศไทย และข้ามพรมแดนไปที่แดน "ละว้า" หรือ "ว้า" ในอำเภอ Lanchang (ลานช้าง ?) แถบเทือกเขาปะลังซาน

และอาหว่าซาน ในมณฑลยูนหนาน ประเทศจีน จรดชายแดนรัฐละว้าใน
ประเทศพม่า

การสอบเทียบเอกสาร นอกเหนือจากศึกษาวิเคราะห์จากตำนานพงศาวดาร
ล้านนาลายฉบับ ได้มีส่วนของบันทึกประวัติศาสตร์จีน และเอกสารบันทึก
ทางการของราชทูตอังกฤษในยุคล่าอาณานิคม โดยเฉพาะของ Sir James
George Scott ด้วย ผลการวิจัยสนาม ณ อาณาบริเวณรัฐพื้นเมืองชาย
ขอบ แดนต่อแดน ของสามประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่า

“ละว้า” วิทยกลางคนและวัยอาวุโสส่วนใหญ่ในมณฑลยูนหนาน ประเทศ
จีนตอนใต้ พูดได้ถึงสามภาษา คือ ภาษาละว้า ภาษาไท (ไทใหญ่ หรือ
ไตเหนือ) และภาษาจีน ภาษิตและคำพังเพยของละว้ายูนหนาน ซึ่งนัก
วิจัยชาวจีนบันทึกไว้โดยเข้าใจว่าเป็น “ภาษาละว้า” นั้น เมื่อถอดเสียงและ
ความหมายแล้ว แท้จริงเป็น “ภาษาไทย” ที่สามารถออกเสียงและตีความ
หมายได้รู้เรื่อง นอกจากนี้ยังพบว่า ที่เข้าใจว่า “กลุ่มละว้าล่าห่มนุษย์” เป็น
“สังคมชนเผ่า” (Tribal Society) นั้น แท้จริงเป็นสังคมที่ได้เคยผ่าน
พัฒนาการเป็นรัฐ มีเจ้าครองนครรัฐแล้ว

ส่วนความสัมพันธ์กับ “รัฐไท” ในล้านนา ก็เห็นได้ชัดว่ามีหลายระลอก

ระลอกแรกน่าจะเป็น “กลุ่มละว้า” ที่มีโครงสร้างสังคมที่เป็นแบบสืบสกุลสาย
แม่และสืบผีสายแม่ “ลัวะเมืองน่าน” รวมทั้ง “คนเมือง” ของจังหวัด
เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เป็นผู้รับสืบทอดมรดกทาง
วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ทางเผ่าพันธุ์ของ “ละว้า” สายโบราณนี้ แต่โดย
เหตุที่มีความสมพงศ์และสัมพันธ์กับ “กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท” มายาว
นาน ทั้ง “วัฒนธรรมละว้า” และ “เอกลักษณ์ละว้า” หรือที่เดิมเรียกกันว่า
เป็นแบบ ‘ลาว’ นั้น ถูกชนรุ่นหลังและนักวิชาการภาคกลาง เข้าใจว่าเป็น
“ต้นแบบ” ของ “วัฒนธรรมไทโบราณ” ซึ่งไม่น่าจะเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง

การโยกย้ายถิ่นฐานของ “ละว้า” ระลอกหลัง เป็นกลุ่มชนที่มีโครงสร้างสังคม
แบบสืบสกุลสายพ่อและสืบผีสายพ่อ ซึ่งจัดว่าเป็น “ละว้ารุ่นใหม่” ที่ได้รับ
อิทธิพลการปกครองและวัฒนธรรมจีน ตั้งแต่หลังสมัยราชวงศ์หยั่นตะวันตก
พวกที่เนี่ยกตัวเองว่า “ละเวือะ” ที่แม่แจ่ม แม่สะเรียง แม่ฮ่องสอน จัดเป็น
“ละว้ารุ่นหลัง” ซึ่งเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศไทยช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ต่อเนื่องด้วยช่วงล่าอาณานิคมซึ่งมีการกำหนดเขตพรมแดนรัฐประชาชาติ ด้วยระบบแผนที่ของอังกฤษ (Mc Carthy)

ในทัศนะของผู้วิจัย “ละว้า” ทั้งสองกลุ่มนี้ อาจสืบสายชาติพันธุ์มาจาก ชาวไปเยว่บางกลุ่ม เช่น “ลัว่เยว่” หรือ “ซีโอว” และก็อาจมีบรรพชนร่วมเชื้อสายกับ บรรพชนไท เนื่องจากมีการปะทะสังสรรค์กันมาแต่ครั้งอยู่ในดินแดนตอนใต้ของประเทศไทย

ความสัมพันธ์กับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท หรือสายวัฒนธรรมไท อาจมีมาตั้งแต่ยุคหนึ่ง คือตั้งแต่สมัยก่อนราชวงศ์ฮั่นตะวันตก และหลังจากนั้น หรือกระทั่ง ก่อนหน้านั้นเป็นเวลานานมาก คือสมัยราชวงศ์โจว ราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซาง ตามลำดับ เมื่อผ่านพัฒนาการทางเศรษฐกิจสังคมมาเป็นช่วง ๆ ละว้ากลุ่มหนึ่ง ก็สามารถสร้างบ้านแปงเมือง และสถาปนารัฐได้ เผ่าพันธุ์ ละว้าสายนี้ได้พัฒนาตนเองและบ้านเมือง จนกลายเป็นบรรพชนที่สำคัญของ สังคมล้านนา ในขณะที่ก็อาจจะมี “บางกลุ่มของละว้า” ที่ด้อยความเจริญกว่า และเคยเป็นส่วนหนึ่งของ “รัฐละว้า” แต่เป็นส่วนชายขอบ หรือเนื่องด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองบางประการ ได้ถูกเบียดขับให้ขึ้นไปอยู่ภูตอยและล่าถอยเข้าป่าลึก ใช้ชีวิตอย่างยากจนข้นแค้น เหมือนกับ สังคมชนเผ่า ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็น “วิวัฒนาการย้อนกลับ” (Devolutionary Stage of Development) ไปใช้ชีวิตแบบที่ดูเหมือนกับว่า เป็น “สังคมชนเผ่า” (Tribal society) สังคมลักษณะเช่นนี้ มีปรากฏอยู่ในหลายส่วนของ โลก ทั่วทุกทวีป รวมทั้งในเอเชีย ลักษณะสังคมแบบนี้ และกระบวนการ “วิวัฒนาการย้อนกลับ” ดังกล่าว มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับแนวคิด ทฤษฎีของ Jonathan Friedman ในการศึกษาสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Friedman 1972;1979)

คนไท (เดิม) ไม่ได้อยู่ที่นี้ (ชลธิรา สัตยาวัฒนา แอนโทนี ดิลเลอร์ และ บี. เจ. เทอร์เวียล 2533 : 186-240)

งานวิจัยชื่อ “ใจบ้าน ใจเมือง และใจคน : ปัญหาการสืบสาวกำเนิด และเอกลักษณ์ไทย” ในหนังสือรวมงานวิจัยชื่อ คนไท (เดิม) ไม่ได้อยู่ที่นี้ เป็นการใช่วิธีการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาสังคมและมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เพื่อ

ค้นหากำเนิดไทและเอกลักษณ์ไท บนพื้นฐานความคิดที่ว่า “ชาติพันธุ์บริสุทธิ์ นั้น หามิได้” ซึ่งนำไปสู่การเน้นศึกษา “ความเหมือน” หรือ “คล้ายคลึง” ของ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในแหลมทอง โดยผู้วิจัยได้ชี้ว่า “ใจบ้าน ใจเมือง” เป็น คติความเชื่อชุดหนึ่ง ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์อันหลากหลายในแหลมทอง ทั้งกลุ่ม ชนที่พูดภาษาตระกูล Austroasiatic และ Austronesian มีอยู่ร่วมกัน

ทว่าเมื่อสอบเทียบ การกระจายตัวของ “ภูมิศาสตร์หลักเมือง” กับ หลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรมแล้ว ผลปรากฏว่า ระบบความ เชื่อชุดนี้ แม้อาจมีที่มาจาก “สายวัฒนธรรมร่วม” ของเผ่าบรรพชนที่หลากหลาย โดยมีชนกลุ่มที่ใช้ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (มอญ-เขมร) เป็น แก่น กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่งเมื่อผสมผสานกับกลุ่มออสโตรเอเชียติ ค อย่างแนบแน่น แล้ว สามารถพัฒนา “คติใจบ้าน” ขึ้นเป็น “คติใจเมืองและ หลักเมือง” ได้อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคง

ดังปรากฏหลักฐานว่า “เสาสัมฤทธิ์” ของ “รัฐไท” ที่เก่าแก่ที่สุด เท่าที่สืบค้น ได้จากเอกสารโบราณ อยู่ที่เมืองอาย เมืองโอม ในพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของ ประเทศเวียดนามปัจจุบัน

“คติการปลูกเสामือง” มีระบุทั้งใน คัมภีร์อาหมปุราณจี ของชาวไทอาหม ในอัสสัม ประเทศอินเดีย และใน ความโตเมือง ของชาวไทดำเมืองหน่วย ประเทศเวียดนาม

แม้ว่าจะมีคน “ไทย” อยู่ที่นี่ ในแหลมทอง มาแต่ไหนแต่ไร ตามมโนทัศน์ของ สำนักประวัติศาสตร์โบราณคดีบางสำนัก แต่คติการปลูกเสामืองของคนไท ซึ่งก็คือ ตัวแทนที่เป็นทางการของอำนาจรัฐไท มีกำเนิดและพัฒนาการเป็น ปึกแผ่นในพื้นที่ตอนบน คือ อัสสัม พะเยา และเวียดนาม ก่อนกำเนิด ของรัฐไทย (สยาม) ในพื้นที่ตอนล่าง คือ สุโขทัย อยุธยา และ รัตนโกสินทร์ (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2533 : 186-187)

ผู้วิจัย ได้ติดตามการศึกษาวิจัยเรื่อง

ก่ า เนื ด ไท

ใครคือ ลาว ? และ

ลัวะ-ละว้า-ลาว มีความสัมพันธ์กันอย่างไร?

ของนักวิชาการสองฝั่งโขงด้วยความตื่นตาตื่นใจ

ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ เรื่อง ท้างฮุ่ง ขุนเจือง วีรบุรุษสองฝั่งโขง (2538) จัดว่าเป็นก้าวกระโดดก้าวใหญ่ ที่ได้รวบรวมเอาบทวิเคราะห์ของนักวิชาการลาว คือ มหาสีลา วีรวงส์ และบทวิจัยของ ดวงเดือน บุญยาวง เข้าไว้กับงานวิจัยของนักวิชาการไทย เช่น จิตร ภูมิศักดิ์

และที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง คือ ผลงานของนักวิชาการไทยอย่างอาจารย์ ศรีศักร วัลลิโภดม ที่ไม่เคยหยุดนิ่งและมีความกล้าหาญทางวิชาการที่พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนทัศนะและข้อสรุปใหม่ได้ทุกเมื่อ ที่พบหลักฐานข้อมูลใหม่ ทางโบราณคดี ในบทความชื่อ “ขุนเจือง สำนึกร่วมทางวัฒนธรรมของคนในลุ่มน้ำโขงตอนบน” (ศรีศักร วัลลิโภดม 2538) อาจารย์ศรีศักร ได้สืบสานกำเนิดของเมืองโบราณในลุ่มน้ำโขงตอนบนใหม่ โดยล้มล้างทฤษฎีความเชื่อเก่า อันเป็นความคิดความเชื่อของตัวเองอย่างน่าสรรเสริญ :

“แต่ก่อนมีนักวิชาการหลายท่าน (รวมทั้งข้าพเจ้าด้วย) ที่คิดว่า เรื่องราวของการสร้าง เมืองโยนกนาคนันท์ ของพระเจ้าสิงหนวัตินั้นมีมาก่อน เมื่อเลื่อมไป แล้วจึงเกิด เมืองหิรัญนครเงินยาง ขึ้นมาแทน... มาบัดนี้ ข้าพเจ้าคิดว่า เรื่องสิงหนวัติและเมืองโยนกนาคนันท์ น่าจะเป็นของชนชาติไทบางกลุ่มที่เคลื่อนย้ายเข้ามาในเชียงรายได้ ในสมัยหลังการเกิดของตำนานหิรัญนครเงินยาง...

ข้าพเจ้าได้มองภาพพจน์ของเรื่องราวในตำนานเมืองหิรัญนครเงินยางใหม่นั้นก็คือไม่อยากมองอย่างที่กักเอวว่าตำนานเรื่องนี้เป็นเรื่องการสร้างบ้านแปงเมืองของชนเผ่าไทหรือไต ที่เคลื่อนย้ายมาจากภายนอกได้ ในขณะเดียวกัน ก็ไม่อาจมองไปว่า บรรดากลุ่มชนที่อยู่บนที่สูงที่เรียกว่าพวกลัวะนั้น เป็นกลุ่มชนที่ล้าหลังและหยุดนิ่ง ท่านองตรงกันข้าม กลับเห็นว่า คนที่อยู่บนที่สูงเหล่านี้ มีความเคลื่อนไหว และมีบทบาทที่สำคัญในการทำให้เกิดบ้านเมืองและรัฐขึ้นในแอ่งเชียงรายได้และเชียงใหม่ เพราะถ้าจะทบทวนกันใหม่ตามเนื้อผ้า ผู้ที่เป็นบรรพชนของผู้สร้างเมืองหิรัญนครเงินยาง คือ ปู่เจ้าลาวจก นั้น ก็เป็นพวกลัวะที่อยู่บนที่สูง เป็นผู้ที่ยังไม่ได้นับถือพุทธศาสนา...

เมืองหิรัญนครเงินยาง คือ เมืองของกษัตริย์ที่เป็นบรรพบุรุษของพระยามังราย ตำนานได้กล่าวถึงว่า ก่อนที่จะมาถึงพระยามังรายนั้น ได้เกิดเมืองใหม่ ๆ ขึ้นอีกหลายแห่ง แต่ที่สำคัญได้แก่ เมืองพะเยา เมืองเชียงราย และ

เมื่อนาน กษัตริย์ผู้ครองเมืองดังกล่าวนี้มีเชื้อสายเดียวกัน มีความสัมพันธ์กัน...

พระยามังรายนั้น ไม่ใช่คนไทย ทั้งในเรื่องตระกูลและชาติ เพราะตำนานได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่าสืบมาแต่พวกลาวจาก ซึ่งเป็นพวกที่จะอยู่ในที่สูง...

เขาเข้าจริง ๆ แล้ว เรื่องการเคลื่อนย้ายของชนชาติไท เข้ามาสร้างบ้านแปงเมืองในแอ่งเชียงรายนั้น ยิ่งคิดและยิ่งพบหลักฐาน ตลอดจนร่องรอยใหม่ ๆ แล้ว ก็ยิ่งแผ่วและเลือนลางทุกที ในขณะที่ภาพของพวกที่จะที่มีพลังความหนักแน่นก็ดูเข้มข้นขึ้นทุกที"

(ศรีศักร วัลลิโภดม 2538 : 234-246)

จากการสืบสานภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิด และเจ้าของวัฒนธรรม แอ่งเชียงราย และแอ่งเชียงใหม่ ได้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า

"ขุนเจืองถือกำเนิดในกลุ่มคนที่อยู่ในแอ่งเชียงราย ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นเชื้อสายของพวกลาวก็ได้" (ศรีศักร วัลลิโภดม 2538 : 242) แต่ในทางการปกครองและความสัมพันธ์ทางสังคม โดยผ่านการแต่งงานกับผู้หญิงลูกเจ้าเมือง หลายหลากชาติพันธุ์ ขุนเจืองจึงได้กลายเป็น "สัญลักษณ์ของบรรดาผู้นำ ที่ข้ามพ้นความเป็นเผ่าพันธุ์ คือ ไม่เป็นของกลุ่มใดเผ่าใด สามารถจะมีชายาที่เป็นคนมาจากกลุ่มอื่นได้ และไปปกครองใครก็ได้" (ศรีศักร วัลลิโภดม 2538 : 250)

ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง "ลาว" ล้านนา หรือนัยหนึ่ง "ลาวเฉียง" แห่งมณฑลพายัพ ดูเหมือนจะเป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์กับ "ไท" ตามความรับรู้แบบไทย ๆ และก็ยังมิ "ลาว" อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มใหญ่มาได้แก่ "ลาว" ในมณฑลอุดร (ลาวพวน) และมณฑลนครราชสีมา (ลาวกาว) รวมไปถึง "ลาว" ในล้านช้าง ซึ่งครอบคลุมทั้งเวียงจันทน์ หลวงพระบาง จำปาสัก ลาวกลุ่มนี้ในความรู้แบบ "ลาว" ถือว่า สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ "อ้ายลาว" ซึ่งนักวิชาการทั้งไทยและลาวบางส่วนเห็นร่วมกันว่า เป็นบรรพบุรุษของคนไท-ลาว ในปัจจุบัน

งานค้นคว้าเรื่อง "ประวัติศาสตร์การทูตลาว" (คำจัน ประดิษฐ์เรียบเรียงขึ้นเมื่อปี 2512) จัดรวมพิมพ์ในหนังสือ มุลมรดกชนชาติอ้ายลาว ซึ่งเป็นหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระยอธกแก้วพุทธ

ชินโรส สกลมหาสังฆปาโมกข์ สมเด็จพระสังฆราชแห่งพระราชอาณาจักรลาว (12 มีนาคม 2528) นับเป็นตัวอย่างที่สำคัญของการสืบสาน ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ลาว ในมโนทัศน์ (conceptualization) ของชาวลาวที่สมบูรณ์แบบที่สุด กล่าวคือ ท้าวคำจัน เห็นว่า ชาวลาวได้เริ่มตั้งถิ่นฐาน แถบภูเขาอัลไต ซึ่งเป็นแดนต่อแดน ระหว่างจีน ไชยเทศ และมองโกเลียในปัจจุบัน เรียกตนเองว่า "อ้ายลาว" (ลาวผู้เป็นพี่ใหญ่) มีอาณาบริเวณขยายลงมาทางใต้ แถบแม่น้ำโขง โอบล้อมแค้วน ลื้อชนน หูเป่ย์ หูหนาน และอานฮุย โดยแรกเริ่มมีสัมพันธ์ไมตรีเป็นอันดีกับชนชาติจีน แต่ต่อมาก็ถูกจีนยึดเอาแดนลาวไป ทำให้ลาวต้องร่นถอยไปอยู่ตามภูตามดอย และมาตั้งอาณาจักรอ้ายลาวในแค้วนหูหนาน ต่อมาในสมัยสามก๊ก (พ.ศ. 764-808) ลาวได้โอกาสที่แผ่นดินจีนวุ่นวาย จัดตั้ง "สนธิรัฐ" รวม 6 รัฐ คือ 1. เมืองควาย 2. ยิดซิก 3. ยี่ม 4. สีหลวง 5. หลวงกุง 6. หนองแส ต่อมาใน พ.ศ. 1192-1806 ลาวถอยลงมายึดน่านเจ้า เอาหนองแส หรือตาสีฟู เป็นนครหลวง แบ่งการปกครองออกเป็น 4 รัฐ คือ 1. รัฐนามเมืองมีดินแดนแต่แค้วนหูหนาน (จีน) ถึงแค้วนกุคาน หรือ ปากัน (พม่า) 2. รัฐยวน เชียงแสน 3. รัฐ ล้านช้างเกียง (คือ แม่น้ำโขง) แบ่งออกเป็นสองภาค คือ ภาคน้อย อ้อยหนู (เมืองแสง หรือ เดียนเบียนฟู) และภาคเมืองขวา ล้านช้าง (หลวงพระบาง) 4. รัฐอัสสัม ซึ่งแบ่งเป็นสองภาค อัสสัม อยู่ภาคเหนือ มณีปุระอยู่ภาคใต้

(คำจัน ประดิศ 2512 อ้างแล้วใน ตอนที่หนึ่ง อ่านรายละเอียดเพิ่มใน มุลมรดกชนชาติอ้ายลาว 2538 : 157-159)

ข้อสรุปของท้าวคำจันที่ว่า อาณาจักรน่านเจ้าของลาวล่มสลาย เพราะถูก กองทัพมองโกลตีแตกเมื่อ พ.ศ. 1796 ดูสมเหตุสมผลกับสภาพที่ผู้คน อาณาจักรอ้ายลาวก็กระจัดกระจาย "ไปตามตายตามเกิด" ลงมาทาง แม่น้ำดำก็มี แม่น้ำโขงก็มี เรียกตนเองต่าง ๆ กัน

นายจารุบุตร เรื่องสุวรรณ ได้สืบสานสายชาติพันธุ์ อ้ายลาว สืบต่อไปว่า ในพ.ศ. 1181 อ้ายลาว ที่อพยพลงมาทางใต้ ได้มาสร้างเมืองหิรัญนคร ขึ้นที่ฝั่งแม่น้ำสาย มีพระเจ้าลาวจกราช เป็นปฐมกษัตริย์ สืบสันตติวงศ์ โดยมีคำนำหน้าว่า "ลาว" ทั้งนั้น จนถึงได้สร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นเมื่อพ.ศ. 1838 คำนำหน้ากษัตริย์ว่า "ลาว" ก็หายไป (มุลมรดกชนชาติอ้ายลาว 2528:75)

การสืบสานประวัติศาสตร์ชาตินี้ ตรงกับ “จารีตประวัตินิพนธ์
ของชาติและราชวงศ์” กระแสหลักของไทยเราด้วย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ :
2539) อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า แม้เนื้อหาของประวัติศาสตร์และระยะ
เวลาของประวัติศาสตร์ รวมทั้งสถานที่ทางประวัติศาสตร์ใกล้เคียงกัน แต่นัก
ประวัติศาสตร์ไทยกับนักประวัติศาสตร์ลาว อาจสืบสานประวัติศาสตร์
ชาติพันธุ์ ด้วยวิธีคิดและมโนทัศน์ ที่แตกต่างกัน ข้อมูลประวัติศาสตร์ของ
ฝ่าย “อ้ายลาว” แจ่มชัดกว่าฝ่ายไทยมาก ในแง่การสอบเทียบกับเอกสาร
ประวัติศาสตร์และข้อมูลด้านชาติพันธุ์ของจีน

แล้ว ลาว คือใคร ?

ลาว-ละว้า กับ ลาว-อ้ายลาว เป็นพวกเดียวกันหรือไม่ ?

อ้ายลาว กับ ไท-ไทย อีกเล่า เป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันหรือเปล่า ?

สยาม มิใช่ ไต-ไท

แล้ว ไต-ไท คือใคร ?

ถ้าสรุปความไม่ผิด จิตร ภูมิศักดิ์ สืบความเป็นมาของคำ สยาม โดยเห็นว่า
เป็นชื่อเรียกกลุ่มชน ที่อยู่ในที่ราบน้ำ มีวัฒนธรรมแนบแน่นกับลุ่มน้ำ หรือทำ
นาเมืองลุ่ม ซึ่งก็คือบรรพชนของเผ่า ไท เช่น ชาวสยามแห่งลุ่มแม่น้ำกก คือ
ชนเผ่าไทเจ้าของวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำกก อันเป็นที่ตั้งของอาณาจักรเงินยาง มี
ชื่อเต็มว่า หิริญนครเงินยาง

แต่สำหรับ ศรีศักร วัลลิโภดม นั้น ไม่คิดว่าคน สยาม หรือชาวสยาม เป็น
พวกเดียวกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชนชาติ ไต และ ไท หรือไทยใหญ่
กับไทยน้อย เพียงแต่ยอมรับความสัมพันธ์กัน อย่างลึกซึ้งใน ระยะแรกเริ่ม
เท่านั้น กลุ่มที่นับเป็นชนชาติไต-ไท ในทัศนะของอาจารย์ศรีศักร คือพวกที่ตั้ง
ถิ่นฐาน อยู่ในระดับเส้นรุ้งที่ 19 องศาเหนือขึ้นไป จนกระทั่งถึงเส้นรุ้งที่ 26
องศาเหนือ แต่กลุ่ม

ชนที่เรียกว่า เสียม หรือ สยาม นั้น อยู่ตั้งแต่เส้นรุ้งที่ 19 องศาเหนือลงมา
เป็นกลุ่มชนที่เกิดจากการผสมผสานของชนชาติ ไต-ไท กับบรรพชนเผ่าอื่น ๆ
หรือชนชาติอื่น ทั้งที่เป็นชนพื้นเมืองเดิมอยู่แล้ว กับพวกที่เคลื่อนย้ายเข้ามา
ใหม่ ปัจจัยที่ทำให้เกิด “ไทยสยาม” คือ ภาษา

แนววิเคราะห์ที่สำคัญยิ่ง และมีคุณูปการทางทฤษฎี ของอาจารย์ศรีศักร ซึ่งแตกต่างจากสำนักคิดภาษาศาสตร์กระแสหลักในประเทศไทยก็คือ ภาษา มิใช่สิ่งกำหนดชาติพันธุ์ อาจารย์ศรีศักรได้ชี้ชัดว่า ภาษานั้นเอง ที่ทำให้คนสยามหรือชาวสยามถูกเรียกว่าเป็นคนไทย “เพราะการสืบเนื่องของภาษาพูดนั้น ยิ่งยืนกว่าการผสมผสานกันทางสายเลือดและเผ่าพันธุ์” นอกจากนี้ ศาสนาพุทธ กับดินแดน ความสำนึกในเรื่อง “ประเทศ” นับได้ว่าเป็นพัฒนาการทางสังคมที่สำคัญ เพราะเป็นการรวมกลุ่มชนต่างเผ่าพันธุ์และต่างชนชาติให้เป็นพวกเดียวกัน กล่าวโดยสรุป ในทัศนะของอาจารย์ศรีศักร ชาวไทยสยาม คือ พวกที่ “ร้อยพ่อพันแม่” ชาวไทยสยาม ไม่ใช่คนใดหรือคนใด แต่ คนใดหรือคนใด อาจจะเป็นชาวพม่า ชาวมอญ ชาวเวียดนาม หรือ ชาวสยาม ได้ (ศรีศักร วัลลิโภดม 2534 : 220-228)

กระบวนการที่ต่างกัน ในการมองปัญหา ชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม มีนัยยะอย่างสำคัญต่อทิศทางการสืบสานประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ใด และ/หรือ กลุ่มวัฒนธรรมใด

ทิศทางการวิจัย ของโครงการวิจัย “ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไทย” ก็เล็งไม่พ้นจากความสับสนอันยุ่งยากนี้ ทั้งในทางความเป็นจริง ในทางทฤษฎี วิธีคิด และ วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยเองมีความเห็นว่า หัวข้อโครงการวิจัย “ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไทย” นี้ เป็นหัวข้อที่ฟังดูเหมือนกับว่า เป็นหัวข้อวิจัยธรรมดาสามัญ ที่เข้าใจง่ายแต่เพียงชื่อ ถ้าไม่ไปคิดอะไรมาก

แต่สำหรับผู้ที่เคยค้นคว้าขบคิดเรื่องนี้อย่างจริงจังมาก่อน จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ “รู้มากยากนาน รู้น้อยพลอยรำคาญ” ประเด็นที่อาจจะมีการตั้งข้อกังขาว่า แนวคิด วิธีการศึกษา และจุดมุ่งหมายของ โครงการวิจัย ดูประหนึ่งเหมือน “หลงวิจิตรฯ พันธุ์” นั้น ในทัศนะของผู้เขียนยังเป็นประเด็นรอง ที่ไม่ต้องห่วงหัวหรือกังวล

อะไรมากนัก เพราะประเด็นหลักยังอยู่ที่ปัญหาทางวิชาการ และความเข้มงวดต่อตนเอง (คณะวิจัย) ในทางวิชาการ ถ้าเรายอมรับแนวคิดที่ว่า “ไทย” คือการสร้าง “ตัวตน” แบบหนึ่งในยุคล่าอาณานิคมนี้เองของราชอาณาจักรสยามอันประกอบด้วยพี่น้องผองเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมอันหลากหลาย

แต่เราจะหยุดคิดสักนิดได้หรือไม่ ?

และเราจะปฏิเสธอย่างเต็มปากเต็มคำได้หรือไม่ ?

หากจะมีผู้เสนอแนวคิดให้พิจารณาว่า ถ้าเช่นนั้น “ความเป็นไต่-ไท” ก็คือการสร้าง “ตัวตน” อีกรูปการหนึ่ง ในยุคสมัยที่ต่างกัน ในบริบททางประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน และด้วยจุดมุ่งหมายเฉพาะที่อาจจะไม่ตรงกันเสียทีเดียว

เช่นเดียวกับคำว่า “ขอม” และ “มอญ”

บัดนี้ เริ่มเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นแล้วว่า เป็นชื่อกำหนดใช้เรียก กลุ่มวัฒนธรรมที่เป็นพลวัต หาใช่ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจงไม่

อย่างไรก็ตาม นักวิจัยที่แท้จริงย่อมไม่ย่อท้อต่อปัญหาข้อโต้แย้งทางทฤษฎี หากนักไทยศึกษา เชื่อว่า เราน่าจะสามารถค้นหา “เอกลักษณ์” ของสังคมวัฒนธรรมชนชาติไทออกมาได้ ในทางตรงกันข้าม ย่อมหมายความว่านักวิจัยด้านไทยศึกษา จะต้องมีความเชื่อพื้นฐานตรงกันบางประการ คือ

1. ความเชื่อใน ลักษณะชาติพันธุ์ไท ว่ามีอยู่จริงและสามารถค้นหาสืบสาวได้
2. ความเชื่อว่า จะต้องค้นหา กำเนิดไท ได้ ณ จุดที่แน่นอนหนึ่ง ในระยะประวัติศาสตร์ที่แน่นอนหนึ่ง
3. ความเชื่อว่า วัฒนธรรมไทดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งอาจค้นหาและสรุปขึ้นมาอย่างเป็นระบบ หรือยกขึ้นสู่ทฤษฎีได้

จากประสบการณ์ของผู้เขียน วัฒนธรรมพื้นถิ่น (Vernacular Culture) ที่ย้อนยุคไปถึงยุคหินเก่าและหินใหม่ในดินแดนอันเป็นที่ตั้งของประเทศไทย ปัจจุบัน ยังไม่มีความแจ่มชัด หรือมีข้อยุติได้ว่า เป็น วัฒนธรรมไท/ไทย เท่าที่เราเข้าใจกันในความหมายกว้าง ๆ ในหมู่นักไทยศึกษา หากกล่าวอย่างเคร่งครัดในเชิงวิชาการ

ในทำนองเดียวกัน การสอบเทียบกับชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายในสมัยโบราณในเอกสารของจีน ก็ยังมีความสับสนมากเกินไปที่จะสรุปว่า คำ “ไท-ไต” เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์

การสืบเสาะค้นหา เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชนชาติไท จึงเหมือนกับการวิ่งไล่จับเงา ที่เป็นเพียง ภาพมายา เพราะ “วัฒนธรรมไทย” ที่ถูกอุปโลกน์ให้เข้าใจกันในปัจจุบัน เป็นเพียง มายาคติ ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยอคติทางสังคมและ

การเมือง ที่ได้รับการเสกสรรค์ปั้นแต่งขึ้น จัดเป็น ภาพหลอน ในมิติประวัติศาสตร์ชาติไทย ส่วน “ภาษาไทย” ก็เป็นเพียงชื่อที่เป็นสัญลักษณ์กำหนดใช้ร่วมกันของนักวิชาการ อันมีนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติเป็นแกนนำ

กล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว “ภาษา” เป็นเพียง “สัญลักษณ์” ที่กลุ่มชนที่มีการปะทะสังสนธิ ใช้ในการสื่อความหมายร่วมกันเท่านั้น ภาษาหาใช่จะเป็นสิ่งชี้ขาดที่จะเป็นเครื่องบ่งบอกหรือกำหนดความเป็นชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ ในความเป็นจริง เพียงหนึ่งหรือสองชั่วคน มนุษย์ก็อาจลืม “ภาษา” ที่พ่อแม่ของตนใช้ ถ้าเพียงแต่บุคคลผู้นั้น อยู่ในบริบทสังคมใหม่ ที่ใช้ภาษาต่างกันเป็นเวลายาวนาน

สำหรับสังคมที่มีการเคลื่อนไหว มีการปะทะสังสนธิกับสังคมภายนอก อยู่เป็นประจำ มนุษย์อาจจะไม่ได้ใช้ “ภาษาแม่” ภาษาเดียวในการดำเนินชีวิตทางสังคม

ผู้ที่มีชาติพันธุ์สมมติชื่อว่า “ไท” แท้จริงอาจจะไม่ได้พูดภาษาไทย ในชีวิตประจำวัน ในทางกลับกัน ผู้ที่พูดและใช้ “ภาษาไทย” ในชีวิตประจำวันอยู่ในทุกวันนี้ โดยชาติกำเนิดอาจเป็น ลัวะ-ลาว เป็น เขมร มอญ พม่า จีน จาม ก็เป็นไปได้

การใช้ ทฤษฎีภาษาศาสตร์ อย่างแข็งขันตายตัว และการใช้ แผนที่ภาษาศาสตร์กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา โดยถือว่า ภาษา เป็นสมการเดียวกันกับ ชาติพันธุ์ อาจจะเป็นสิ่งที่ให้โทษได้ ถ้าผู้ใช้ลืมนึกความจริงข้างต้น แต่ก็อาจให้คุณได้ ถ้าผู้ใช้รู้ข้อจำกัดของทฤษฎีภาษาศาสตร์

ในทัศนะของผู้เขียน นักไท/ไทยศึกษา รวมทั้งผู้วิจัยโครงการ “ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท” ควรจะกำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยในบริบทของ “คำ” ที่กว้างขวางกว่าคำว่า “ไท-ไท” นั่นก็คือ ควรจะค้นคว้าในเชิงนิรุกติศาสตร์ ตามแนวที่ จิตร ภูมิศักดิ์ ได้เริ่มต้นไว้อย่างดียิ่ง จิตรให้พื้นที่กับการสืบสานความรู้เรื่องคำ “สยาม” กว่า 300 หน้า จากนั้นจึงนำมาสู่ความหมายดั้งเดิมของคำว่า “ไท” ที่แปลว่า “คน” เท่านั้น โดยอ้างวรรณคดีเรื่อง ท้าวฮุ่ง ขุนเจือง :

ฤาจักทำตนให้ ไท หัว ชึ่งอน ได้นั้น (หน้า 83)

หรือ เขาก็ลือนาท้าว ทุกที่ ไท ขาม (หน้า 315)

ทั้งนี้ จิตร ได้ขยายความเข้าใจว่า คำว่า “ไท” หมายถึง ผู้คน ในสังคม และสนับสนุนด้วยภาษาพื้นบ้านลาว เช่น ถามว่า “ไต่บ้านไต่” ตอบว่า “ไต่เฮา” (คนพวกเรา) “ไทแซก” (คนแปลกหน้า, อากันตูกะ)

จิตรยังได้วิจัยออกมาอย่างเป็นระบบว่าในวรรณคดีล้านช้างเรื่อง ท้าวซ่ง นี้ ใช้คำว่า “ไท” หมายถึง ชาวเมือง (native, people หรือ คล้ายกับคำว่า “ชาว”) มากมายหลายแห่ง เช่น

เรียก	ชาวเมืองไกล ว่า	ไทไกล	(หน้า 10,50)
เรียก	ชาวเมืองอื่นหรือแขกเมืองว่า	ไทอื่น	(หน้า 202)
เรียก	ชาวต่างเมือง ว่า	ไทต่างเมือง	(หน้า 178)
เรียก	ชาวเมือง พลเมือง ว่า	ไทเมือง	(หน้า 313)
	และ ไทเชียง		(หน้า 202)
เรียก	ชาวเมืองเชียงเครือ ว่า	ไทเชียงเครือ	(หน้า 287)
เรียก	ชาวเมืองเงินยาง ว่า	ไทเงินยาง	(หน้า 234)
เรียก	ชาวเมืองทวาย ว่า	ไทเมืองทวาย	(หน้า 319)
เรียก	ชาวเมืองปะกัน ว่า	ไทปะกัน	(หน้า 233)

(จิตร ภูมิศักดิ์ 2519 : 552-554)

ในการวิเคราะห์คำว่า “ไท” อย่างเป็นระบบ จิตร โยงถึงภาษาไทยใหญ่แห่งรัฐฉาน ด้วยว่า ชาวไทใหญ่ถือว่าภูมิสถานบ้านเมืองของเขา มีภูมิสามสิบ ยอด และมีชนชาติต่าง ๆ อยู่ สามสิบกลุ่มชาติพันธุ์ เรียกเป็นคำได้ว่า “หลอยสามสิบ ไตสามสิบ”

ไตสามสิบ นั้นคุณบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า “ส่วนมากเป็นชาวเขาไม่ใช่คนไต อยู่ในรัฐเมืองไต เป็นจำนวนเท่ากับจำนวนคนไตทั้งหมด” ในจำนวนนี้ เช่น ไตปะหล่อง (พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร) ไตกะเร่ง (พูดภาษากะเหรี่ยง) ไตกะฉิ่น (พูดภาษากะฉิ่น)

(บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2503 : 220)

ผู้เขียนเองพบ ชาวว่า ในหุบหนาน แถบลุ่มแม่น้ำล้านช้างในจีน (ต้นแม่น้ำโขง) ซึ่งมี ภูมิลำเนาอยู่ที่ราบหุบเขา เรียกตนเองว่า “ไตหลอย” ซึ่งก็คือ ไต ดอย นั่นเอง

(ชลธิรา สัตยาวัฒนา - การวิจัยสนามเขตปะลังชาน 2531)

นอกจากนี้ ยังพบผู้ที่เรียกตนเองว่า “ไตหย่า” “ไตจ้ง” “ไตจ้ง” “ไตลา” ตาม
ด้วยกลุ่มย่อยอีกราว 30 กลุ่ม ในบริเวณ หยวนเจียง ลุ่มแม่น้ำแดงในหุ
นหนาน

(ชลธิรา สัตยาวัฒนา - การวิจัย สนามเขตหยวนเจียง 2535)

ภาษาตระกูลไท ที่ผู้คนเหล่านี้ใช้ ฟังเข้าใจยากกว่ากลุ่ม “ไตเหนอ” และ “ไ
มว” ที่เดื่อง ชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งงาน ลายผ้า และกรรมวิธีการทอ
และการปัก ก็แตกต่างกันมาก

(ชลธิรา สัตยาวัฒนา - การวิจัยสนามเขตเดื่อง 2535)

ทำนองเดียวกัน ฉวี สงชื่อ ได้ศึกษาภาษาพูดของชนชาติจ้วง ซึ่งเป็นชนพื้น
เมืองส่วนข้างมากของ มณฑลกว่างซี พบว่า ไต เป็นคำหน้าชื่อสถานที่ แปล
ว่า ดิน ดังนั้น คำว่า คนไต จึงแปลว่า “คนของแผ่นดิน” หรือ “คนพื้นเมือง”

(Hsu 1963 โดย จิตร ภูมิศักดิ์ 2519 : 579-585)

ความหมายของคำมีวิวัฒนาการ ในระยะต่อมา ความหมายของคำ “ไ
ไท” จึงได้คลี่คลาย มาเป็น ‘เสรีชน’ ที่ไม่ใช่ ‘ข้า’ ซึ่งพบในวรรณคดีเรื่อง ท้าว
ฮุ่ง กษัตริย์ลาวที่มีพระนามว่า “พระเจ้าสามแสนไทไตรภูวนารถ” ก็เพราะ
มีชายฉกรรจ์ที่เป็น “เสรีชน” ถึง สามแสนคน ในบังคับของเจ้าแผ่นดินลาว

ตรงกันข้ามกับคำว่า “ไท” จิตร ภูมิศักดิ์ อ้าง ฉวี สงชื่อ (Hsu 1963) อีกคำรบ
หนึ่งว่า ฉวี สงชื่อ พบว่า ในภาษาจ้วง “ลาว” ไม่ได้แปลว่า คนธรรมดา หากใช้
กับ คนที่เป็นเจ้านายหรือมีฐานันดร เหนือกว่า ทำนองว่าเป็น “อารยชน”
ตามแนววิเคราะห์ของจิตร กษัตริย์สายลาวจังกราช จึงมีชื่อ “ลาว” นำหน้า
กว่า 30 ลาว จนถึงสมัยมังรายจึงเปลี่ยนเป็นใช้ “ขุน” ความภาคภูมิใจใน
ความเป็น “ลาว” ดูจะสูงกว่าความเป็น “ไท” ในวรรณคดีเรื่อง ท้าวฮุ่ง เช่น

“บ่สิ้นล้า ลาวเก๋า บูราณ” (หน้า 12)

“โดยเดิมด้าม ปถมกลาง ลาวเก๋า” (หน้า 40)

อาณาจักรเงินยางถือตัวว่าเป็น อาณาจักรลาว

มีความชื่นชมในความเป็น ลาว

นี่คือสิ่งที่ จิตร ค้นพบ

แต่น่าเสียดายที่จิตรไปตีความว่า เพราะเหตุนั้นเขาจึงทิ้งชื่อ ไท ไปโดยเด็ดขาดในที่สุด (จิตร 2519: 601) ซึ่งต่างกับ ไท ในสุโขทัย เมื่อปลดแอกจากเขมรได้ก็เรียกชื่อ “เมืองไท” ไว้อย่างภาคภูมิใจอย่างสูงว่า

“คนอันมีใน เมืองไทนี้ ด้วยเกล้าด้วยหาญ ด้วยแคะด้วยแรง”

จิตรสรุปความเห็นว่า คำว่า เมืองไท นอกจากจะหมายถึง เมืองของชนเผ่าไท แล้ว ยังมีความหมาย ถึง เมืองของเสรีชน ที่ไม่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ

แต่ผู้วิจัยมีความเห็นต่างจากจิตร ภูมิศักดิ์ ในแง่ที่ว่า ไท มิได้เป็นชื่อของเผ่าชน หรือ กลุ่มชาติพันธุ์ หากเป็นชื่อที่กำหนดรู้โดยผู้คนหลายหลากชาติพันธุ์ ที่มีโครงข่ายโยงใยโดย ระบบวัฒนธรรม หนึ่งใน ระบบวัฒนธรรม ชุดนั้น มี ภาษาตระกูลไท อยู่ด้วย

ส่วน ภาษาตระกูลไท ก็เป็นภาษาร่วมที่ผู้คนหลากเผ่าพันธุ์ กำหนดใช้ร่วมกัน โดยมีอำนาจทางการเมืองจากส่วนกลางครอบงำ และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ร่วมกันเป็นพื้นฐาน ทำให้ภาษาตระกูลไทกระจายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับใช้แม้ในกลุ่มที่มีได้ถือกำเนิด มาจากชาติพันธุ์เดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะได้รับอิทธิพลของสำนักคิดทางมานุษยวิทยาที่เน้นความหลากหลายของวัฒนธรรม และความผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยก็ยังมีความเชื่อมั่นว่า การสืบสานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ (Reconstruction of Ethnohistory) ถึงจะยากเย็นแสนเข็ญเพียงไร ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันหลายฝ่าย ที่สำคัญก็คือ นักวิจัยไท/ไทยศึกษา ต้องสลัดตนเองให้พ้นจากอคติและอคตินาคติ ทางเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และสัญชาติ กำหนดใจเป็น “คนกลาง” หรือ “คนไท” ที่ปลอดพ้นจากการเอาตัวตน ทั้งที่คนอื่นสร้างให้เราและที่เราสร้างเพิ่มพูน เข้าไป กล่าวคือเป็นเสมือน “ผ้าขาว” หรือ “เด็กน้อย” ที่ความรู้เรายังด้อย ต้องเร่งศึกษา

ความเป็น “ผ้าขาว” คือ ความบริสุทธิ์ใจ ความเป็น “เด็กน้อย” คือ ความเป็นผู้ใฝ่ใจที่จะตั้ง “คำถาม” มากกว่าด่วนหา “คำตอบ” หรือให้ “คำตอบ” ที่

เป็นสูตรสำเร็จรูปขององค์ความรู้ชุดเดิม ๆ โดยมีได้ตรวจสอบกับ "ข้อมูลใหม่"

ในบทความเรื่อง "What Does 'Chinese' Mean ? An Exploratory Essay" (Vivienne Wee 1988) Vivienne Wee ในฐานะนักมานุษยวิทยาชาวจีน เกิดในสิงคโปร์ สาวสาแหรกกำเนิดของตัวเองแล้วพบว่า คำว่า จีน หรือ *Chine, China, Chinese* นั้น เพิ่งปรากฏใช้เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 1555 ให้เรียกโดยคนชาติอื่นในเอเชีย :

"The first occurrence of the word may be dated to 1555; it is not a native Chinese name, but found in Sanskrit as China about the beginning of the Christian era, and in various modified forms employed by other Asiatic peoples.

The origin is still in dispute."

(Shorter Oxford English Dictionary 1973 :325;

อ้างใน Vivienne Wee 1988)

Vivienne Wee ชี้ว่า ชื่อประเทศจีน *Zhongyuan* ไม่ได้มีความหมายของชาติพันธุ์ แต่อย่างใดเลย หากเป็น ชื่อสถานที่ แปลว่า ที่ราบภาคกลาง *Zhongguo* จึงหมายถึงโครงสร้างสังคมรัฐกลาง

"สำหรับคนจีนโพ้นทะเล เมื่อกล่าวถึงปิตุภูมิ ส่วนใหญ่จะอ้างถึง *Tangshan* หรือ *Tongshan* หรือ *Tngsoa* ซึ่งหาใช้ดินแดนที่ราบส่วนภาคกลางไม่ แต่เป็นพื้นที่อาณาบริเวณภูเขา *Tangshan* ซึ่งอยู่ถัดจากภาคกลางลงมาจนถึงภาคใต้ครอบคลุมมณฑลหูหนาน กว่างตง กว่างซี กุ้ยโจว หยุนหนาน

ดังนั้น ประชากรที่เรียกตัวเองและเข้าใจตัวเองด้วยความภาคภูมิใจและรักปิตุภูมิในเอเชียอาคเนย์ส่วนใหญ่ แท้จริง เป็นชนพื้นเมืองของมณฑลต่างๆ ก่อนมาทางภาคใต้ และตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ผู้คนเหล่านี้ อาจมี บรรพชนฝ่ายแม่เป็นชนพื้นเมือง หลากหลายชาติพันธุ์ ที่ทางจีนเรียกว่า พวก *Yue* ร้อยเผ่า อย่างมากที่สุดก็คือมีบรรพชนฝ่ายพ่อ เป็นทหาร ขุนนาง ชนชั้นปกครอง ที่มาจากแผ่นดินกลาง *Zhongyuan* ที่ใช้ภาษาจีนเป็นสื่อกลางในการติดต่อ"

ฉะนั้น “ภาษาจีน” ที่ผู้คนชาวฮกเกี้ยน และ กวางตุ้ง แต่จิว ไหล่ผา พุด จึงเป็น “ภาษาจีน” ที่ผสมผสานกันมากกับภาษาชนพื้นเมือง ในนั้นย่อมมีตระกูล ไท-ไต จ้วง-ต้ง รวมทั้ง มอญ-เขมร อยู่ด้วย

อันตรายของ การวิเคราะห์ วิจัย เชิงภาษาศาสตร์ คือ การโยนเข้าหาศูนย์กลางวัฒนธรรมจีน เช่นเดียวกับ ที่ปราชญ์ไทยจำนวนหนึ่งนิยม “ลากเข้าวัด” ไปหาภาษาบาลีสันสกฤต แท้จริงศัพท์แสงต่างๆ ที่ใช้อยู่ในภาษาตระกูล ไท-ไต จ้วง-ต้ง มอญ-เขมร อาจจะเป็นการก่อรูปของภาษาตระกูลใหม่ที่เป็นผลึกของภาษาเผ่าชนสมัยโบราณในจีนตอนใต้ และคงจะปฏิเสธได้ยากว่า อารยธรรมเตียน อารยธรรมหยุนหนาน อารยธรรมน่านเจ้า อารยธรรมอ้ายลาว ในกว๋างซี หูหนาน กุ้ยโจว มีกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูล ออสโตรเอเชียติก และ ออสโตรเนเซียน เป็นแกนนำอยู่ด้วย เหตุฉะนั้น ทฤษฎีภาษาไท-กะไดของสำนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ จึงได้รับความยอมรับมากขึ้นทุกทีในวงการวิชาการปัจจุบัน รวมทั้ง นักไท/ไทยศึกษา ในสำนักภาษาศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นที่น่าเสียดายว่า “นักไท/ไทยศึกษา” โดยทั่วไป ยังคงค่อนข้างจะศึกษาภาษาตระกูลไท-กะได และ/หรือ สังคม-วัฒนธรรมไท อย่างโดด ๆ แม้จะเริ่มมีความพยายามที่จะเข้าใจสังคมกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไต-ไท ด้วย มิติทางวัฒนธรรม แต่ก็ยังขาดความเชื่อมโยงกับ “ประวัติศาสตร์” ในความหมายของ “บริบททางประวัติศาสตร์ช่วงยาว” (la longue duree) และโบราณคดี และไม่เปิดมุมมองให้กับฐานความคิดเชิงทฤษฎีด้านการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกัน นักนักคิดที่เน้นด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี หรือนักมานุษยวิทยาที่ให้ความสำคัญกับทฤษฎีการผสมผสานและความหลากหลาย ก็ยังขาดเครื่องมือวิเคราะห์ด้านภาษาศาสตร์ และมีความรู้หรือให้ความสำคัญกับหลักฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรมไม่เพียงพอ อีกทั้งความสนใจ และความสันทัดที่จะโยงสหวิทยาการ เข้าไปในงานศึกษาวิจัยของตนก็ยังมีขีดจำกัด

งานที่น่าสนใจยิ่ง และอาจจะมาช่วยเสริมด้านที่ยังขาดไปอย่างมาก คือ งานด้านสถาปัตยกรรม ผลงานวิจัยที่สำคัญ ที่เห็นได้ชัดว่า ต้องผ่านงานวิจัยสนามและสัมผัสเป็นเวลานานกว่าที่จะตกผลึกออกมางดงามยิ่ง คือ

สถาปัตยกรรมไท (มกราคม 2539) และ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (มีนาคม 2539) โดย ศาสตราจารย์ อรศิริ ปาณินท์ ผลสรุปที่น่าสนใจประการหนึ่งของงานวิจัยชุดนี้ คือ “เรือนลัวะในภาคเหนือ” ถูกจัดให้เป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของล้านนา และโดยประสบการณ์สถาปัตยกรรมของนักวิจัยเรื่องนี้ พบว่า เรือนลัวะ มีลักษณะ “Hi-tech” มากกว่า เรือนไท-ไต ในแง่ประโยชน์ใช้สอย³

ความเป็นรากร่วมวัฒนธรรมไท/ไต กับ ลัวะ/ละว้า และความอาจจะ “เหนือกว่า” ของสายวัฒนธรรมลัวะ/ละว้า หรือกลุ่มมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) นี้ แท้จริง ได้มีผู้ให้ความสนใจและความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ในบทความของ Prof. Charles F. Keyes เรื่อง “Who are the Tai ? Reflections on the Invention of Local, Ethnic and National Identities” (1933) ได้ชี้ให้เห็นว่า นักวิชาการตะวันตกที่ “เล่นเรื่องไท-ไต” เริ่มโน้มนำไปสู่ความเข้าใจใหม่ในวงวิชาการ นั่นก็คือ ความเกี่ยวพันอย่างแนบแน่นระหว่าง ความเป็น ‘Early Tai’ กับกลุ่มชนออสโตรเอเชียติก เริ่มจากทัศนะของ Chamberlain (1979) ที่เห็นว่า ขุนเจือง เป็น “ขอม” ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ขุนเจือง กลายเป็น ‘ไท’ ก็ต่อเมื่อมีการรจนา เรื่องของขุนเจือง เป็นวรรณคดีเมื่อราว พุทธศตวรรษที่ 13-14 (Chamberlain 1991) ทำนองเดียวกัน เรื่องราวของ จามเทวี ก็มีความเกี่ยวพันกับกำเนิด ลัวะ-ละว้า และการปะทะสังสนธ์ระหว่าง นางเอกลัวะ (จามเทวี) ที่มีการศึกษาสูง กับ พระเอกลัวะ (ขุนวิลังคะ) ผู้ด้อยต่ำ (Condominas 1990) Keyes มีความเห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงสำคัญในด้านชาติพันธุ์ของกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท-ไต หรือที่ใช้ภาษาตระกูลไท-ไต เป็นเครื่องมือสื่อสาร เกิดขึ้นเมื่อเริ่มมีภาษาเขียนเป็น “ภาษาไท” หรือนัยหนึ่งเป็นภาษาสัญลักษณ์ ที่คนไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ในยุคนั้น สามารถอ่านออกเขียนได้ (Keyes 1993)

แท้ที่จริง “อักษรไท” นั้น สำหรับ ผู้ที่ศึกษาประวัติตัวเขียนย่อมรู้ดีว่า พัฒนาขึ้นจาก อักษรขอมหัด และ มอญโบราณ

ปัญหาก็คือ กลุ่มชนใดเป็นผู้เริ่มใช้ภาษาเขียนที่เป็น อักษรขอมหัด-มอญโบราณ ก่อน และใช้กันมาแต่ครั้งใด ในพื้นที่ใดของเอเชียอาคเนย์

³ สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ อรศิริ ปาณินท์, 22 ตุลาคม 2539.

ตำนานพื้นเมืองของทางเหนือส่วนใหญ่ รวมทั้ง พงศาวดารของไทยอง พงศา
วดาของไทยลื้อ บ่งบอกถึง “กำเนิดชุมชน” ในสถานที่ที่บรรพบุรุษเป็น ลัวะ
เป็นชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร

“ไท” เป็นกลุ่มที่มาทีหลังและขับไล่ผู้ปกครองพื้นเมืองลงจากบัลลังก์ แต่งงาน
กับหญิงพื้นเมือง ลัวะ โดยยอมรับ “ยึดพื้นเมือง” เช่นกรณี อชุตราช แห่ง
วงศ์ไทเมือง หลานสิงหนวัติ แต่งงานกับนางปทุมวดี ลูกสาวของกัมมโลฤชี
อชุตราชต้องนับถือรูปบูชาทางทองซึ่งเป็นรูปสมมติแทนบรรพชนสายแม่
ของปทุมวดี อชุตราชจึงประสบผลสำเร็จในการปกครองบ้านเมือง
(Cholthira Satyawadhna 1991)

ผู้เขียนค่อนข้างคล้อยตามความเห็นที่ว่า “ไท” เป็นเพียงกลุ่มผู้ปกครอง นัก
รบนักรบที่ผู้ปกครองบ้านเมืองเดิมส่งมาแผ่ขยายอาณาเขตทางตอนใต้
ทั้งผสมผสานและเบียดขับชนพื้นเมือง กลุ่มมอญ-เขมร ทั้งสามัคคีและต่อสู้
โดย ชนพื้นเมืองลัวะ-ละว้า ใช้ความเชื่อดั้งเดิม (Animism) จารีต (Rite)
ประเพณี (Tradition) เป็นอาวุธ ส่วน ชาว(กลุ่มวัฒนธรรม)ไท ใช้วัฒนธรรม
ตัวเขียน พุทธศาสนา และรัฐศาสตร์ที่เหนือกว่าเป็นอาวุธ ไท-ผู้มาทีหลัง ยึด
พื้นราบเป็นฐานทางเศรษฐกิจ ลัวะ-ผู้อยู่มาก่อน ยึดเส้นทางคาราวานบน
ไหล่เขาเป็นฐานทางเศรษฐกิจ ผลัดกันแพ้ ผลัดกันชนะ พร้อม ๆ กันไปกับ
การผสมผสานทางวัฒนธรรม เผ่าพันธุ์ และวัฒนธรรม (Cholthira 1996)

จนกระทั่งถึงทุกวันนี้

ความเป็นไทยอยู่ที่ตรงไหน ?

การสืบสานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ก็ดี หรือ การสืบสาน “ประวัติศาสตร์
สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท” ก็ดี มีข้อสังเกตเชิงสรุปว่า

1. การจัดตั้งคณะวิจัยที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องไท/ไต และมีความเชื่อทางเผ่า
พันธุ์ว่าเป็นตนเป็นชนชาติไท เช่นกรณีนักวิชาการไทย/ไทศึกษา ในประเทศ
ไทย นักวิชาการไตอาหมในอินเดีย นักวิชาการไตลื้อ-ไตเหนือในประเทศจีน
และนักวิชาการไทดำ-ไทขาวในเวียดนาม มีข้อดีที่ได้ระดมความเชี่ยวชาญ
และพลังใจ หรือ “ขวัญ” ในการทำงานวิจัยที่ยากยิ่งนี้ ให้ยืนหยัด ถึงที่สุดได้
แต่...

2. เคยมีนักจิตวิทยาสังคมตั้งข้อสังเกตว่า นอกจากพลังขับเคลื่อนด้านเพศแล้ว
ความรู้สึกทางเผ่าพันธุ์ เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุด ที่สร้างทั้งความ

เจริญสูงสุด และความเสื่อมต่ำสุด (คือสงครามล้างเผ่าพันธุ์) ดังนั้น พร้อม ๆ กันไปกับการเสนอแนวคิด "ผืนน้ำใจ" ของชาวไท/ไต ด้วยกันในเชิง "วัฒนธรรม" แล้ว ยังน่าจะควรเสนอแนวคิดชุด "ฉันทาคติ" ทางชาติพันธุ์ พร้อม ๆ กันไปด้วย

3. วิธีการทางอักษรศาสตร์ เช่นที่เน้น นิรุกติศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบภาษา ดั้งฉบับตัวเขียนอาจเป็นวิธี "หาข้อมูล" ที่จะนำมาศึกษาได้ง่ายที่สุด และดูเหมือนจะกว้างขวางที่สุด แต่ก็อาจเป็นอันตรายที่สุด เพราะงานเหล่านี้ คือ "งานบันทึกประวัติศาสตร์" หรือนัยหนึ่ง "การสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์" ที่มีจุดมุ่งหมายทางการเมือง (ทำนองเดียวกับ การใช้ "ศาสนา" ก็ เป็นการเมือง)⁴ การทำ "คน" (เช่นกรณีเปลี่ยนระบบความเชื่อของชาวพื้นเมืองภาคเหนือ-ลัวะ) ให้เป็น "พุทธ" ในตำนานศาสนา แท้จริงเป็นกระบวนการเกี่ยวเนื่องกับ การทำให้เป็นไท/ไทย (Tai-ization) ในสังคมก่อนล้านนา และระยะต้นของล้านนา โลกทัศน์ สภาพสังคม วัฒนธรรม ที่สะท้อนออกในตำนาน พงศาวดาร หากศึกษาอย่างไม่ตีความระดับลึกและไม่คำนึงถึงมิติเชิงซ้อนกับวัฒนธรรมที่ผสมผสานของชาติพันธุ์หลากหลาย ผลงานวิจัยจะมีค่าเพียง "การผลิตซ้ำ" ทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะด้านเดียว คือเป็นโลกทัศน์ มุมมองของ "ฝ่ายไทย" เท่านั้น แท้จริงตำนานหลายฉบับมีความหมายแฝงเร้นที่ซ่อนนัย ของการต่อสู้ขับเคี่ยวทางชาติพันธุ์ที่ดุเดือดแหลมคมมาก โดยเฉพาะในสถานะ "ผู้ชนะ" และ "ผู้แพ้" ในสมรภูมิต่าง ๆ แห่งกาลเวลาช่วงหนึ่ง ๆ (Cholthira Satyawadhna 1995; 1996; 1997; และ Chatthip Nartsupha and Cholthira Satyawadhna 1998)

"สหวิทยาการที่มีลักษณะบูรณาการ" อาจเป็นคำตอบที่น่าพอใจที่สุด ในการสืบสานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ แต่ก็ยังเป็นวิธีการศึกษาที่มีข้อจำกัดใน

⁴ ผู้เขียนเสนอแนวคิดนี้เป็นครั้งแรกเมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว ปัจจุบันก็ยังคงยืนยันความคิดนี้ และมีหลักฐานสนับสนุนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นนอกเหนือจาก ไตรภูมิพระร่วง ผู้สนใจโปรดอ่าน ชลธิรา กลัดอยู่ "ไตรภูมิพระร่วง รากฐานของอุดมการณ์การเมืองไทย," วารณคดีปวงชน, สำนักพิมพ์เคล็ดไทย พิมพ์ครั้งที่ 2, 2519, หน้า 20-52 และ ใน Cholthira Satyawadhna 1995; 1996; 1997 กรณีเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของ ตำนานสิงหนวัติกุมาร กับ ตำนานเมืองพะเยา.

สังคมวิชาการไทยในขณะนี้ เพราะขาดผู้สั่งทัดจัดเจนที่จะใช้สหวิทยาการ
ในเชิงบูรณาการ

“สหวิทยาการ” หมายถึง การใช้แนวทางการศึกษาของสหสาขาวิชาการ
(Approaches and Disciplines) และวิธีวิทยา (Methodology) “เฉพาะ”
ของหลาย ๆ สาขาวิชาการ มาร่วมกันศึกษา “หัวข้อเฉพาะ” บางหัวข้อ เพื่อ
เป็นการเปิด “มุมมอง” ใหม่ ๆ ให้กับเนื้อหาที่ศึกษา ซึ่งอาจจะเคยถูกจำกัด
ครอบงำด้วยวิธีการศึกษาแบบเดิม ๆ

ในเชิงอุดมคติ นักสหวิทยาการที่มีระดับ ต้องสามารถใช้หลาย ๆ สาขาวิชา
และวิธีวิทยาต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน และต้องทำให้เป็นแบบ “บูรณาการ” เป็น
คือทำให้กลมกลืนประสานเข้ากันเป็นเนื้อเดียวกัน ผลของการศึกษาอาจจะ
เป็น “องค์ความรู้ใหม่” ที่แน่นอนที่สุด “ถูกสร้างขึ้น” แต่มิได้สร้างโดยคน ๆ
เดียวที่มีข้อจำกัด มิได้สร้างขึ้นโดยวิธีวิทยาแบบเดียว และ/หรือ ทฤษฎีหนึ่ง
ทฤษฎีใด ที่มีขีดจำกัด และมีได้สร้างขึ้นโดยบุคคลจำนวนน้อย ที่มีฐาน
ข้อมูลจำกัด หากเป็นผลของการศึกษารวมหมู่ที่มีความรอบด้าน และลึกซึ้ง
มากกว่าเดิม

การศึกษาให้เห็น ภาพรวม โยงใยให้เห็นเป็นระบบเครือข่ายที่สัมพันธ์กันซับซ้อน
โดยนักวิจัยเป็นทีม ผ่านการถกเถียงอภิปรายรวมหมู่ ที่สามารถนำไปสู่
ข้อสรุปที่เห็นพ้องต้องกันได้ เป็นการศึกษาที่อาจสามารถขจัดอคติ ทั้งทาง
เชื้อชาติ สัญชาติ และ ทฤษฎีชี้นำ ให้เบาบางลง เหมือนมนุษย์ที่ต้องการ
ความหลุดพ้น ต้องรู้จักขัดเกลากิเลส ออกเป็นชั้น ๆ

“อคติทางเชื้อชาติ สัญชาติ” หรือ “ทฤษฎีชี้นำ” นั้น แม้จะมีความแตกต่างกัน
อยู่บ้าง แต่กล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว หากใช้ภาษาแบบพุทธศาสนา ก็คือ เหมือน
มี “กรรมบังตา” นักวิจัยจึงต้องรู้จักขัดเกลา “กิเลส” ที่พอกพูนออก เป็น
ชั้น ๆ รวมทั้งขัด “ทิฐิมานะ” กว่าจะบรรลุถึงซึ่งความรู้แจ้งเห็นจริงใน
“สัจธรรม” (หากเชื่อว่ามี) หรือเพื่อสร้าง “ความรู้” และ “องค์ความรู้” ที่มี
ความเบี่ยงเบนน้อยที่สุด

สำหรับ “นักวิชาการไทย” เพราะว่าเราต่างเกิดมาเป็น “คนไทย” จะโดย
“ชาติกำเนิด” (ถ้าเชื่อว่ามี “ชาติกำเนิด” เช่นนั้นอยู่จริง) หรือจะโดย
“สัญชาติ” ก็ตาม (คือถือกำเนิด ใน “รัฐประชาชาติไทย”) เราล้วนต่างมี
“กรรมบังตา” ที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิด และยังมี “กิเลส” และ “ทิฐิมานะ” ที่
พอกพูนขึ้นมา ตามกระบวนการสังเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม นอก

จากนี้ “ระบบการศึกษา” “ความเป็นสถาบัน” รวมทั้ง “จิตมายุ” ทางกรวิจย ยังมีส่วนช่วยพุน “กิเลส” ให้แน่นหนาขึ้น และมีส่วนช่วยปรุงแต่ง “มายุ” (หมายถึง illusion ของนักวิจยเอง) ให้แนบเนียนขึ้น

การสืบสานประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไท (ที่ไร้พรมแดน) เป็น “อุดมคติ” รูปการหนึ่งที่นำส่งเสริม สนับสนุนและยกย่อง ถิ่นผลของการศึกษา และการสร้าง “องค์ความรู้ใหม่” นั้น ไม่ถูกนำไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง แต่บ่อยครั้ง การวิจย และ “การค้นพบ” ความรู้ใหม่ ๆ ไม่ว่าทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ มักถูกผู้มีอำนาจในการบริหารและการปกครอง บ้านเมือง และอิทธิพลข้ามชาติ นำไปใช้ประโยชน์อย่างคาดไม่ถึงเสมอ ไม่ว่า จะเพื่อธุรกิจ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และการขยาย แสนยานุภาพทางการเมืองและการทหาร เช่นที่เคยเป็นมาแล้ว ในสงคราม ขยายดินแดนและล่ากำลังคนในประวัติศาสตร์ ในการขยายลัทธิล่า อาณานิคม ในสงครามอินโดจีน ฯลฯ

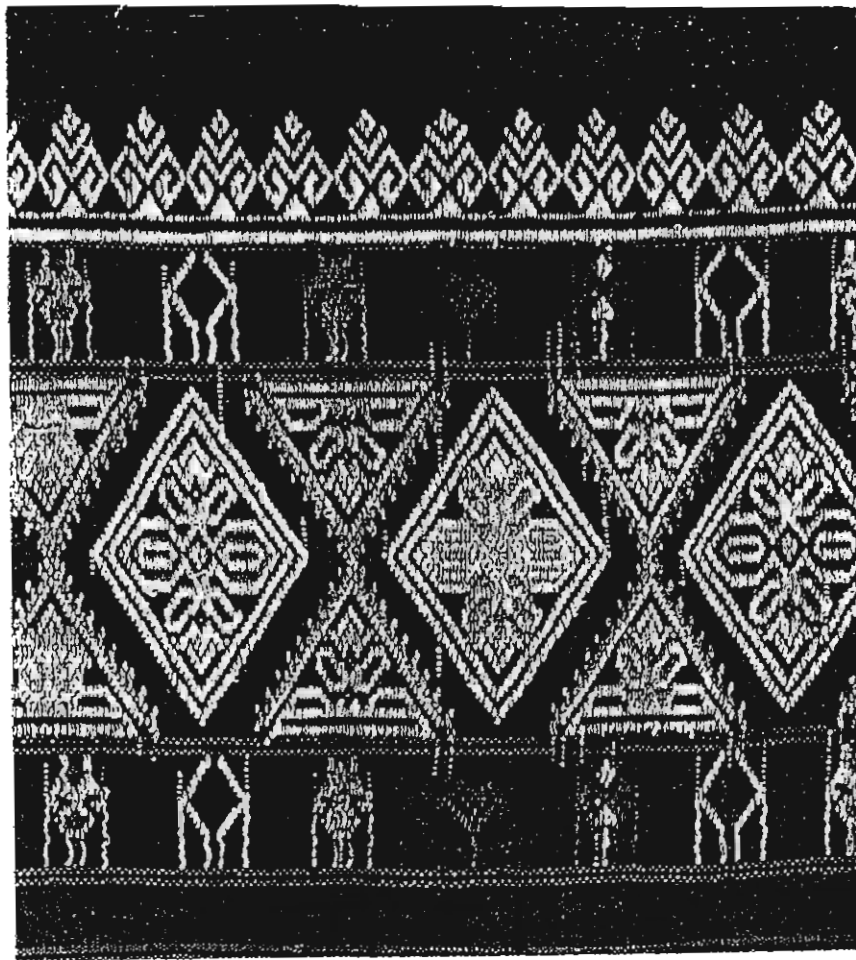
ในอดีต วิชาการด้านมนุษยวิทยา ก็เคยถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อลัทธิล่า อาณานิคม พร้อมกันไปกับการกำหนด “แผนที่ปักเขตแดนรัฐประชาชาติใหม่” เพียงเพื่อผลประโยชน์ที่เจ้าลัทธิล่าอาณานิคมจะสามารถถอมขอมแบ่งปัน กันได้

ทำนองเดียวกัน ภูมิศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และ/หรือ แผนที่ภาษาศาสตร์ ก็เป็น ศาสตร์ที่ “นักการทหาร” และ “ฝ่ายความมั่นคง” นำไปใช้ประโยชน์ อย่างเต็มที่ ในการ “ปกครอง” ชุมชนท้องถิ่น และ “สยบ” ชุมชนพื้นเมือง ในดินแดน ต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ไม่เว้นแม้แต่ในประเทศไทย

กล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว ไม่เคยมี “วิชาการ” ได บริสุทธิ์ เพราะ “วิชาการ” คือ แก่นสาร “ความรู้” ที่ถูก “สร้าง” ขึ้น ทั้งยังถูกเคลือบด้วย “มายาคติ” นัก วิชาการในอุดมคติ จึงไม่เพียงต้องต่อสู้กับ “เจตนาคติ” ของผู้ประสงค์ใช้ ประโยชน์จาก “วิชาการ” ที่ตน “สร้าง” ขึ้น หากยังต้องต่อสู้กับเดียวกับ “อัตตา” ของตนเอง เณเช่น “พระพุทธเจ้ามจญมาร” นั่นเอง

ผ้าทอลายจกของกลุ่มไท-ลาว
 ลายนกคู่กินน้ำร่วมต้น
 มรดกผ้า ภูมิปัญญาารกร่วมวัฒนธรรมไปเยว่

ภาพที่ 6 ผ้าจกไทยวน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

Pha Jok Tai Yuan :

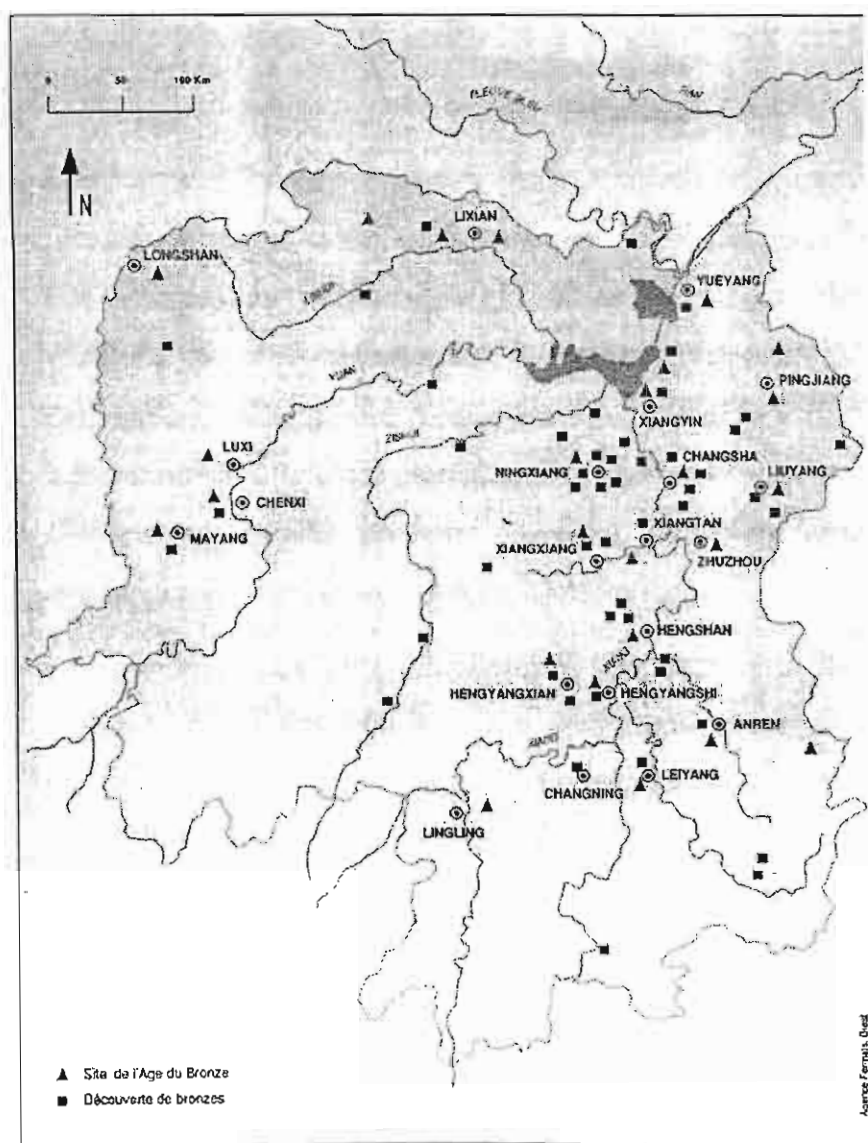
Discontonuous supplementary weft technique;

Laay nok khuu kin nam ruam ton :

A couple of birds drinking water from the same source;

Shared cultural heritage of the Yue

แผนที่การกระจายตัวของศิลปวัตถุสำริด
มรดกวัฒนธรรมไป๋เยว่
ในตอนใต้ของประเทศจีนปัจจุบัน

MAP 1 : BRONZE ARTIFACTS DISTRIBUTION

บทที่ห้า

รากร่วมทางวัฒนธรรมไปเยว่

ต้นกั่วกิ่งกั่วไช่	กุลอดดี
ลบกะทะกั่วไลดหมี	ร่ำไห้
ร่วมพีชร่วมพันธุมี	รากร่วม
โยจึงทำใจไม่	มุ่มมล้างวงศ์วาร”

“บทกวีของโจสิด”

วิชัย ตันไพจิตร*

การทำความเข้าใจกรอบความคิดทางทฤษฎี “รากร่วมทางวัฒนธรรมไทย” มีความสำคัญ อย่างยิ่งทั้งต่อบัจจุบันและอนาคต ผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหานี้ในที่ประชุมสัมมนาอาระโอกาสต่าง ๆ แล้วหลายครั้ง รวมทั้งได้กล่าวพาดพิงถึง “รากร่วมทางวัฒนธรรม” ในความหมายที่ตรงกับ “Shared Cultural Root” หรือ “Shared Cultural Heritage” ในงานวิจัยนี้มาบ้างแล้ว ในขั้นตอนต่อจากนี้ จะได้พยายามนำเสนอเรื่องนี้ในเชิงของ “แนวคิดทฤษฎี” เพื่อให้ประชาคมวิจัยได้มี “วาทกรรม” (Dialogue) ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น และเพื่อเปิดประเด็นให้มีการตรวจสอบอย่างกว้างขวางต่อไปสำหรับผู้สนใจ

เฉพาะบทนี้จะนำเสนอในเชิง “แนวคิดทฤษฎี” โดยประสานกับ “ตัวอย่างรูปธรรม” ที่ผู้วิจัยได้เคยมีการศึกษาวิจัยนำร่องในประเด็นนี้ในงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ มาบ้างแล้ว และจะได้นำเสนอ “ตัวอย่างรูปธรรม” ของ “รากร่วมทางวัฒนธรรมไปเยว่” ในตอนต่อไปของงานวิจัยนี้

บัดนี้หลายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านวัฒนธรรม เริ่มตระหนักในปัญหาที่ตรงกันว่า เมื่อเราฝัน “กระแสโลกาภิวัตน์” ไม่ได้ เราก็ต้องรับมือกับ “กระแสโลกาภิวัตน์” อย่างมีสติและอย่างเป็นฝ่ายกระทำ จะทำเช่นนั้นได้เราต้องเข้าใจ “ราก” ของเราอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับความเป็นจริงและสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาทางประวัติศาสตร์

“ประวัติศาสตร์” ในความหมายกว้างและรอบด้านที่สุด คือ ประวัติศาสตร์สังคม และประวัติศาสตร์วัฒนธรรม (Social History & Cultural History)

ที่แล้มาเมื่อกล่าวถึงปัญหาประวัติศาสตร์ เรามักจะเข้าใจกันเพียงว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของการสืบสันตติวงศ์ และการผลัดเปลี่ยนราชวงศ์ การทำสงครามระหว่างกลุ่ม เผ่า รัฐ อาณาจักร รัฐประชาชาติ และ ค่ายมหาอำนาจหรืออภิมหาอำนาจ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง จากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นการทำความเข้าใจปัญหาประวัติศาสตร์ใน “มุมมองทางรัฐศาสตร์” เท่านั้น แท้ที่จริง “ประวัติศาสตร์” มีความหมายกว้างไกลกว่านั้นมาก

เฉพาะในที่นี้ เราจะให้น้ำหนักกับการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ ใน “มุมมองของวัฒนธรรม” ซึ่งเป็น โครงสร้างส่วนบน เป็น รูปการจิตสำนึก เป็น อุดมการณ์ ที่สะท้อนถ่ายออกมาเป็น แบบแผน การดำเนินชีวิต ของผู้คน ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ ในรูปลักษณะต่าง ๆ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทั้งที่อาจสัมผัสด้วยตา หรือหู และบางส่วนก็สัมผัสได้ด้วยใจเท่านั้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อน ละเอียดอ่อน มีรากฐานทางประวัติศาสตร์สังคมที่ทับถมสืบทอด สามารถจำแนกแยกแยะออกมา เป็นชั้น ๆ บางอย่างก็ตกผลึกเป็น “ฟอสซิลทางวัฒนธรรม” ซึ่งเป็น “ผลึก” ของ “วิถีดำเนินชีวิต” ทางสังคมของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ในกระแสประวัติศาสตร์อันยาวนาน (La longue duree)

จากความเป็นจริงเช่นนี้ เราจึงควรเข้าใจความหมายของ “วัฒนธรรมไทย” อย่างสอดคล้องกับ “ความเป็นจริงทางภววิสัย” (Objectivity) โดยตระหนักว่า คนเราเลี่ยงไม่พ้นที่จะเอา อารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ เข้าไป “แปรความหมาย” ของ “สิ่ง” ที่เราศึกษาอยู่เสมอ

“วัฒนธรรมไทย” ที่เรามองเห็น รู้จัก และปฏิบัติร่วมกันในสังคมไทยปัจจุบัน หนีไม่พ้น “วัฒนธรรม” ที่โดดเด่นมีลักษณะเฉพาะ จนมี ‘เอกลักษณ์’ เป็นของตนเองเท่านั้นไม่

แท้จริง “วัฒนธรรมไทย” มีความเป็น ‘พหุลักษณะ’ มาก มากเสียจนกระทั่ง นักคิด นักประวัติศาสตร์ นักวัฒนธรรมบางท่าน ลงความเห็นว่าเป็น ‘เอกลักษณ์’ ของ “วัฒนธรรมไทย” คือความหลากหลาย และ “แบบแผนของ

วัฒนธรรมไทย” ก็คือ การผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่
เกี่ยวข้องกับวิถีดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย (นิธิ เอียวศรีวงศ์
2538)

ที่มีการลงความเห็นเช่นนั้น ก็เพราะนักวิชาการ หรือนักเขียนที่เคารพ
ประวัติศาสตร์ และสามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของวัฒนธรรม มักจะ
เป็นผู้ที่มองเห็นทะลุปรุโปร่งถึง “รากร่วมทางวัฒนธรรม” ที่น่าจะสามารถสว
ย้อนกลับไปหาต้นตอ หารากเหง้าทางวัฒนธรรม ในสมัยประวัติศาสตร์ และ
สมัยก่อนมีประวัติศาสตร์ตัวเขียนอันยาวนานได้ หากใช้ความพยายามอย่าง
มากเพียงพอ

ขณะเดียวกัน ก็สามารถยังเห็นถึง ‘ความเหมือน’ ‘ความคล้ายคลึง’ และ
‘ลักษณะร่วม’ ที่ “วัฒนธรรมไทย” มีร่วมกันไปกับ “วัฒนธรรมจีน” และใช้
แต่เท่านั้น ยังโยงไปถึง “วัฒนธรรมเวียดนาม” “วัฒนธรรมอินเดีย”
“วัฒนธรรมเขมร” และ “วัฒนธรรมลาว” สำหรับผู้มีประสบการณ์ศึกษา
อย่างกว้างขวาง ก็ยังโยงไปถึง “วัฒนธรรมอินโดนีเซีย ขวา สุมাত্রา
มลายู” กระทั่งวัฒนธรรมของ “ชาวเกาะปาซิฟิก” ได้ด้วย

การย้อนกลับไปหา “รากเหง้าเหล่านี้อ” ของเรา มิใช่กลับไปอย่างหลงมกมาย
พุ่มพ่ายในอดีต แต่เป็นการกลับไปทำความเข้าใจ “อดีต” ให้ถ่องแท้ แล้วยัง
อาจนำเอา “อดีตที่ปรับปรนแล้ว” มาปรับใช้ปัจจุบัน

“คน” เป็นผู้สร้างและสืบทอดวัฒนธรรม เรื่องว่าด้วยความเป็นมาของ “คน
ไทย” ก็เช่นเดียวกัน หากสาวสาแหรกความเป็นมาของคนเชื้อสายไทยกัน ก็
จะพบว่า ที่ได้ชื่อว่าเป็น “คนไทย” (มี ย) นั้น มิได้สืบสายมาจากคนเชื้อ
สาย “ไท” (ไม่มี ย) เชื้อสายเดียว กว่าที่จะมาถึง “ชั่วคน” หรือ “ชั่วรุ่น” ของ
เรา บรรพชนของเราได้ผ่านการผสมผสานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมา
แล้วใน แต่ละชั่วคน อย่างสลับซับซ้อน หากใส่ใจจำ และรู้จักสืบทอดความ
ทรงจำกัน ก็จะสาวได้ แม้ไม่ถึงต้นตอ แต่เพียงสามสี่ชั่วคนเท่านั้น ก็จะมีพบ
ร่องรอยของเผ่าพันธุ์-ชาติพันธุ์อื่นที่ข้ามเชื้อสายมาสมพงศ์สมพันธุ์กับเชื้อ
สายไท

กล่าววิเคราะห์อย่างถึงที่สุด “คนไทย” (มี ย) ปัจจุบัน แท้จริงเป็นคน
“สายพันธุ์ใหม่” ที่ถ้าแม่จะมี DNA เป็น ไท แต่ก็มีคุณสมบัติทาง
ชาติพันธุ์ในอัตราที่สูงมาก นั่นคือมีความหลากหลายมาก ทั้ง ไท (ไต)
สยาม ลาว ลัวะ (ละว้า) เขมร เมง มอญ จีน (แต่จิว กวางตุ้ง แคะ ไหน่หล่า)

ญวน จาม ขอม เขมร ตามด้วยฝรั่งรุ่นใหม่-สายพันธุ์ใหม่ ๆ ในระยะประวัติศาสตร์นับเนื่องหลายพันปี ที่ได้มีการผสมผสานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างหลากหลายนี้

“วัฒนธรรมใหม่” ที่เกิดขึ้น จึงเป็นวัฒนธรรมที่มีรากร่วมเชื้อสาย

แต่ก็แตกต่างกัน ผลิดอกออกผล เป็น “พืชพันธุ์ใหม่” ที่แข็งแกร่งทน เพราะสามารถดัดแปลง ปรับปรนตนเอง จึงสามารถสืบพืชพันธุ์ต่อไปได้ด้วย “สายพันธุ์ใหม่” ส่วน “สายพันธุ์เก่า” ที่แข็งแกร่ง ไม่รู้จักดัดแปลง ปรับตัวกับดิน ฟ้า ลม ฝน น้ำ ไฟ ของระบบนิเวศน์ในโลกยุคปัจจุบัน และในความหมายเชิง “สัญลักษณ์” ย่อมจะค่อย ๆ เสื่อมสูญไป เหลือแต่ “วัฒนธรรมสายพันธุ์ใหม่” ที่มีรากทางวัฒนธรรมร่วมเชื้อสาย เป็นวัฒนธรรมไทยใหม่ที่ยังคงเค้ารากเดิมเอาไว้ได้ ทว่าได้ผ่านกระบวนการ “คัดพันธุ์” อย่างเข้มข้นแล้ว

ทฤษฎี “รากร่วมทางวัฒนธรรมไท”

ในด้านของ “ภาษา” อาจกล่าวได้ว่า “ภาษาไทย” จัดเป็นวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง ที่มีการแต่งหน้า ทาแป้งใหม่อยู่ตลอดเวลา จึงมีทั้ง ศัพท์พื้นฐาน คำยืม คำผสม คำสะแลง และโครงสร้างวลี-ประโยค แบบใหม่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ ภาษาจัดเป็นรูปแบบการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่สามารถคงเค้ารากเดิมไว้ได้มากที่สุด ขณะเดียวกัน ก็เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็น “รากร่วมทางวัฒนธรรม” ได้กว้างขวางลึกซึ้งมาก

จากการศึกษา ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ ศัพท์สันนิษฐาน ศัพท์บัญญัติ เราได้พบว่า “รากร่วมทางวัฒนธรรม” ของภาษาไทย/ไท/ไทยนั้น มีต้นกำเนิดของ “ภาษาตระกูลไทดั้งเดิม” (Proto-Tai) อยู่นอกเขตแดนประเทศไทยปัจจุบัน อย่างแน่นอน แต่ “ภาษาไทย/ไท” ตั้งแต่กาลก่อนและทุกวันนี้ ก็มีการใช้ศัพท์ร่วมกันกับ ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Austro-asiatic) ภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน (Austronesian) และ ภาษาบาลี-สันสกฤต (Indo-European)

ลักษณะภาษาที่ผสมผสานกันดังกล่าว บ่งชี้ให้เห็นว่า “มลิก” ของวัฒนธรรมอื่น รวมทั้งด้าน “ภาษา” ได้ถูกกว้านเป็น “เกลียว” สนิทชิดแนบกับภาษาตระกูลไท และค่อย ๆ กลายมาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งก็ยังคงวิวัฒน์

ต่อไป โดยจะมีลักษณะโลกาภิวัตน์มากยิ่งขึ้น ศัพท์สำนวนโครงสร้างภาษา ตะวันตก กระทั่ง หน่วยเสียง ทำนองเสียง จะเข้ามาผสมผสาน หยั่งราก ร่วมเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ หากเปรียบเทียบกับธรรมชาติของพืช ก็เช่นเดียวกับที่พืชพันธุ์ใหม่ สายพันธุ์ใหม่ จะงอกงามได้ ต้องมี “รากใหม่” ที่หยั่งถึงพื้นดิน และเสาะหาอาหารและน้ำไปบำรุงพันธุ์ให้เจริญเติบโตได้

“รากร่วมทางวัฒนธรรมไทย” ด้านอื่น ๆ เช่น ระบบความเชื่อ พิธีกรรม จารีต ประเพณี การกินอยู่ ในมุมมองทางมานุษยวิทยา ก็มีลักษณะเป็น เชื้อก่อกว้นเป็นเกลียวร่วมกับรากวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่นเดียวกับภาษา “วัฒนธรรมไทย” จึงมีที่มาจาก “รากวัฒนธรรม” ของชนพื้นเมืองหลากหลาย เผ่าพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมขึ้นไปถึงตอนใต้ของประเทศจีน บริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ที่อยู่ร่วมกันมาในอดีต กระทั่งเหนืแม่น้ำแยงซี เกียงขึ้นไปทางตอนเหนือ หากพิจารณาจาก “ภูมิศาสตร์การกระจายตัวของ ภาษาตระกูลไท”

เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า ในปัจจุบัน บริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงตอนใต้ มี กลุ่มชนที่พูด “ภาษาตระกูลไท-กะได” ตามนัยยะทางสำนักภาษาศาสตร์ เปรียบเทียบเชิงประวัติ ถึงจำนวนมากกว่า 20 ล้านคน อาศัยอยู่ในมณฑล สี่ อชาน กุ้ยโจว หูหนาน กว่างซี กว่างตุ้ง และยูนนาน เช่น ชาวดั่ง ชาวกู๋ ยี่ ชาวเก้อ(ลาว) ชาวลูย และ ชาวจ้วง ฯลฯ รวมไปถึง ชาวหลี ในเกาะ ไหนหาน

สำนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ อาจสืบสร้างตามแนว ภาษาศาสตร์ได้ว่า ชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลไท-กะไดเหล่านี้ ล้วนมี “บรรพ ชนร่วมเชื้อสาย” เดียวกัน มีหลักฐานการดำรงอยู่เป็น “กลุ่มชาติพันธุ์” ที่มี รากวัฒนธรรมร่วมเชื้อสายที่ได้สั่งสมมายาวนานในแผ่นดินจีน ตั้งแต่ก่อน สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก คือ ระยะต้นพุทธกาล (206 ปีก่อน ค.ศ. - ค.ศ. 24) และยังคงสลายย่อนกาลเวลาไปไกลกว่านั้นถึง 5,000-6,000 ปี

เมื่อมีแนวคิดและความเข้าใจที่เป็น “กระแสหลัก” ว่าคนไทย/ไทยในปัจจุบัน สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนเทือกเขาเหล้ากอเดียวกัน ในลักษณะของ “กลุ่ม ชาติพันธุ์” และได้ร่วมกันสั่งสมวัฒนธรรมร่วมกับคนหลากหลายกลุ่ม ชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยในอดีต กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นมี การปะทะสังสรรค์กันทั้งทางการผสมผสานชาติพันธุ์ และทางวัฒนธรรม สิ่ง

ที่จะต้องศึกษาค้นคว้าในเชิงเปรียบเทียบต่อไปก็คือ อะไรเป็นรากร่วมทางวัฒนธรรมของคนเชื้อสายเหล่านั้น ?

ขณะเดียวกัน ในทางแนวคิดทฤษฎีของผู้ที่ยึดถือแนว “ผสมผสาน” และ “ความหลากหลาย” ก็มีหลักคิดที่ค้านกับแนวคิดกระแสหลักว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” ในความหมายใด ๆ ไม่น่าจะมีอยู่จริง เพราะได้มีกระบวนการผสมผสานจนหลากหลาย จนแยกไม่ออก และไม่อาจมีข้อกำหนดบ่งชี้ความเป็น “กลุ่มชาติพันธุ์” ที่จะเชื่อถือได้ว่ามีอยู่จริง

ผู้วิจัย ไม่เชื่อว่า มี ‘รากวัฒนธรรมไท’ ใด ๆ เช่นเดียวกับ ที่ไม่คิดว่า จะมี ‘เผ่าพันธุ์ไท บริสุทธิ’

การวิเคราะห์วิจัยเพื่อสังเคราะห์ ‘ความเป็นไท’ ของโครงการวิจัยใด ๆ ก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมชนชาติไท จะต้องมีความกระจ่างชัดในปัญหาทางทฤษฎีนี้ จึงจะไม่หลงทิศผิดทาง

และไม่ไป ‘ดู’ และเหมารวมเอาสิ่งที่ไม่ใช่ ‘ไท’ ว่าเป็น ‘ไท’

เป็นธรรมดาที่ สังคมวัฒนธรรมไท/ไทยนั้น ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ หากมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงในลักษณะเป็นพลวัต ถ้าเปรียบกับต้นไม้ก็มีการคิดสรร ตัดดา ต่อกิ่ง ปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ ใหม่ให้แก่นั่น บางครั้งอาจทดลองนำสายพันธุ์หนึ่งมาผสมกับอีกสายพันธุ์หนึ่ง โดยมุ่งหวังว่าจะได้ต้นไม้ต้นใหม่ที่งดงามยิ่งขึ้น แต่ผลกลับยิ่งแย่งลงก็มี

วัฒนธรรมไท/ไทยก็เช่นกัน อาจมีบางส่วนบางสาย บางเครือข่ายของวัฒนธรรมได้ยุติภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นตามกฎธรรมชาติของสรรพสิ่งและเป็นกฎอนิจจังของพุทธศาสนา แต่ก็มีส่วนที่เป็นของดีมีคุณค่าอยู่ยังยืนยงเราก็คควรรู้ซึ้งถึงคุณค่า หวงแหนรากร่วมนั้น เพื่อสืบภาวะเจริญพันธุ์ในสิ่งแวดล้อม และสังคมใหม่ต่อไปได้

ปัจจุบัน สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนบางคนแทบจะทรงตัวไม่ได้ ปรับตัวไม่ทัน วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมบางอย่างได้สูญหายไปแล้ว บางอย่างก็กำลังหดหาย จึงจำเป็นจะต้องคัดเลือกปรับเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างในวัฒนธรรมไท/ไทยให้เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เพื่อวัฒนธรรมไท/ไทยที่ดั้งเดิมนั้น ๆ จะได้คงอยู่ ขณะเดียวกันการรื้อฟื้น “รากร่วมทางวัฒนธรรม” บางอย่างขึ้นมาใหม่ เช่นเดียวกับการฟื้นฟูศิลปะ

ในยุคเรเนสซองส์ของยุโรป ก็อาจเป็นสิ่งที่กระทำได้ โดยอาจเสนอให้ ขยายเครือข่าย “จิตสำนึกของชุมชนไท/ไทย” ให้กว้างขวางเกาะเกี่ยวกัน การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ไท/ไทย นั้น สามารถกระทำได้โดยปรับรูปแบบวิธีการ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน และไม่พะวงแต่จะใช้วิธีการ เก่า ๆ มิเช่นนั้นแทนที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไท/ไทยไว้ได้ ก็จะถูกกลืนกลายเป็น อนุรักษ์เพียง “ซากฟอสซิล” ของวัฒนธรรมไทยไป

แต่ในทางกลับกัน ก็มีผู้เสนอแนวคิดที่ ก็ยังไม่สายเกินไป ที่จะฟื้นฟูการร่วม ทางวัฒนธรรมไท/ไทยบางลักษณะบางเรื่องขึ้นมาใหม่ เพื่อรับใช้ยุคสมัย ปัจจุบัน และอนาคตอย่างมีจิตสำนึก

นอกจากด้าน “ภาษา” อันมีรากร่วมทางโครงสร้างประโยค คำศัพท์ สำนวน การซ้ำคำ ซ้ำความ ตัวเลข และมีศัพท์ร่วมเชื้อสายจำนวนมากแล้ว วัฒนธรรมที่เป็น “รากร่วม” ของคนไทยนอกประเทศและในประเทศ ที่น่า สนใจยังมี

- ระบบความเชื่อ พิธีกรรม และโครงสร้างทางสังคม
- ระบบชุมชนกับวิถีดำเนินชีวิต และการยังชีพทางเศรษฐกิจ
- วัฒนธรรมการเกษตร โดยเฉพาะวัฒนธรรมข้าวและพิธีกรรมที่สืบเนื่องมา จากการทำนาทำไร่
- ความเชื่อ เรื่อง “ขวัญ” และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง
- วัฒนธรรมการนับถือบูชารูปสัตว์ โดยเฉพาะ นก ช้าง ว่าเป็น สัตว์มงคล
- วัฒนธรรมการปั้น ย้อม และทอผ้า โดยเฉพาะวิธีการทอผ้าแบบ ‘ห้าง หลัง’ รวมทั้งประเภทผ้าและลวดลายผ้า ที่สัมพันธ์กับระบบความเชื่อ และ สถานภาพของบุคคล
- รากร่วมทางวัฒนธรรม ที่โดดเด่นที่สุดในทัศนะของผู้วิจัย คือ วัฒนธรรม และโครงสร้างสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพ และบทบาทเป็นอย่างสูงในแบบ แผนการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

สิ่งที่เป็น “รากร่วม” เหล่านี้ อาจสลายย้อนข้ามพรมแดนรัฐชาติ และข้ามกาลเวลา เป็นวัฒนธรรมย้อนยุค เพื่อสืบสานประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมของบรรพชนเทือกเขาเหล้ากอไท ให้ปรากฏเป็นภาพแจ่มชัดขึ้นได้

แต่ทั้งนี้ ก็ต้องไม่ลืมว่า “ไป๋เยว่” ที่นักวิชาการบางท่าน บางสำนักคิด และเชื่อว่าเป็นบรรพชนไทย อาจจะมีได้เป็นเพียงบรรพชนของต้นตระกูลไทเท่านั้น หากยังเป็นบรรพชนของอีกหลากหลายชาติพันธุ์และสายวัฒนธรรมในเอเชียและเอเชียอาคเนย์ ดังจะได้วิเคราะห์ต่อไป

ทฤษฎี “สามตระกูลภาษา สามสายวัฒนธรรม”

ในบรรดานักวิชาการเชื้อสายจีนที่ศึกษาเรื่อง “ชนชาติไท” อาจารย์เจียเยนจง (ยรรยง จิระนคร) จัดว่า เป็นผู้มีความรู้การอย่างสูงต่อวงการไท/ไทยศึกษา ท่านได้นำเสนอแนวคิด และผลงานค้นคว้า ทั้ง แนวประวัติศาสตร์จารีต แนวสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการตรวจสอบกับพื้นที่สนาม อีกทั้งได้นำพานักวิชาการด้านนี้ทั้งไทยและเทศ ทำการวิจัยสนามอย่างต่อเนื่อง

การปฏิวัติวัฒนธรรมของจีน ทำให้อาจารย์เจียได้มีโอกาสอยู่ในพื้นที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ของชนชาติไทและอื่น ๆ ในมณฑลหยุนหนานเป็นเวลาหลายปี ประกอบกับความตื่นตัวของนักวิชาการไทยที่ได้ไปเยี่ยมเยือนหยุนหนาน โดยเฉพาะสิบสองปันนา และต่อมาก็ต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ อาจารย์เจียจึงเท่ากับเป็นปรมาจารย์ของวิชาการด้านไทศึกษา (ที่เป็นตัวแทนของฝ่ายจีน) ของนักไท/ไทยศึกษา นับแต่รุ่นแรก เมื่อครั้งสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ทรงนำพานักวิชาการไท/ไทยศึกษา เสด็จเยือนหยุนหนาน เมื่อปีพุทธศักราช 2529 (ยูนนาน 2529) จนกระทั่งถึงรุ่นปัจจุบัน

ในบรรดานักไท/ไทยศึกษา เหล่านี้ ผู้วิจัย (ชลธิรา สัตยาวัฒนา) อาจถือได้ว่า เป็นศิษย์ของท่านรุ่นแรก ๆ ซึ่งโชคดีที่บางท่านในช่วงต้น ๆ กล่าวคือ ไม่เพียงได้รับความรู้ แรงคิด ความเห็น และข้อมูลประวัติศาสตร์-สนามวิจัยจากท่าน ขณะที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสลงวิจัยสนามที่หยุนหนานเท่านั้น หากยังได้มีโอกาสเรียนรู้จากท่านอย่างใกล้ชิดอีกกระยะหนึ่ง เมื่อ Tai-Yunnan Project ใน Department of Anthropology, Research School of Pacific Studies, The Australian National University โดยการนำของ Dr. Gehan

Wijeyewardene ผู้เชี่ยวชาญไทยศึกษาและล้านนาคดี ได้เชิญ อาจารย์เจีย ไปเป็น Research Fellow ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย

ดังนั้น นอกจากคุณแม่ของผู้วิจัย **คุณประไพพรรณ . จงศิริวัฒน์** ผู้มีความรู้ ทางอักษรศาสตร์จีนอย่างยิ่ง และได้กรุณาช่วยค้นคว้าวิจัยเอกสาร รวมทั้ง เป็นผู้ช่วยวิจัย (Interpreter) ในการวิจัยสนามทุกครั้งในประเทศจีน ซึ่งผู้วิจัยถือเป็น “ครู” ท่านแรกแล้ว อาจารย์เจียแย่นจง นับเป็น “ครู” ท่านที่สองที่ได้เป็นผู้ปูพื้นฐานความเข้าใจและให้ข้อมูลเรื่องคนไทในประเทศจีน นอกจากนี้ **อาจารย์เชาวน์ พงษ์พิชิต** ผู้เชี่ยวชาญทางอักษรศาสตร์จีนอย่างเยี่ยมยอดอีกท่านหนึ่ง จัดเป็น “ครู” ท่านที่สาม ทั้งสามท่านนี้ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาท “ความรู้” เรื่อง อารยธรรมจีน-จีนศึกษา ควบคู่กันไปกับการศึกษาเรื่องราวของชนชาติไทและชนชาติอื่น ๆ ในประเทศจีนตอนใต้ แต่ผู้วิจัย ค่อนข้างจะเป็น ‘ศิษย์นอกครู’ อยู่บ้าง บางเรื่องบางความคิด เห็นจึงอาจไม่ตรงกับ “ครู” มากบ้างน้อยบ้าง และก็มีความเห็นร่วมกันบ้าง ขัดแย้งกันบ้าง

เฉพาะกับ “ความรู้” (ตามนัยยะทางทฤษฎี ที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ใน ตอนที่สอง บทที่สี่) และความคิดเห็นของท่านอาจารย์เจียนั้น ประเด็นสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ผู้วิจัยมักจะโต้แย้งท่านเป็นครั้งคราว แต่ด้วยความเคารพใน “ความรู้” และความเชี่ยวชาญเจนสนามของท่านเสมอมา คือ แนวความคิดของท่านที่ว่า “วัฒนธรรมไท” หลายอย่างมีที่มาจาก “วัฒนธรรมจีน” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า บางเรื่องบางราวบางแง่มุมของ ชื่อว่า “วัฒนธรรมไท” นั้น อาจเป็นของ “ไท” ในความหมายของ “สายวัฒนธรรม” หนึ่ง โดยที่ทางจีนรับจาก “ไท” ก็ได้ อันเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “คนจีน” กับ “คนไท” ที่มีมาเป็นระยะเวลายาวนาน ถ้านับตั้งแต่มีการบันทึกประวัติศาสตร์ตัวเขียนไว้ชัดเจน ก็คือ ตั้งแต่สมัยจักรพรรดิฉินสือหวาง ต่อเนื่องมาถึงสมัยราชวงศ์ฮั่น ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง

อีกประการหนึ่ง ที่ผู้วิจัยเห็น “ต่าง” จากอาจารย์เจีย รวมทั้งนักวิชาการสำนักคิดฝ่ายจีน ก็คือ

- กรณีที่สำนักคิดนี้ดูเหมือนจะประเมิน “ระดับวัฒนธรรมไท” ในประเทศจีน สูงกว่า “ระดับวัฒนธรรมของชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร หรือ ออสโตร เอเชียติกในประเทศจีน

- แนวคิดที่มักใช้ “ชนชาติไทและวัฒนธรรมไท” เป็นแกนกลางในการศึกษา ปัญหา “ชนชาติและวัฒนธรรม” ทางตอนใต้ของประเทศไทย

- การไม่จำแนก ความแตกต่างระหว่าง “สายวัฒนธรรมไท” กับ “สายวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก” ซึ่งอาจรวมไปถึง “สายวัฒนธรรมออสโตรเนเซียน” (มลายู-โพลีเนเซียน) แถบหมู่เกาะชวา มลายู อินโดเนเซีย สุมาตรา และหมู่เกาะปาซิฟิก ซึ่งก็มีวัฒนธรรมร่วมเชื้อสาย “ก่ายกอด” ร่วมกันมา กับ “สายวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก” ด้วย

ข้อคิดเห็นและจุดต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นผลให้นักวิชาการสำนักนี้ (สำนักคิดจีนตอนใต้) ถอดสมการ “สังคมวัฒนธรรมไปเยว่” ออกมาเป็น “สังคมวัฒนธรรมชนชาติไท”

เมื่อทำเช่นนี้ ซึ่งก็เป็นผลให้

- “ละเลย” และ “มองข้าม” ความสำคัญของกลุ่มชนและวัฒนธรรมสาย ออสโตรเอเชียติก และออสโตรเนเซียน และ

- จนในที่สุดก็อาจจะเหมารวมเอา “วัฒนธรรมไปเยว่ทั้งหมด” ว่า เป็น ของ “ชนชาติไท” หรือเป็น “วัฒนธรรมไท” ที่เป็นต้นเค้าของ “วัฒนธรรมไทย” ใน ปัจจุบัน

- โดยอาจลืมนำไปว่า ภายในโครงสร้างสังคม “วัฒนธรรมไปเยว่” ใน ภาพรวมนั้น ก็อาจจะมี “วัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก-ออสโตรเนเซียน” เป็น “วัฒนธรรมรากหญ้า” ซึ่งอาจจะเป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งใน อดีตกาลนานโพ้น หรือกระทั่งเป็น “กระแสวัฒนธรรมหลัก” ก็เป็นไปได้

แต่ถ้าจะกล่าวรวมไปถึงสายวัฒนธรรมออสโตรเนเซียน และมลายู-โพลีเนเซียนด้วย ขอบเขตการศึกษาวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ไปเยว่ในระยะเริ่มต้นนี้ จะขยายกว้างขวางเกินไป ในงานวิจัยนี้จึงจะขอจำกัดข้อโต้แย้งทางแนวคิดทฤษฎีเฉพาะในขอบเขตของกลุ่มชนและสายวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก เท่านั้น และจะพาดพิงถึงกลุ่มชนและสายวัฒนธรรมออสโตรเนเซียน และ มลายู-โพลีเนเซียน เท่าที่จำเป็นและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่นในกรณีของสถาปัตยกรรมเรือนไม้ยกพื้นและทรงสูง เป็นต้น ดังจะได้ดำเนินการวิจัยต่อไป ว่าด้วยลักษณะสังคมวัฒนธรรมไปเยว่โดยตรง หากเวลาและเงื่อนไขอำนวย

คุณูปการของอาจารย์เจียแนจอง ในปริณทนของไท/ไทยศึกษา นอกจากเรื่อง **ไทลื้อ** (ในสิบสองปันนา) แล้ว ที่สำคัญ ท่านยังนับเป็นนักวิชาการสำนักคิดจีนท่านแรก ที่นำเสนอเรื่อง **‘ไป๋เยว่’** ในฐานะเป็นบรรพชนของคนไท และได้ชี้ให้เห็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะบางประการที่สำคัญของไป๋เยว่ โดยเขียนออกมาเป็นภาษาไทยเป็นท่านแรกและครั้งแรก ในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง **“วัฒนธรรมล้านนากับสิบสองปันนา : ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลง”** จัดโดยโครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ร่วมกับมูลนิธิโตโยต้า (22-24 พฤศจิกายน 2529) ณ โรงแรมเชียงใหม่ออคิด จังหวัด เชียงใหม่ ดังได้แจกแจงรายละเอียดไว้ในตอนที่หนึ่ง แล้ว

นับว่าครบสิบปีพอดี ที่ได้มีการนำเสนอเรื่อง **“ไป๋เยว่”** เป็นครั้งแรก ในพ.ศ. 2529 และได้มีโอกาสทบทวน **“สถานภาพองค์ความรู้เรื่องไป๋เยว่”** ในปี พ.ศ. 2540 (ณ สถานที่แห่งเดียวกัน) จัดโดย โครงการ **“ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท”** โดยการนำของศาสตราจารย์ ดร. จักรทิพย์ นาคหิรัญกนก เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ซึ่งได้กรุณาส่งเสริมให้ศึกษา ค้นคว้า วิจัยเรื่องไป๋เยว่สืบต่อมา จนปรากฏเป็นผลงานวิจัยฉบับนี้ของผู้วิจัย ในปีพ.ศ. 2541

ในบทความเรื่อง **“ความเป็นมาของวัฒนธรรมโบราณในล้านนา-สิบสองปันนา”** (เจียแนจอง, สถาบันเอเชียอาคเนย์ศึกษายุทธนา, 2529) อาจารย์เจียได้เสนอแนวคิดและข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับไป๋เยว่ ดังต่อไปนี้

ในอดีต ล้านนากับสิบสองพันนาเป็นบ้านที่เมืองน้องที่มีความสัมพันธ์อย่างสนิทสนม ไทยวนล้านนา และ ไทลื้อสิบสองพันนา ก็มีวัฒนธรรมโบราณเหมือนกัน
ไทยวนและไทลื้อเป็นส่วนหนึ่งของไทเดิม พื้นฐานประเพณี-วัฒนธรรมของพวกเขา มีกำเนิดมาจาก

1. สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของ “เผ่าไป๋เยว่” ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของคนไท
2. รับเอาวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของจีนสมัยโบราณกาล
3. รับวัฒนธรรมการตะโดผ่านพุทธศาสนานิกายเถรวาท

ต่อประเด็นการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของ “เผ่าไป๋เยว่” นักวิชาการจีนเห็นว่า คนไทในยุคนาน มีกำเนิดจากกลุ่มชนเผ่าไป๋เยว่ สมัยโบราณในภาค

ได้ของจีน และยอมรับว่า คนไทยขนานกับคนไทย-ลาว-ฉาน ใน
แหลมทองมีความสัมพันธ์อันเครือญาติ ด้านเชื้อชาติและแหล่ง
กำเนิด

เยว่ (Yue) เป็นชนเผ่าตระกูลภาษาไทสมัยโบราณ ซึ่งอาศัยอยู่ภาคใต้
ประเทศจีน เนื่องจากชาวเยว่ มีหลายเผ่าพันธุ์จึงได้ชื่อว่าไปเยว่ ซึ่ง
หมายความว่า “เยว่ร้อยจำพวก”

ต่อมาไปเยว่ส่วนหนึ่งได้ผสมผสานกับชนชาติอื่น อีกส่วนหนึ่งได้พัฒนา
กลายเป็นชนชาติ จ้วง-ตุง-ปู้ยี้-หลี-ส่วย และไท ในปัจจุบัน

เอกลักษณ์เผ่าไปเยว่ เช่น

- การสักหมึก
- กลองมโหระทึก
- เรือนยกพื้น ฯลฯ

ได้ตกทอดถึงไทญวนหนานและไทสาขาต่าง ๆ ในแหลมทอง

อาจารย์เจีย ยังได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติม อันเป็นผลจากการศึกษาวิจัยสนาม
ว่า

“การสักหมึก” ตามตัวและแขนขา เป็นเอกลักษณ์เด่นของชาวไทยวน
ไทลื้อ (และไทเดิมทั่วไป)

อาจารย์เจียยังได้แสดงหลักฐานที่สำคัญยิ่ง เกี่ยวกับเรื่องการสักของพวกเขา
ไปเยว่ อันเป็นผลจากการศึกษาวิจัยเอกสารโบราณของจีนว่า

หลักฐานเอกสารจีนระบุว่า การสักหมึกของชาวไปเยว่ มีประวัติอย่างน้อย
2,500 ปีขึ้นไป

หนังสือ “เมอะจือ : กุงเม็ง” ซึ่งรวบรวมบทความเกี่ยวกับ เมอะจือ (นัก
ปราชญ์จีน ชาติ B.C 468- มตะ B.C. 376) สมัยจ้านโกวี่ (Warring
States Period) ได้เขียนไว้ว่า

“โกวเจี้ยนกษัตริย์เยว่ นั้น ดัดผมสั้นและสักตัว”¹

ถึงสมัยฮั่น (Western Han B.C. 206 - A.D. 8) หนังสือ “หวายหนาน
จือ” ซึ่งเรียบเรียงโดยหลิงอานและพรรคพวกก็ได้กล่าวถึงประเพณีสักหมึก
ของชาวไปเยว่อยู่สองตอน ตอนหนึ่งกล่าวว่า

¹ ผู้วิจัยได้สืบค้นเรื่องราวของ โกวเจี้ยน กษัตริย์หนานเยว่ ต่อจากนี้ ในตอนที่ว่าด้วย
สาวประวิติชาวเยว่จาก “ทำเนียบร้อยแซ่” ในงานวิจัยนี้

“ทางทิศใต้ของภูเขาจิวหนี่ กิจกรรมภาคพื้นดินมีน้อย แต่กิจกรรมในน้ำมีมาก เพราะฉะนั้น ราษฎรที่นี่จึง “ปลงผม-สักหมึก” เหมือนแมงมีเกล็ดผมสั้นเกรียนกะทัดรัด ว่ายน้ำคล่องตัว สวมเสื้อแขนสั้นไม่รุ่มร่ามเพื่อสะดวกในการพายเรือ”

อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า

“การสักร่างกาย ทึบแทงผิวหนังจนเลือดตกยางออก เป็นเรื่องทุกขที่น่าเวทนา แต่ชาวเขานิยมชมชอบ เพื่อความมีศักดิ์ศรี”

อาจารย์เจียได้ลงแรงค้นคว้าเรื่อง “การสักหมึก” เป็นการเฉพาะเพิ่มเติม และได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจยิ่งขึ้นว่า

“การสักหมึกของคนไทในยุคนานได้ปรากฏครั้งแรกในหนังสือ “หมานซู” สมัยราชวงศ์ถัง (Tang A.D. 618-907) ซึ่งกล่าวว่า “เผ่าชีวเจี๋ยหมานสักเป็น ลวดลายที่ชั่วช้า”

และดังนั้น ท่านก็เชื่อมโยงมาถึง “ลาวพุงดำ” ในล้านนาว่า

“ส่วนไทล้านนาในอดีตก็เคยสักหมึกจนมีคนเรียกกันว่า “ลาวพุงดำ” ผู้เขียนเห็นว่าประเพณีสักหมึกของคนไทคงจะสืบทอดมาจากเผ่าไปเยวล์สมัยโบราณ”

ต่อจากเรื่อง “สักหมึก” อาจารย์เจียได้สืบค้นเรื่อง “กลองมโหระทึก” และเสนอว่า

“กลองมโหระทึก เป็นเครื่องดนตรีโบราณของไทยเดิม หนังสือไตรภูมิของพระเจ้าลิไทสมัยสุโขทัย และกฎมณเฑียรบาลของพระบรมไตรโลกนาถสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่างก็กล่าวถึงการตีกลองมโหระทึกในพิธีของราชสำนัก (สุโขทัย-อยุธยา) และ สืบสองพันปีก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ในหอคำพระเจ้าแผ่นดิน ก็ยังมีกลองมโหระทึกใบหนึ่งซึ่งใช้ตีในเวลาประกอบพิธีตามประเพณี”

ในการศึกษาเรื่องกลองมโหระทึก อาจารย์เจียได้อ้างถึงงานศึกษาของอาจารย์ปราณี วงษ์เทศ ซึ่งกล่าวว่า

“กลองมโหระทึกมีบทบาทสำคัญมากในการพระราชพิธี ซึ่งล้วนเป็นเรื่องของความเชื่อทางศาสนาและจะมีทุกครั้งที่จำเป็น จะต้องใช้ประโคมโดยเฉพาะเวลาที่พระมหากษัตริย์เสด็จเข้าออกขุนนาง ในกิจการต่าง ๆ มี

หลักฐานทางเอกสารว่าใช้งานที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์สืบมาอย่างน้อยตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยจนกระทั่งถึงทุกวันนี้”

อาจารย์เจีย ยังได้ชี้ถึงการที่ “ชนพื้นเมืองไปเยว่” มีการใช้กลองมโหระทึกร่วมกัน ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีของผู้วิจัย ที่เห็นว่า “วัฒนธรรมกลองมโหระทึก” น่าจะเป็นวัฒนธรรมที่มีรากฐานที่มาจากจุดกำเนิดเดียวกัน และรับส่งสืบทอดอิทธิพลให้แก่กัน

“ถึงแม้ว่าชาวแม้ว-เย้า-กะเหรี่ยง-ขมุ-ลัว่ ก็มีประเพณีใช้กลองมโหระทึกเหมือนกัน แต่ว่าตามหลักฐานจดหมายเหตุจีน กลองมโหระทึกเป็นเครื่องดนตรีที่ชาวไปเยว่ภาคใต้ของจีนได้ใช้มาอย่างน้อยสองพันปีแล้ว... “โฮ่วฮั่นชู” ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ฮั่น ยุคหลัง (East Han Dynasty A.D. 25-220) ภาค “ประวัติหน่าแหว่น” กล่าวถึงขุนพลชื่อ “หน่าแหว่น” (ชาตะ B.C. 14 มรณะ A.D. 49) ได้ยึดเอากลองมโหระทึกของเผ่าเลาะแยะ (ลั่วเยว่) ที่เมืองเจียวจื่อ ข้อความสั้น ๆ ดังกล่าวนี้นับเป็นบันทึกครั้งแรกเกี่ยวกับกลองมโหระทึก....

หลักฐานสำคัญอีกชิ้นหนึ่ง ที่เป็นผลการวิจัยเอกสารของอาจารย์เจีย คือเรื่องของ “ชาวหลี่” ในเกาะไหหนาน ท่านพบว่า

ในเอกสารโบราณ หนังสือ “กว่างเจาจี้” (บันทึกเมืองกว่างเจา) ซึ่งเป็นเอกสารสมัย ตงจิ้น (East Tsin A.D. 317-420) ได้กล่าวถึง “เผ่าหลี่หล่าว” มีประเพณีใช้ทองเหลืองหลอมกลองมโหระทึก

“เฉินชู” ประวัติศาสตร์ราชวงศ์เฉิน (Chen A.D. 557-589) ภาค “ประวัติโหวหยางเหว่ย” ที่เรียบเรียงเมื่อ A.D. 636 ได้กล่าวถึงขุนพลชื่อ “หลานซิง” ยกทัพตีเมืองกว่างเจาและจับ เฉินเหวินเซอะ ประมุขเผ่าเหลียว เป็นเชลย ชนเผ่าเหลียวได้ถวายกลองมโหระทึกขนาดใหญ่ซึ่งไม่เคยเห็นในอดีต”

จากหลักฐานในเอกสารประวัติศาสตร์จีนโบราณ นำมาสู่ข้อสรุปที่น่าสนใจว่า “ข้อความในจดหมายเหตุดังกล่าว ต่างก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่ากลองมโหระทึกเป็นเครื่องดนตรีของเผ่าไปเยว่ตั้งแต่สมัยโบราณ และการที่ราชสำนักสมัยสุโขทัย-ศรีอยุธยา และราชสำนักเชียงใหม่ ด้กลองมโหระทึกในราชพิธีน่าจะเป็นชนบประเพณีที่สืบทอดกันมาจากเผ่าไปเยว่ ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวไททั้งปวง”

(เจียแวนจง 2529)

ข้อโต้แย้งเชิงทฤษฎี

ต่อประเด็นองค์ความรู้ “เรื่องไปเยว” ที่นำโดยอาจารย์เจีย-ตัวแทนสำนักคิดจีน ซึ่งดำรงอยู่ในวงวิชาการไทยปัจจุบัน และมีอิทธิพลต่อนักวิชาการที่สนใจเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นแย้งว่า

ประการที่ 1 ในล้านนาก็เช่นเดียวกับในญวนนาน ประชากรพื้นฐาน หรือชนพื้นเมืองดั้งเดิมหาใช่ “ไทยวน” ในความหมายใด ๆ และ “บริสุทธิ” ไม่ “ไทยวน” ในทัศนะของผู้วิจัย เป็น “กลุ่มวัฒนธรรม” ที่โยกย้ายมาทีหลัง ปราภฏหลักฐานการโยกย้ายถิ่นฐานของ “ไทยวน” (คือ “ชาวโยน” ที่พูดภาษาตระกูลไท - ทัศนะของผู้วิจัย) กลุ่มแรก ๆ อย่างชัดเจนในระยะต้นพุทธกาล คือ กลุ่มไพร่บ้านพลเมืองจาก “แคว้นโยน” (ญวนนาน ?) ภายใต้การนำของ “สิงหนวัติกุมาร” โอรสของ “กษัตริย์ห่อเทวกาล” (ห่อคือใคร ? ผู้วิจัยได้ตั้งคำถาม ที่ยังไม่มีคำตอบไว้แล้ว ใน ตอนที่หนึ่ง ของงานวิจัย) แห่งแคว้นโยน (ตำนานสิงหนวัติ) เมื่อมาถึงก็พบว่า ได้มี “ชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิม” (Aboriginal Community) กระจายตัว ตั้งหลักแหล่งอยู่แล้ว บริเวณลุ่มแม่น้ำกกและแม่น้ำละว้า แถบเชียงแสน เชียงราย รวมทั้งบริเวณเชียงใหม่ (ปัจจุบัน) ด้วย ในช่วงต้นพุทธกาลนั้น มีชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ลัวะ-ละว้า และ เมง ตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ดังนั้น ในระยะเวลาดังกล่าว ในพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน มีทั้งกลุ่มชนที่อยู่ใน “สายวัฒนธรรมไท” และ “สายวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก-ออสโตรเนเซียน”(มอญ-เขมร) เมื่อเริ่มแรกวิจัยเรื่อง ลัวะเมืองน่าน ผู้วิจัยเรียกชื่อวัฒนธรรมสาย นี้ว่า “สายวัฒนธรรมชาวกรอม” โปรดอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2530)

ผู้วิจัยเห็นว่า การลักตามตัวและหน้าตา อาจเป็นวัฒนธรรมร่วมเชื้อสาย ของสองสายวัฒนธรรมนี้ แต่มีความเป็นไปได้ว่า ผู้คนในต่างกลุ่มชาติพันธุ์และสายวัฒนธรรมที่มีรากร่วมเดียวกัน อาจมีทั้งวิธีการสักและความนิยมการสักที่บริเวณอวัยวะ “แตกต่างกัน” อาทิเช่น ลาวพุงดำ ซึ่งอาจมีที่มาจาก ชาวละว้าโบราณ ของล้านนา นิยมสักดำจากช่วงเอวตลอดถึงช่วงขา ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่รับสืบทอดวัฒนธรรมการสักหมึกของบรรพชน ชาวไปเยว มา อาจนิยมสักเป็นลวดลายอื่น ณ บริเวณอื่นของร่างกาย เช่นที่หน้าอก ต้น

แขน หรือกระทั่งที่ใบหน้า ดังจะได้ศึกษาวิเคราะห์ต่อไปเมื่อเงื่อนไขและโอกาสอำนวย เช่น กรณี ชาวเมารีสักหน้า ที่นิวซีแลนด์ เป็นต้น

ผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสังเกต (ซึ่งมีใช่เป็นครั้งแรก) ว่า “วัฒนธรรม” ที่เราเข้าใจว่าเป็น “วัฒนธรรมพื้นฐานของล้านนา” และที่เห็นว่าเป็น “เอกลักษณ์ของล้านนา” ในปัจจุบัน อาจมิใช่ “วัฒนธรรมไทโบราณ” แต่ดั้งเดิมในลักษณะที่เป็น “วัฒนธรรมสายเดี่ยว” ก็เป็นไปได้

เช่นเดียวกับในยูนนาน เมื่อประมาณสองพันปีก่อน การสักหน้าของ “เผ่าชีวเจียวหวาน” ที่สักเป็นลวดลายที่ขวางขา ก็ยังมีควรด่วนสรุปว่าเป็น “บรรพชนไท” แม้ว่าจะระบุได้ว่าเป็น “ไปเยว่” อย่างแน่นอน เพราะชนกลุ่มนี้ อาจยังมีใช้ “ชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลไท” เมื่อประมาณสองพันถึงสี่พันปีก่อนก็เป็นได้ และในขณะนี้ ยังไม่มีหลักฐานใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่จะบ่งชี้เช่นนั้น

ประการที่ 2 “เรือนยกพื้น” (ที่จีนเรียกว่า “เรือนกานหลาน”) มีเสาสูง หาใช่สถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทเท่านั้น กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกก็ปลูกเรือนยกพื้น มีเสาสูง ทำนองเดียวกันแม้ในปัจจุบัน กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียนและมลายู-โพลีเนเซียน หลายกลุ่มในเกาะชวา สุมาตรา อินโดเนเซีย ก็พำนักอยู่ใน “สถาปัตยกรรมเรือนไม้ยกพื้น และเรือนไม้ทรงสูง” (สุเมธ ชุมสาย 2529) เอกสารประวัติศาสตร์จีนที่ระบุถึงชนชาวไปเยว่กลุ่มต่าง ๆ อาศัยอยู่บน “เรือนกานหลาน” จึงยังมีหลักฐานที่จะระบุว่า ผู้คนเหล่านั้นเป็น “บรรพชนไท” ในความหมาย “ชาติพันธุ์” แต่อย่างใด เช่นเดียวกับที่ในปัจจุบัน นักไทศึกษาจำนวนไม่น้อยก็ยังไม่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่าง เรือนไทกับเรือนละว้า ยกเว้นผู้เชี่ยวชาญด้าน “สถาปัตยกรรมเรือนไท” จริง ๆ เช่นที่ปรากฏในผลงานวิจัยของ ศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ (อรศิริ ปาณินท์ 2540) ดังได้กล่าวแล้วในบทต้น หรือนักวิจัยชาวไทยจำนวนไม่น้อย เมื่อไปวิจัยสนามเรื่อง “คนไท” ในประเทศจีน ลาว เวียดนาม ก็มักจะไม่ได้แยกความแตกต่างของสถาปัตยกรรมเรือนและหมู่บ้านของชุมชนต่าง ๆ ที่ “พูดภาษาตระกูลไท (กะได)” ทั้ง ๆ ที่อาจจะสังเกตเห็นความแตกต่างเชิงสถาปัตยกรรม กระทั่งศิลปกรรม หัตถกรรม รวมถึงแบบวิถีการผลิตได้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ควรได้รับน้ำหนักในการพิจารณาไม่น้อยไปกว่า

“ภาษาพูด” และ “ภาษาเขียน” ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้อย่างถอนรากถอนโคน หากแรงปะทะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เป็นไปอย่างรุนแรง เป็นระยะเวลายาวนาน

โดยนัยนี้ “เผ่าเหลียว เผ่าหลินล่าว เผ่าเลาะเยะ (ลัว่เยว่)” ที่อาจารย์เจีย ศึกษาพบในเอกสารจีนโบราณจึงอาจไม่ใช่ “ชนเผ่าไทดั้งเดิม” ตามที่สำนักคิดนี้เข้าใจ และก็ยังอาจเปิดกว้างสำหรับการวิเคราะห์ตีความว่าเป็นชาวเยว่เผ่าพันธุ์หรือกลุ่มชนที่พูด “ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก” และเป็นชุมชนผู้สร้างสรรค์ “สายวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก-ออสโตรเนเซียน” ในระยะต่อมา

ประการที่ 3 ดังนั้น แม้ “กลองมโหระทึก” อาจเป็นวัฒนธรรมของไปเยว่ แต่ก็อาจมีใช้มรดกวัฒนธรรมของ “กลุ่มชาติพันธุ์ไท” โดยตรง (ถ้าเชื่อว่ามี) ในทัศนะของผู้วิจัย “รากความคิดความเชื่อ” สายหนึ่งของกลุ่มชนผู้สร้างและใช้กลองมโหระทึก คือ “วัฒนธรรมบูชาบ” (หรือคางคก) เป็นกลุ่มชนที่ถือ “บ” เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ และกระทั่งเป็น “บรรพชน” ของเผ่าพันธุ์ของตน คำว่า “กลองบ” สะท้อนอย่างชัดเจนถึงความเชื่อนี้และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ที่น่าสนใจก็คือ จากการวิจัยสนามของผู้วิจัยเอง พบว่าชาวว้า (หรือ ละว้า) ในยูนนานถือ “บ” เป็นบรรพชนคู่แรกของตน เช่นเดียวกับ ชาวขมุ (ลาวเทิง) และกลุ่มชนที่พูดภาษา ลาว อีกหลายกลุ่มในประเทศลาวและเวียดนาม

ในทัศนะของผู้วิจัย แท้ที่จริงแล้ว “พญาคังคาก” ในวรรณกรรมภาษาไทย-ลาว เป็น พญาบหรือคางคก ที่เป็นผู้นำเผ่าพันธุ์ที่เชื่อถือบูชา “บ” เป็นบรรพชนแห่งเผ่าพันธุ์ของตน ได้แก่ พวกลัวะ ละเวอะ ละว้า ปู้หลาง ปะลั้ง คือกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร หรือ ออสโตรเอเชียติก ที่นำพาประชาชนผิวดำ ต่อสู้กับ “พญาแกน” ผิขาว (กว่า) ที่เกร เบียดขับรังแกพวกตน (ผู้วิจัยได้วิจัยเรื่องนี้ไว้แล้ว โดยมีผลการวิจัยใน Choltthira Satyawadhna 1991)

ในวรรณกรรมเรื่อง “พญาคังคาก” นั้น พญาคังคากนำพาไพร่พลสู้รบอย่างดุเดือดกับพญาแกน

“แกนคือใคร ?”

“แกน” หรือ “พญาแกน” คือ เทพหรือพระเจ้าผู้สร้างโลก หรือ ทุกสิ่งทุกอย่าง ตามระบบความเชื่อของ “สายวัฒนธรรมไท” การตีกลองมโหระทึก ประกอบราชพิธี ของราชสำนัก สุโขทัย - อยุธยา - เชียงรุ่ง ยังไม่ใช่ข้อพิสูจน์ว่า วัฒนธรรมตีกลองมโหระทึกของราชสำนักเหล่านี้ เป็นพิธีกรรมในระบบความเชื่อของสายวัฒนธรรมไท หาก “ชาวสุโขทัย” มีสิทธิ เป็น “ชาวลาว” จากเวียงจันทน์ ตามแนววิเคราะห์ของ อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม (ศรีศักร วัลลิโภดม อ่างแล้ว) คำถามที่ตามมาก็คือ

ประชากรพื้นฐาน หรือ ชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิม ของสุโขทัยและเวียงจันทน์ เป็น “ชาวไท” หรือเปล่า ?

โดยใช้ตรรกะเดียวกัน ข้อโต้แย้งเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำเสนอมาทั้งล้นนี้ ยังนำไปสู่คำถามที่ว่า

แล้ว “จ้วง” เป็น “บรรพบุรุษไทที่เก่าแก่ที่สุด” จริงหรือ ?

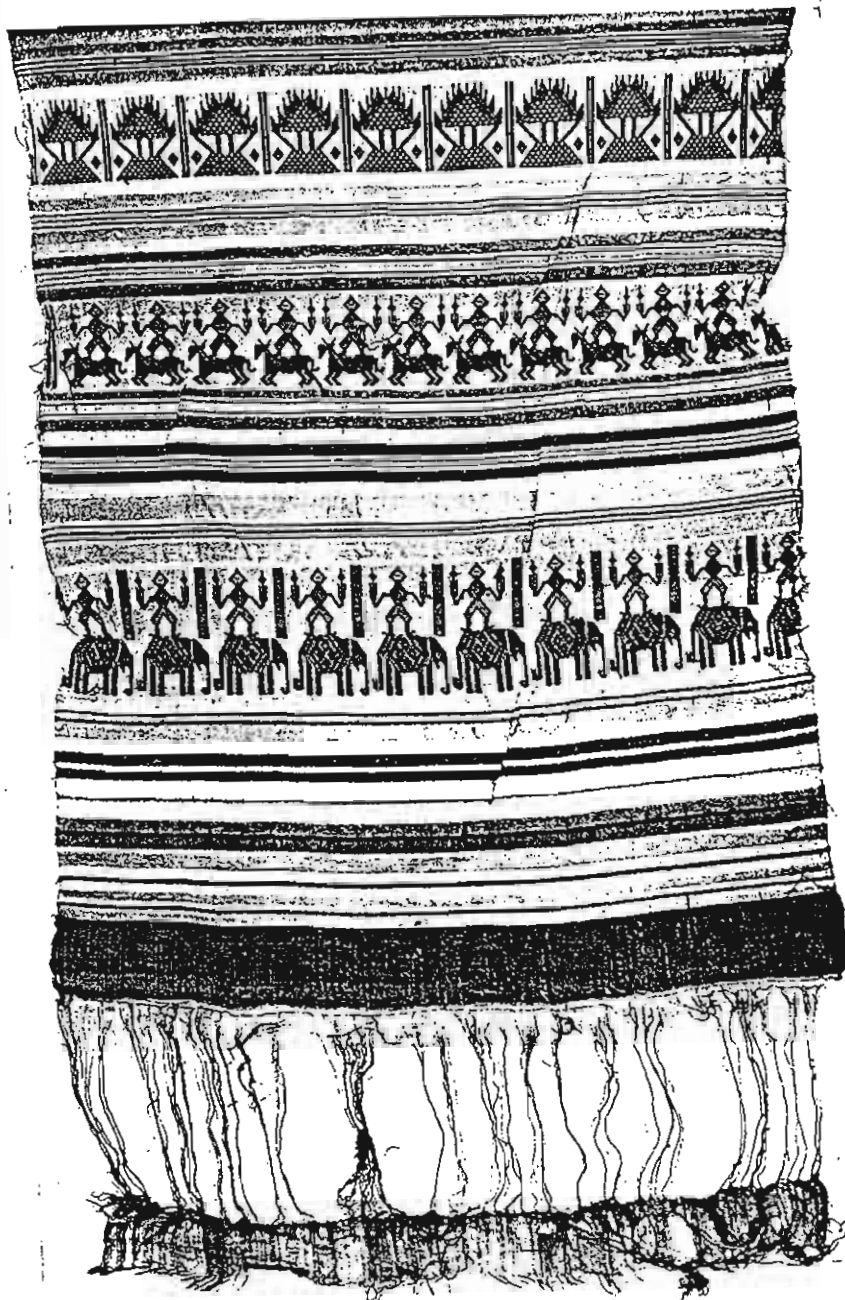
หรือว่า “ชาวจ้วง” คือ “ชนพื้นเมืองในกว๋างซี” ที่รับเอา “ภาษาตระกูลไท” เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันมายาวนานนับพันปี โดยที่ “ระบบความเชื่อดั้งเดิม” ของชาวจ้วง ที่ยังคงแฝงฝังอยู่ใน “ระบบจิตสำนึกส่วนลึกทางสังคม” ของชุมชนจ้วงในกว๋างซี ยังคงเป็นของ “สายวัฒนธรรมออสโตรเอเชียติก” ทั้งหมด !

เหตุเพราะชาวจ้วงยังคงบูชาบ

ในระบบจิตสำนึกชุมชนจ้วง

แน่นอนที่สุด “ย่ากบ” มีความสำคัญกว่า “พญาแกน”

ดุงไทลื้อ
ลายบายศรี พลม้า พลช้าง
มรดกผ้า ภูมิปัญญาสายวัฒนธรรมเยว่

ภาพที่ 7 ดุงลายซิดของไทลื้อ
Tai Lue Ritual Cloth [tung]
Khit: Continuous supplementary weft weaving technique

บทที่หก

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแนวคิดเชิงทฤษฎี

ความน่าสนใจของการศึกษาเรื่องไปเยว่ อยู่ที่ความไม่หยุดนิ่งทางการศึกษาค้นคว้าและมีการปรับปรุง กระทั่งปรับเปลี่ยนแนวคิดเชิงทฤษฎีเป็นระยะ ๆ แม้จะเป็นความใส่ใจศึกษาในหมู่นักวิชาการกลุ่มเล็ก ๆ ที่ค่อนข้างกระจัดกระจาย อยู่ต่างสถาบันกัน และต่างวิชาชีพ แต่ก็ได้รับความสนใจจากวงการวิชาการในระบบการศึกษาและบุคคล-สถาบันภายนอกไม่น้อย ดังจะสังเกตได้จากการที่สมาคมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามมรราชกุมารี ให้ความสนใจเรื่องนี้ และได้เชิญนักวิชาการเสนอรายงานที่เกี่ยวข้องเรื่องนี้เป็นครั้งแรก ในการสัมมนาทางวิชาการครั้งสำคัญ เรื่อง “คนไทนอกประเทศ : พรหมแดนความรู้” ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อปีพ.ศ. 2532 มีความสำคัญดังที่ได้นำเสนอสถานภาพองค์ความรู้ที่เป็นผลการศึกษาของอาจารย์พรพรรณ จันทโรนานนท์ และอาจารย์ทองแถม นาถจำนง

หลังจากนั้น ก็มีนักวิชาการสำนัก-สถาบันต่าง ๆ ศึกษาค้นคว้าต่อ เช่น ผลงานด้านภาษาศาสตร์ (ชนชาติจ้วง) ของ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ และผลงานสำรวจสถานภาพการศึกษาเรื่อง “จ้วง” ที่มณฑลกว่างซี ของอาจารย์ปราณี วงษ์เทศ ผลงานค้นคว้าหลักฐานด้านโบราณคดี โดยเฉพาะวัฒนธรรมกลองมโหระทึก ที่สือไจ่ซาน มณฑลยูนหนาน ของอาจารย์ทองแถม นาถจำนง รวมทั้งผลงานวิจัยด้านมานุษยวิทยา-โบราณคดี เรื่อง “ผ้าเส้นศพนางพระยาไท” ที่ยูนหนาน และผลการวิจัยลายผ้าและเครื่องแต่งกายของชาวดั้งกับเก๋อลาว ในมณฑลกุ้ยโจว ยูนหนาน และกว่างซี ของผู้วิจัย-ชลธิรา สัตยาวัฒนา

ต่อมา โครงการวิจัย “ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไท” โดยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ก็ให้ความสนใจการศึกษาเรื่องนี้ ดังปรากฏในข้อเขียนหลายชิ้นที่ให้ภาพรวมของโครงการ โดยดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา รวมไปถึงผลงานของนักวิจัยในโครงการ เช่นใน

งานวิจัยเรื่องไทใหญ่ของจำนงหยุน และ ดร.สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์ ผลงานวิจัยเรื่องไทลื้อ ของ ดร.รัตนพร เศรษฐกุล และ อาจารย์เจียแนจอง ระยะเวลาที่สุด คือในปีพ.ศ.2540-2541 ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ก็ได้เชิญให้ผู้วิจัยเข้าร่วมโครงการ โดยมอบหมายให้ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเรื่อง “ไปเยว่” เป็นการเฉพาะให้กับโครงการนี้

ผู้วิจัยได้รายงานผลการวิจัยช่วงแรกในชื่อว่า “การสืบสานประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมไปเยว่” ในที่ประชุมสัมมนาโครงการวิจัยดังกล่าว เมื่อวันที่ 7-9 มิถุนายน 2540 ณ โรงแรมเชียงใหม่ออกคิด เชียงใหม่ โดยได้เริ่มเสนอปัญหาว่า “ไปเยว่ มิใช่สมการเดียวกับชนชาติไท” ซึ่งได้รับความสนใจในระยะนั้น ทั้งจากผู้ร่วมโครงการวิจัยและผู้เข้าร่วมสัมมนาพอสมควร ต่อมา ผู้วิจัยก็ได้รับเชิญให้ไปเสนอรายงานการวิจัยเรื่อง “ไปเยว่ เป็นบรรพบุรุษของชนชาติไทเท่านั้นหรือ ?” ในการสัมมนาเรื่อง “ไปเยว่: บรรพบุรุษของชนชาติไท ?” จัดโดย วิทยาลัยแห่งวัฒนธรรมตะวันออก (Oriental Culture Academy) เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2541 ณ ศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยแห่งวัฒนธรรมตะวันออก (O.C.A.) กรุงเทพฯ การสัมมนาครั้งนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยมีผู้เข้าฟังเต็มห้องประชุม ผู้ดำเนินรายการ คือ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ผู้ร่วมเสนอผลงานศึกษาค้นคว้าเรื่องไปเยว่ คือ อาจารย์เจียแนจอง และอาจารย์ทองแถม นาถจำนง การสัมมนาครั้งนี้ ได้มีการรายงานเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์ด้วย คือ ในคอลัมน์ “หักท้วง ถกเถียง” โดยผู้ใช้นามว่า เพทาย อรรถศิลป์ ในวารสารศิลปวัฒนธรรม (19) 6, เมษายน 2541: 100-106.

ในการสัมมนาครั้งนี้ อาจารย์เจียแนจอง ได้เสนอ “ข้อมูลใหม่” ที่น่าสนใจของนักภาษาศาสตร์จีน ที่แสดงหลักฐานด้วยคำ ภาษาพูด ศัพท์ร่วมเชื้อสายที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นของภาษาตระกูลไท-จ้วง-ต้ง กับภาษาตระกูล ออสโตรเอเชียติก และออสโตรเนเซียน

งานศึกษาล่าสุดของอาจารย์เจียว่าด้วยเรื่องไปเยว่นี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะอาจารย์เจียมิได้เพียงเสนอ “ข้อมูลใหม่” หากยังได้เสนอ “แนวคิด ทฤษฎี มุมมอง” ของนักวิชาการจีน ที่มีใช้กระแสหลัก ที่มีความเห็นแตกต่างจากสำนักภาษาศาสตร์ระดับ “สถาบัน” ของจีน ที่นำโดย ลีฟังกวย ซึ่งเน้นความเป็นมาของภาษาตระกูลไทว่าอยู่ในสายของภาษา

ตระกูลจีน-ธิเบต¹ ในงานศึกษานี้ อาจารย์เจียได้เสนอแนวคิดเชิงทฤษฎีของ ศาสตราจารย์ ที่ล้มล้างทฤษฎีของลิฟงกวย ในที่นี้จะได้คัดผลงานศึกษา ของอาจารย์เจียไว้ค่อนข้างละเอียด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า สำหรับผู้สนใจต่อไป ดังนี้

ข้อสังเกตบางประการในการศึกษาเรื่องไ่เยว่:

ประเด็นด้านภาษา

ทัศนะมุมมองใหม่ของอาจารย์เจียแยบจอง (ยรรยง จิระนตร)

ร่องรอยการผสมผสานภาษาเกี่ยวกับภาษาจีน

ไ่เยว่เป็นชนเผ่าโบราณในประเทศจีนเมื่อสมัย 2,000-3,000 ปีก่อนโน้น วง วิชาการจีนเชื่อกันว่าไ่เยว่เป็นบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ ภาษาไท หรือที่จีนเรียกว่า กลุ่มภาษาจ้วง-ต้ง คือ กลุ่มชนชาวจ้วง-ต้ง-บูยี้-ส่วย-หมวหนาน- มุหลาว-หลีและไท ไ่เยว่เคยกระจายอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำแยงซี เกียงตอนกลางตอนล่างและภาคใต้ประเทศจีน ซึ่งปัจจุบันเป็นมณฑล เจียงซู อานฮุย หูเป่ย์ หูหนาน เจียงซี เจ้อเจียง ฝูเจี้ยน กว่างตง กว่างซี กุ้ยโจว หลังสมัยราชวงศ์ฉินและฮั่น (พ.ศ. 322-763) ชาวจีนฮั่นได้อพยพจากภาค เหนือสู่ภาคใต้เป็นจำนวนมาก อิทธิพลและวัฒนธรรมจีนได้แพร่ขยายอย่าง รวดเร็วทำให้ไ่เยว่ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ถูกกลืนชาติกลายเป็นคนฮั่นไป แต่ก็ ทั้งร่องรอยว่า ภาษากวางต้ง ภาษาฮกเกี้ยน ภาษาหวู่ (ที่พูดในเซี่ยงไฮ้ เจ้อ เจียงและเจียงซู) เป็นภาษาถิ่นที่เกิดจากการผสมผสานของภาษาไ่เยว่กับ ภาษาจีน

หลักฐานที่ว่าไ่เยว่พูดภาษาตระกูลไท :

เอกสารจีนโบราณสมัยพุทธศตวรรษที่ 1 ถึง 2 ชื่อ “จ้อจ้วน” ได้กล่าวถึง สนามรบที่อาณาจักรหวู่ฟ่ายแพ้อาณาจักรเยว่ เป็นบริเวณภูเขาชื่อ “ฝูเจียว” และได้อธิบายว่า “ฝูเจียว” คือ เขาเจียว ฉะนั้น “ฝู” คำนี้ก็คือ “ภู” แสดงว่า ภาษาไ่เยว่เรียกภูเขาคือ “ภู” แบบเดียวกับภาษาไทย ในที่นี้ ก็คือ “ภูเขียว”

¹ มีข้อสังเกตว่า สำนักภาษาศาสตร์ลิฟงกวย มีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อ สำนัก ภาษาศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“เย่วเจียะซู่” เอกสารจีนช่วงพุทธศตวรรษที่ 6 กล่าวว่า ภาษาเย่ว เรียก “เกลื่อ” ว่า “ลา” เรียกเจ้านายเกลื่อว่า “จู ลา” จู ก็คือ เจ้า (ดังที่เรียก 12 เจ้าไทว่า 12 จูไท) แสดงว่าชาวเย่วเรียก “จ้าว” เป็น “จู” เหมือนไทดำ “ฟางหยวน” พจนานุกรมภาษาถิ่นเล่มแรกของจีนที่เรียบเรียงเมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 6 ได้ระบุว่าภาษาเย่ว เรียกเปิดว่า “พิด” ซึ่งตรงกับคำว่า “เปิด” ในภาษาไทย

“โฮ่วอันซู่” ประวัติศาสตร์ราชวงศ์อันยุคหลังที่เรียบเรียงเมื่อพุทธศตวรรษที่ 10 ก็ได้ระบุว่าชาวเย่วเรียก “ไฟ” ว่า “ไว” ซึ่งใกล้เคียงกับภาษาไทยมาก อาจารย์เจียให้ความสำคัญกับภาษากวางตุ้งมากเป็นพิเศษ โดยได้ชี้ให้เห็นว่า ภาษากวางตุ้งเป็นภาษาจีนท้องถิ่นที่เกิดจากการผสมผสานของภาษาเย่วและภาษาจีนอื่น ๆ ยังมีร่องรอยทางไวยากรณ์ภาษาเย่ว เช่น จะเรียกไก่ตัวผู้ ไก่ตัวเมีย ว่า “ไกกง” “ไกหน่า” (ซึ่งภาษาจีนอื่นเรียกว่า “กงจี” “หนูจี”) จะเรียกอาคันตุกะว่า หยั่นฮาก (คนแขก) ซึ่งภาษาจีนอื่นจะเรียกว่า “เคอะเหริน” (แขกคน) ภาษาจีนอื่นจะพูดคำว่า ไปก่อน กินก่อน เดินก่อน ว่า “เซียนซี” “เซียนซี” “เซียนสิง” แต่กวางตุ้งจะพูดว่า “ไฮลัน” “เสกลัน” “ห่างลัน” ซึ่งคำวิเศษขยายกริยาจะลำดับข้างหลัง ไม่เหมือนภาษาจีนอื่นที่ลำดับข้างหน้า

ภาษาเย่วกับภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติคและออสโตรเนเซียน

แม้ว่านักประวัติศาสตร์และนักมานุษยวิทยาจีนส่วนใหญ่ยังเชื่อกันว่าไปเย่วเป็นบรรพชนของชนชาติไทเพียงชนชาติเดียวเท่านั้น แต่ศาสตราจารย์ เจีย ยินเปือจะจ้าน-นักประวัติศาสตร์และศาสตราจารย์หลินฮุยเสียง-นักมานุษยวิทยาที่ลือชื่อทั้งสองท่านได้เคยเสนอความเห็น ว่า ชาวเขาที่เรียกว่าเผ่ากาวชาน (เขาส่ง) เกาะไต้หวัน (ที่พูดภาษาอินโดเนเซีย) เป็นชนรุ่นหลังที่สืบเชื้อสายจากชาวไปเย่ว โบราณที่อพยพไปจากแผ่นดินใหญ่ ในช่วงยุคหินใหม่ ส่วนนักภาษาศาสตร์จีนถึงแม้ว่าส่วนใหญ่และส่วนสำคัญ (ที่มีชื่อเสียง) ยังยึดถือทฤษฎีของลิฟังกวย ที่จัดให้ภาษาจ้วง-ต้งหรือต้ง-ไท (Kam Tai) อยู่ในตระกูล Sino-Tibetan (ที่จีนเรียก ฮ่านจ้างหยี่ซี) แต่นักภาษาศาสตร์รุ่นใหม่บางคนได้ศึกษาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ของเบเนดิกท์เพื่อพิสูจน์ว่า ภาษา Kam Tai อยู่ใน ตระกูลออสโตรเอเชีย (ออสโตร-ไท) และที่เด่นชัดที่สุดคือ ศาสตราจารย์ นิต้าไป (Ni Da-bai) แห่งมหาวิทยาลัยชนชาติส่วนกลางที่ปักกิ่ง ได้เสนอผลการศึกษาล้มล้างทฤษฎีลิฟังกวย มีความสำคัญดังนี้

หนังสือ An Introduction to Kam-Tai Languages (Ni Da-bai: 1990) ซึ่งเขียนเป็นภาษาจีน ความยาว 395 หน้า เป็นผลงานการบรรยายและงานวิจัยของศาสตราจารย์หนีในทศวรรษที่ 80

หนังสือเล่มนี้มิได้ประกาศอย่างโจ่งแจ้งว่า ภาษากลุ่ม Kam Tai ซึ่งก็คือตระกูลไทอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชีย แต่ได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจวิจัยภาคสนามและการศึกษาหาข้อมูลเอกสารทั้งในและนอกประเทศจีนมาสรุปว่าภาษากลุ่ม Kam-Tai น่าจะอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชีย

ศาสตราจารย์หนีมิได้อาศัยแต่ข้อมูลการศึกษาของเบเนดิกท์ หรือนักภาษาศาสตร์ตะวันตกแนวเดียวกัน หากได้ใช้ผลการวิจัย *ภาษาจาม* ในเกาะไหหลำ ซึ่งเดิมที่เป็นภาษาหลายพยางค์และไม่มีวรรณยุกต์ และต่อมาได้กลายเป็นภาษาถิ่นที่เป็นพยางค์เดียวและมีวรรณยุกต์เฉพาะอิทธิพลของภาษาจีน ศจ.หนี เรียกปรากฏการณ์อันสำคัญดังกล่าวว่าเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของภาษาจามอย่างสิ้นเชิง และตั้งชื่อว่าเป็น Linguistic Typological ซึ่งภาษาจีนเรียกว่า “ลู่สิงจ่วนฮ้วน” คือการปรับเปลี่ยนทางแบบอย่างของภาษา

ภาษาจาม ที่เกาะไหหลำนั้น ทางกรจีนเรียกว่า *ภาษาหุยซานย่า* (หุย = มุสลิม ซานย่า = ชื่อนครอยู่ใต้สุดของเกาะไหหลำ) ซึ่งก็คือ นครซานย่า ในภาษามุสลิม ในนครนี้มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ ใน 2 ตำบล ความเป็นมาของชาวมุสลิมเหล่านี้หนังสือประวัติศาสตร์ราชวงศ์ซ่ง และจดหมายเหตุ สมัยราชวงศ์หมิง กล่าวว่า

ค.ศ.986 ชาวจามร่วมร้อยหนึ่การก่อกบฏของชาวแกวมาสวามิภักดิ์ฝ่ายจีน

ค.ศ. 938 ชาวจาม 301 คน มาสวามิภักดิ์

ต่อมา ค.ศ. 1486 *กูไล* ซึ่งเป็นราชบุตรอาณาจักรจามปา พาชายา

ข้าราชการบริวารและประชาราษฎร์รวมพันกว่าคนสวามิภักดิ์ต่อจีนที่เกาะไหหลำ ปัจจุบัน

คนรุ่นหลังของชาวจามเหล่านี้มีประชากรร่วม 4,000 คน ยังนับถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และมีชนบประเพณีแบบจามเช่นเดิม แต่พวกเขาต้องอยู่ร่วมกันกับชาวจีนอันรอบข้างจึงต้องพูดภาษาจีนด้วย ปัจจุบันพวกเขาพูดสองภาษา คือ ภาษาจีนกับคนจีน และภาษาจามกับชาวจามด้วยกัน แต่ “ภาษาจาม” ของพวกเขาได้เปลี่ยนจากภาษาหลายพยางค์เป็นหนึ่งพยางค์

(คำโดด) เปลี่ยนจากไม่มีวรรณยุกต์ เป็นมีวรรณยุกต์ และมีคำยืมจากภาษาจีนส่วนหนึ่ง เนื่องจากเกิดการปรับเปลี่ยนทางแบบอย่างของภาษา ศจ.หนีได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาอินโดเนเซียกับภาษากลุ่ม Kam-Tai หลายร้อยคำ แล้วได้สรุปว่าถึงแม้ว่าภาษา Kam-Tai ได้เปลี่ยนจากภาษาคำหลายพยางค์เป็นภาษาคำโดด และเปลี่ยนจากภาษาไม่มีวรรณยุกต์ เป็นแบบมีวรรณยุกต์แล้ว แต่คำเหล่านี้มีร่องรอยว่ามาจากภาษาออสโตรเอเชีย (มลายู โพลีเนเซีย หรือที่นักภาษาศาสตร์ปัจจุบันเรียกว่า ออสโตรเนเซีย) ฉะนั้นภาษา Kam-Tai จึงใกล้ชิดกับภาษาอินโดเนเซียยิ่งกว่าภาษาจีน แต่ ศจ. หนียังให้ความเห็นว่า การจะนำเอาภาษา Kam-Tai เข้าสู่ตระกูลออสโตรเอเชียโดยตรงก็ยังไม่ถูกหลักวิชาการนัก เพราะภาษา Kam-Tai สัมผัสและรับอิทธิพลภาษาจีนมาร่วม 3 ปี ได้ผ่านการปรับเปลี่ยนทางแบบอย่าง ซึ่งมีความแตกต่างกันพื้นฐานกับภาษาอินโดเนเซียแล้ว ศจ.หนีกล่าวว่า เบเนดิกต์คงจะคำนึงถึงจุดนี้จึงตั้งชื่อว่าภาษาออสโตร-ไท แต่จุดอ่อนของทฤษฎีเบเนดิกต์อยู่ที่ไม่เห็นความสำคัญของผลกระทบอย่างแรงของภาษาจีนที่มีต่อภาษา Kam-Tai และไม่ค่อยสนใจต่อความสัมพันธ์ที่มากมาย และลึกซึ้งระหว่างภาษา Kam-Tai กับภาษาจีน ฉะนั้นภาษาตระกูล Kam-Tai หรือตระกูลจ้วง-ตัง ควรจะเรียกว่าตระกูล Malayo-Sino มากกว่า ศจ. หนีอธิบายว่า มลายู ในนี้หมายถึงตระกูล (Family) ซิโน ในที่นี้หมายถึงระบบ (System)

อาจารย์เจียได้ออกตัวว่า ท่านมิใช่ภาษาศาสตร์และไม่มีความรู้ทางภาษาว่าและภาษามลายู แต่ก็คิดว่า ข้อสรุปการศึกษาของศจ. หนีดูไปได้ดังได้กล่าวมานั้นจะถูกต้องหรือไม่นั้นยังต้องศึกษาตรวจสอบและพิสูจน์ต่อไป แต่กรณีการปรับเปลี่ยนทางแบบอย่างของภาษาจากเกาะไหหลำเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจมาก ถ้าภาษาจามสามารถเปลี่ยนจากภาษาคำหลายพยางค์เป็นภาษาหนึ่งพยางค์ภายใน 1000 ปีได้ ภาษา Kam-Tai ก็สามารถปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกันได้ในกระบวนการ 2000-3000 ปีเช่นกัน

ถ้าภาษา Kam-Tai หรือภาษาตระกูลไทได้วิวัฒนาการมาจากภาษาไปเยว่ที่เป็นภาษาตระกูลออสโตรเอเชีย ฉะนั้นไปเยว่ ก็อาจจะเป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชีย ที่ใช้ภาษาพูดที่มีคำหลายพยางค์และเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ นักวิชาการจีนหลายคนได้กล่าวว่าไปเยว่พูดภาษาแบบ “เหนียนจือเหย” (Agglutinative Language) คือภาษาที่มีคำต่อเนื่องกันแบบ

หลายพยางค์ สังเกตดูชื่อกษัตริย์อาณาจักรทวและอาณาจักรเยวของเผ่าไปเยวสมัยขุนชีว (ก่อนพ.ศ. 277 - 67 ปี) ล้วนแต่เป็นคำสองพยางค์ (ซึ่งต่างกับชื่อประมุขไทเดิมช่วงสร้างบ้านแปงเมืองที่เป็นคำโดด เช่น ขุนเจือง ท้าวรุ่ง ขุนลูขุนไล)

เมื่อไปเยวเป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชีย ไปเยวก็มีได้เป็นบรรพชนเพียงแค่นั้นชาติไทยเท่านั้น หากต้องเป็นบรรพชน ของชนชาติว่าปะลึง-ปะหล่อง ที่เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมรด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสมมุติฐานดังกล่าวถูกต้อง ก็มีได้หมายความว่าชนชาติไทได้อพยพขึ้นเหนือจากหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะว่าการหลักฐานทางโบราณคดีแสดงว่าบรรพชนของกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชีย ดึกและออสโตรเนเซียน แถบหมู่เกาะทะเลใต้เป็นชาวมาเลย์รุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ที่อพยพจากภาคใต้ของประเทศจีนในยุคหินใหม่ตั้งแต่ 5,000 ปี ถึง 2,000 กว่าปีก่อนโน้น เส้นทางอพยพมีทั้งอพยพทางเรือและทางบก ตามแนวเส้นทางอพยพทางเรือได้ทั้งกลองมโหระทึกที่เกาะสมุยและเกาะอื่น ๆ ไว้เป็นหลักฐาน เส้นทางอพยพทางบกเส้นหนึ่งผ่านมณฑลยูนนานและกาญจนบุรี ประเทศไทย โดยได้ทั้งหลักฐานสถาปัตยกรรมทรงเมารี (เรือนยกพื้น) ไว้ที่อาณาจักรเตียน แถบคุนหมิงปัจจุบัน (โปรดดูภาพประกอบ) และยังได้ทั้งหลักฐานเครื่องปั้นดินเผาสามขา โครงสร้างลักษณะเรือขุดที่ซ่อนในถ้ำ โครงกระดูกคนที่ตบแต่งฟันอันเป็นวัฒนธรรมไปเยว ไว้ที่บ้านเก่าจังหวัดกาญจนบุรี

เรื่องไปเยวเป็นบรรพชนของชนชาติไทเท่านั้นหรือไม่นั้น อาจารย์เจียเห็นว่

มิใช่เป็นเรื่องหาคำตอบได้ง่าย ๆ หากเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาเอกสารจีนโบราณอย่างลึกซึ้งและจริงจัง ต้องใช้องค์ความรู้จำนวนมาก และใช้สหวิทยาการหลายสาขาวิชา ซึ่งรวมทั้งประวัติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และโบราณคดี จึงจะสามารถค้นหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับความเป็นจริงได้

ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จาม : พี่น้องร่วมเชื้อสายไปเยว

ข้อคิดความเห็นของอาจารย์เจีย ที่ได้ศึกษาลงานของนักวิชาการจีน ที่มีใช้ “กระแสนหลัก” มีความหมายสำคัญยิ่งต่อการสืบสานประวัติศาสตร์ไปเยว เพราะเป็นการเปิดมุมมองให้กว้างไปถึง “กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตร

เนเชียน หรือ มลาโย-โพลีเนเชียน ในกลุ่มนี้ ชาวจาม จัดเป็นพี่น้องร่วมเชื้อสายที่ใกล้ชิดของชาวเยว่ จัดเป็นไปเยว่อีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีความเป็นไปได้ว่าน่าจะมีรากร่วมวัฒนธรรมกับ *กลุ่มตัวเยว่*

เมื่อดูจากพื้นที่ บรรพชนจาม (เยว่) คงจะร่วมอยู่ในชุมชนของรัฐเยว่ฝั่งตะวันออก ติดชายฝั่งทะเล (ที่เรียกกันในตำราบางเล่มว่า แคว้นเยว่ หรือ แคว้นอวด หรือ แคว้นนามเวียด นั่นเอง) ในระยะต้น สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก บรรพชนจาม อาจร่วมสร้างบ้านแปงเมืองอยู่ในอาณาจักรหนานเยว่ ซึ่งมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาล กินดินแดนหลายมณฑลของจีนตอนใต้ในปัจจุบัน ภาษาในชุมชนจามระยะนั้น จึงไม่ใช่ภาษาจีน และก็ยังไม่ได้ใช้ภาษาตระกูลไท อย่างแน่นอน หากเป็นเยว่ที่ใช้ภาษาตระกูลออสโตรเนเชียน ซึ่งคลี่คลายเป็นลำดับ จนเป็นภาษาที่เรียกกันว่า มาลาโย-โพลีเนเชียน ในปัจจุบัน บรรพชนจามเยว่ เป็นเยว่กลุ่มที่ผู้ชายมีความสันทัดการเดินเรือ และการประมง ส่วนผู้หญิงก็สันทัดการทอผ้า ดังปรากฏว่า ผู้หญิงจามบ้านคร้ว ซึ่งเป็น “เชลยศึก” ของพระเจ้ากรุงสยามสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นผู้ให้กำเนิดวิธีการทอผ้า ย้อมผ้า ในภาคกลางของประเทศไทย และเป็นผู้ทอ “ผ้าไหม” ที่ จิม ทอมป์สัน นำไปเผยแพร่อย่างกว้างขวางในโลกตะวันตก จนเป็นที่รู้จักกันในนาม “ผ้าไหมไทย” (หรือผ้าไหม จิม ทอมป์สัน) ทั้ง ๆ ที่ผู้ให้กำเนิดเป็นชาวจาม เชื้อสายไปเยว่ พี่น้องผู้ใกล้ชิดอีกกลุ่มหนึ่งในกระแธารประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์

ในที่นี้ จะได้นำเสนอ “ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จาม” ที่ผู้วิจัยได้มีการศึกษา ค้นคว้า นำร่องไว้ในโครงการวิจัย “คุณค่าชุมชนเก่า: กรณีศึกษาชุมชนบ้านคร้ว” (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2536) เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และสีสันที่มองเห็นและสัมผัสได้ ใกล้ตัว กับการสืบสานประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมไปเยว่ ซึ่งเป็นงานที่ “แสนยาก” นี้ เป็นปฐมบท และเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่า “ไปเยว่ มิใช่สมการเดียวกันกับ ชนชาติไท” หากครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกัน

บรรพชนชาฮวิน พี่น้องเชื้อสายจาม ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตัวเขียน เมื่อประมาณ 2,500-3,000 ปี มาแล้ว มีแนวสันนิษฐานว่า “บรรพชนร่วมเชื้อสายของชาวจามปัจจุบัน (ซึ่งใกล้จะสิ้นชาติสูญพันธุ์)” ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่

บริเวณภาคกลางก่อนมาทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม หลักฐานโบราณคดีที่ “ชุมชนซาฮวิน (Sa Huynh)” จังหวัดกวางนงาย บ่งชี้ว่าบรรพชนซาฮวิน พึ่งน้องร่วมเชื้อสายจามยุคนั้น มีเครื่องมือเครื่องใช้แบบเดียวกับที่พวกไปเยวใช้ เช่น ขวานหินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รวมทั้งเครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะทองบรอนซ์และเหล็ก ชุมชนซาฮวินจึงได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของวัฒนธรรมโลหะในเวียดนาม นอกจากนี้ ชุมชนซาฮวินยังรู้จักวิธีทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับลูกประคำหิน รู้จักการทอผ้า เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ สร้างเรือนยกพื้นสูง และมีเรือนแพตามลำน้ำ สามารถต่อเรือขนาดเล็ก และล่องเรือ แล่นเลียบชายฝั่งทะเลระยะใกล้ ๆ ในยุคนี้ชาวจามถือความเชื่อดั้งเดิม เกี่ยวกับผีสงเทวดา นิยมฝังศพไว้ในไหหินหรือโอ่งขนาดใหญ่ เช่นเดียวกับวัฒนธรรม “ทุ่งไหหิน” ในประเทศลาวปัจจุบัน

อาณาจักรจามปา (ค.ศ. 192-1471)

ในการศึกษาวิจัยเพื่อสืบสานประวัติความเป็นมาของชาwb้านคร้ว ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองมหานาคและคลองแสนแสบ ใจกลางกรุงเทพมหานครปัจจุบัน พบว่า ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวจามบ้านคร้ว ตั้งอยู่ที่ เมืองเว้ (ประเทศเวียดนามปัจจุบัน) และหัวเมืองตอนใต้ของจีน ด้านที่ติดชายแดนเวียดนาม

ระยะต้นของอาณาจักรจามปา (ค.ศ. 192-603)

มหาสารานุกรมจีน ระบุว่า

“...ราชฎรจามปาสร้างกำแพงบ้านด้วยอิฐเผาสุกลาดด้วยปูนเผา
สร้างบ้านยกพื้นบนฐาน เรียกว่า ‘กันลัน’ (หรือเรือนกานหลาน)
... ผู้คนมีลูกตาสีก จมูกโด่งเป็นสัน ผมดำและหยิก
... ผู้มีศักดิ์สวมรองเท้าหนัง คนสามัญเดินเท้าเปล่า
... กษัตริย์ทรงมาลาทรงสูง ประดับดอกไม้ทอง และพันพระ
วรกายด้วยผ้าไหม ทรงช้างเป็นพาหนะ
... ผู้หญิงจามโบราณมีสถานภาพสูง สืบสกุลสายมารดา เจาะหู
และใส่ต่างหูขนาดใหญ่ ใช้ผ้าไหมผืนเดียวพันกาย มีข้อห้ามผู้
ถือสกุลเดียวกันแต่งงานกัน แสดงว่า เป็นระบบชุมชนโคตรวงศ์
ที่แน่นเหนียวมาก (Clan social structure and system)

... เครื่องดนตรีจามในสมัยอาณาจักรจามปา ได้แก่ พิณ ซอห้า
สาย ขลุ่ย สังข์ และกลอง

...ภาษาจาม จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตริก สาขามาลาย- โพลี
นีเซียน แต่เนื่องจากการผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์
วัฒนธรรม หลากหลาย ภาษาจามจึงจัดเข้ากลุ่มทั้ง ออสโตร
นีเซียน และออสโตรเอเชียติก โดยนักภาษาศาสตร์ต่างสำนัก
ที่วิเคราะห์ข้อมูลและใช้ทฤษฎีต่างกัน

สืบสาวประวัติบรรพชนจาม : ชาวบ้านคร้ว

ค.ศ. 137 ชนเผ่าหลินอี้ (Lin Yi) คือ ชาวจามดั้งเดิมในความรู้ของนัก
ประวัติศาสตร์จีน พวกหลินอี้ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกต่อต้านข้าราช
สำนักจีน ตั้งแต่ระยะต้นคริสตวรรษที่ 2

ค.ศ. 284 มีหลักฐานว่ากษัตริย์หลินอี้ส่งทูตไปราชสำนักจีน มีทั้งเรื่อง
ความไมตรีและความขัดแย้งกับจีน

ค.ศ. 400 จารึกเก่าแก่ที่สุดของจาม ปรากฏนาม "ภทรวรมัน" กษัตริย์
จามผู้สร้างเทวสถานบูชาพระศิวะที่เมืองนิเชิน เป็นสถาปัตยกรรมจามที่
ได้รับการยกย่องว่างดงามยิ่ง

ระยะเวลาใกล้เคียงกัน มีจารึกจามเป็นภาษามลายู-โพลีนีเซียน ซึ่งถือ
ว่าเป็นตัวอย่างภาษานี้ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก บัญชีราชทูตให้เคารพนาที่
ป้องกันรักษาสระนี้

ค.ศ. 500 วัฒนธรรมจีนและอินเดียเริ่มเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรม
จาม แต่จามก็ยังคงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมจามดั้งเดิมไว้ได้ เช่น
ความรู้และทักษะการต่อเรือและเดินเรือ การทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม การ
ทำเครื่องปั้นดินเผา และภาษาจามดั้งเดิม รวมทั้งได้ปรับเอาลัทธิบูชา
หลักหินมาเป็นการบูชาศิวลึงค์ แล้วพัฒนาขึ้นเป็นศาสนาประจำชาติ

บรรพชนชาวจาม : ชาตินักรบ

คริสตวรรษ 5 ชาวจามมีการสู้รบและผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะกับจีน ตาม
ด้วยการรบกับชวา เวียดนาม และขอม เนื่องจากอาณาจักรจามปาเป็น
อาณาจักรที่ร่ำรวยเพราะทำการค้าทางทะเลติดต่อค้าขายกับนานาชาติ

คริสต์ศตวรรษ 11-15 จามปาทำสงครามอย่างหนักกับอาณาจักรไคโตเวียด จนต้องย้ายราชธานีจากอินทปุระมายังวิชัยนคร

ค.ศ. 1417 ราชธานีวิชัยนครของอาณาจักรจามปาถูกเวียดนามโจมตีแล้วผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นอันนัม แต่เขตทางใต้ ผู้นำพื้นเมืองชาวจามยังคงต่อต้านเวียดนาม

ค.ศ. 1720 (ไป) กลองควน กษัตริย์จามองค์สุดท้ายสวรรคต แต่การเคลื่อนไหวต่อต้านเวียดนามยังคงดำเนินมาตลอด

คริสต์ศตวรรษที่ 19 เวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ขบวนการจามเยาชน ชื่อ “สหเช บอง กา” (The Che Bong Kga Unit) รวมตัวกันต่อต้านฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 1945 แต่ถูกฝรั่งเศสปราบปรามลงได้ ในสมัยสงครามเวียดนาม ก็ยังมีจามรวมตัวต่อต้านทั้งรัฐบาลเวียดนามและสหรัฐอเมริกา

ปัจจุบัน ในเวียดนาม อันเป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวบ้านครัว มีจามหลงเหลืออยู่น้อยมากเพราะภัยสงครามในแต่ละระยะ จนจัดเป็นชนกลุ่มน้อย มีพลเมืองจามเพียงประมาณ 1 ล้านคนในเวียดนาม

จามในแผ่นดินกัมพูชา

เมื่ออาณาจักรจามปาล่มสลายในปี ค.ศ. 1471 ชาวจามต้องแตกฉานชานเข็น จนถึง ค.ศ. 1830 จามกลุ่มหนึ่งลี้ภัยไปอยู่ทางตะวันตกของกัมพูชาแถบที่เรียกว่า กำปงจาม กำปงสม กำปงชะนี

จามกลุ่มนี้ได้ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาใหม่ จนเจริญมั่งคั่งขึ้นทั้งทางการเกษตร การพาณิชย์ การประมง การต่อเรือ และเดินเรือทะเล ทางด้านศิลปหัตถกรรม ก็มีฝีมือทางแกะสลัก เป็นทั้งช่างไม้ช่างเงิน อีกทั้งมีความชำนาญในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม จามกลุ่มนี้ คือ บรรพบุรุษสายตรงของชาวบ้านครัวเพราะสามารถสหายย้อนสายบรรพบุรุษของชาวบ้านครัวได้

จามในแผ่นดินสยาม

ประวัติศาสตร์แบบแผนของชาวไทย ยอมรับว่ามีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวจามตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ที่หมู่บ้านเวียงเล็ก ใกล้วัดพุทธไสสวรรค ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมราชา (รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงศรีอยุธยา) เอกลักษณ์ของชุมชนจาม คือ การตั้งถิ่นฐานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ที่เมืองปทากุม

จาม มีคูคลองจามตัดผ่าน เข้าใจว่า เป็นจามที่เข้ามาอาศัยแผ่นดินอยุธยา ในฐานะนักเดินเรือ ต่อมาได้จัดตั้งกองกำลังของตนขึ้นเป็นกองอาสาจาม ทำหน้าที่เป็นกองรบภาคพื้นทะเลที่หัวหาญ และได้รับใช้แผ่นดินสยามในทางนี้ตลอดมา ทั้งในสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

ชุมชนบ้านครัว : จามในกรุงเทพมหานคร

ได้มีการโยกย้ายถิ่นฐานชาวจามในกัมพูชามาสู่แผ่นดินสยาม เหตุเพราะสงครามเป็นสามระลอก

ระลอกที่ 1 ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา พระยาตากซึ่งสันทัดการนำกองเรือ ได้ยกกองทัพเรือไปปราบเขมร กวาดต้อนชาวจามมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร โดยได้ตั้งครัวเรือนอยุธยาในบางกอก

ระลอกที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ให้ยาดราทไปปราบเขมร เจ้าพระยาจักรีหนุด ซึ่งเป็นกองอาสาจามเป็นกองหน้า ยกไปตีหัวเมืองกัมพูชา เจ้าเมืองกำปอตในกัมพูชายอมสวามิภักดิ์ ได้มีการอพยพครัวจามในกัมพูชามาอยู่ป่าไผ่ ชายทุ่งพญาไท จัดเป็นบรรพบุรุษรุ่นแรกของ “แขกครัว” เพราะมากันทั้งครัวเรือน แขกครัวเป็นจามที่อยู่ในเขมรมานานแล้ว จึงเป็นจามที่พูดภาษาเขมรกันเป็นส่วนใหญ่ ถิ่นฐานของแขกครัวย่านทุ่งพญาไทปัจจุบัน จึงเป็นที่ดินพระราชทานโดยพระเจ้าแผ่นดินสยาม รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

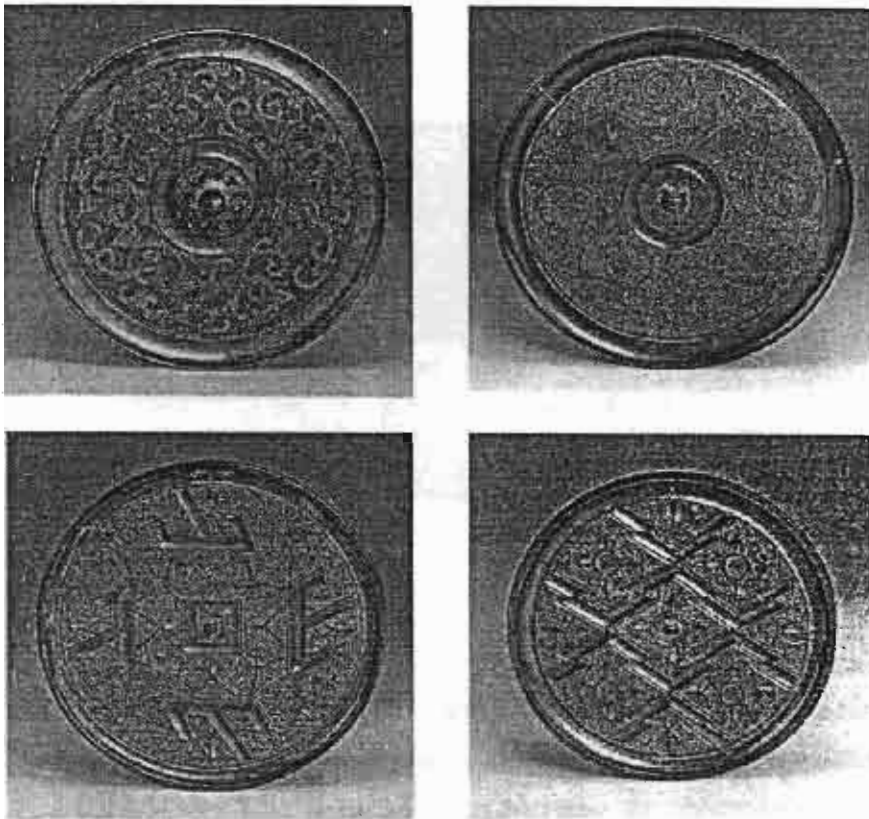
ระลอกที่ 3 เป็นระลอกใหญ่ที่สุด เข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เหตุเพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จยกทัพไปปราบญวนและเขมร ได้กวาดต้อนไพร่พลชาวเขมรและจาม มาด้วยเป็นจำนวนมาก จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ยังคงมี ‘ครัวจาม’ จากกัมพูชาโยกย้ายมาสมทบกับกลุ่มเดิมบริเวณทุ่งพญาไทเป็นระยะๆ เหตุเพราะศึกสงคราม และการตั้งหลักแหล่งร่วมกับญาติพี่น้อง เพราะยังคงนิยมระบบครอบครัวขยาย ครัวเรือนที่มาตั้งรกรากถิ่นฐานร่วมกันในที่ใหม่ คือตามแนวคลองมหานาคและคลองแสนแสบที่ขุดขึ้นมาใหม่ ‘แขกครัว’ ยังแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยตามภาษาพูด (เขมร) เช่น กลุ่มพุมมะเปรียง พุมมะปราง พุมมะเปรย เปรมสลือก ระยะหลังจึงได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

บรรพชนชาวบ้านครัว รุ่นแรกๆ มักเป็นทหารเรือ และสืบเชื้อสายจาก
ตระกูลนายทหารกองอาสาจาม ต้นตระกูลคือ หลวงปรีชาชาญสมุทร ผู้
บังคับการเรือรบหลวงมกุฎราชกุมาร ซึ่งมีบทบาทอย่างสูงในการสัประยุทธ์
กับ กองเรือรบของฝรั่งเศสเมื่อฝรั่งเศสบุกน่านน้ำมา หลวงสาครยุทธวิชัย ผู้
กำกับกองเรือ และพระพลสินธวานัติ (แอ ไอศะนาวิน) เจ้ากรมสรรพาวุธ

การสืบสานประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์จาม จาก “ชุมชนบ้านครัว” อันเป็น
ชุมชนเก่าแก่ของกรุงเทพฯ ใกล้ตัวเราที่สุด สามารถย้อนยุคกลับไปได้เกิน
กว่าสองพันปี ดังได้แจกแจงมาเป็นลำดับชั้น จึงเป็นกรณีศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า
ฐานความคิดเชิงทฤษฎี ว่าด้วย “รากร่วมทางวัฒนธรรมไปเยว่” คือ “สาม
ตระกูลภาษา สามสายวัฒนธรรม” น่าจะมีค่าควรแก่การพิจารณา และ
ศึกษาสืบค้นต่อไป

ตอนที่สาม

การสืบสานประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมเยว่ :
บททดลองเสนอ

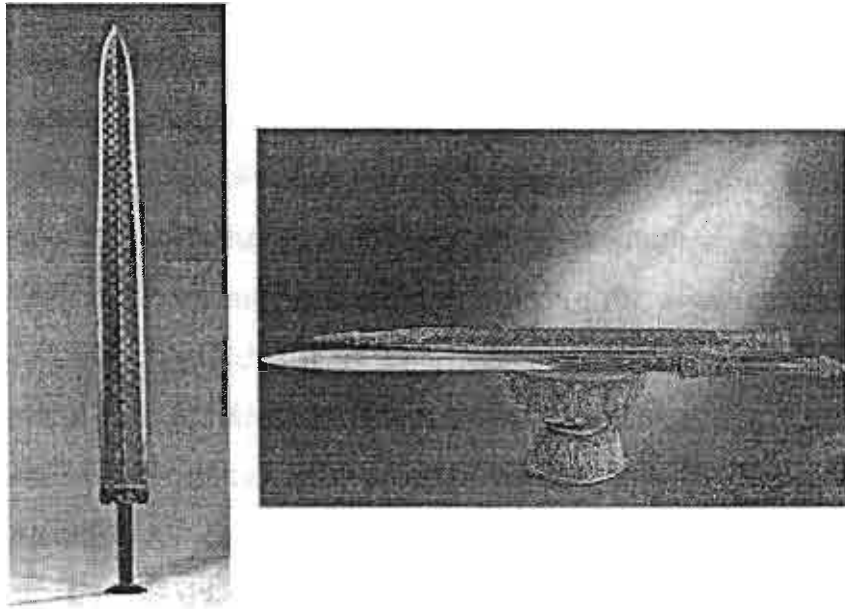

ภาพที่ 8 กระจกเงาสัมฤทธิ์

ต้นเค้าลายกนกเครือเถาและลายอักษรจีน
สมัยสงครามระหว่างรัฐ [475-221 ปีก่อนค.ศ.]
และสมัยราชวงศ์ฉิน [221-206 ปีก่อนค.ศ.]
ขุดพบที่เซาเยว่เหลียงซาน เมืองฉางซา มณฑลหูหนาน
Bronze Mirrors with Laay Kanok
and Chinese Script (San)
Warring States Period [475-221 BC.] -
Qin Dynasty [221-206 BC]
Yue Liang San, Lianjiawai, Yangjiawan,
Changsha, Hunan Province

บทที่เจ็ด

สาวประวัติชาวเยว่จาก “ทำเนียบร้อยแซ่”

ภาพที่ 9 กระบี่โกวเจียน เปรียบเทียบกับ พระแสงขรรค์ชัย
ศรีสมัยสงครามระหว่างรัฐ [475-221 ปีก่อนค.ศ.]
ขุดพบที่เมืองเจียงหลิง มณฑลหูเป่ย์

Sword of Gou Jian, Prince of Yue,
Warring States Period [475-221 BC] length 55.7 cm.,
unearthed at Jiangling, Hubei Province

“ทำเนียบร้อยแซ่” เป็นทำเนียบแซ่ (ชื่อสายสกุล) ของพลเมืองในประเทศจีน ซึ่งสามารถสาวย้อนประวัติกำเนิดและสายสกุลไปได้ยาวไกลมาก บางสายสกุลก็มีหลักฐานเป็นชื่อเสียงเรียงนาม ตำแหน่งหน้าที่ และเกียรติประวัติที่สืบย้อนไปได้ถึง “สมัยดึกดำบรรพ์” ที่เริ่มแรกสร้างสรรค์วัฒนธรรมในแผ่นดินจีน แซ่ส่วนใหญ่มักสืบสาวได้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจว (1100-770 ปีก่อน

ค.ศ.) และบ้างก็สาวกำเนิดบรรพชนได้ถึงสมัยขุนซิว (770-475 ปีก่อน ค.ศ.)
ซึ่งนับเป็นสายสกุลที่เกิดขึ้นในชั้นหลัง

ความสำคัญของ “ทำเนียบร้อยแซ่” ของจีน

ว่ากันว่าหนังสือ ทำเนียบร้อยแซ่ เรียบเรียงขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเหนือ (เป่ย์ซ่ง) โดยปัญญาชนมีชื่อคนหนึ่งในอำเภอเจียนตัง คือเมืองหางโจวใน มณฑลเจ้อเจียงปัจจุบัน¹ ผู้เรียบเรียงจึงได้นำแซ่ของ เจียนหลิว ซึ่งเป็นอ๋อง แห่ง แคว้นอู๋เยว่ (อยู่ในแถบอำเภอเจียนตัง) มาจัดไว้เป็นอันดับที่สอง เพื่อ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียบเรียงไม่ลืมพื้นเพดั้งเดิมของตน จากความเป็นมาดัง กล่าว ทำให้เข้าใจได้ว่า ขึ้นชื่อว่า “แซ่” ในภาษาแต้จิ๋ว หรือ “ซิง” ในภาษา จีนกลาง (แมนดาริน) นั้น มิได้หมายความว่า ต้นตระกูลจะเป็นชาวจีนไป เสียทั้งหมด มีหลายแซ่ที่เดี่ยวที่ประกอบด้วยคำสองพยางค์ บางแซ่มีถึงสาม สี่พยางค์ เมื่อใช้ไปนานเข้าจึงค่อยปรับให้เหมือนแซ่ในภาษาจีน จึงเหลือ พยางค์เดียว แซ่ลักษณะหลายพยางค์นี้สื่อได้ว่าภาษาดั้งเดิมน่าจะมีใช้ ภาษาจีน แต่อาจจะเป็นแซ่ หรือสายสกุล (lineage) ที่สืบเชื้อสายมาจากชน ชาวไปเยว่ ที่แต่เดิมเป็นชนกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกหรือ ออสโตรเนเซียนก ตามแนววิเคราะห์ของศาสตราจารย์ Ni Da-bai ก็เป็นไปได้ **ชื่อหมาเขียน** บิดาแห่งประวัติศาสตร์จีน ผู้เขียนบันทึกประวัติศาสตร์ ชื่อจี้ ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของ “ชาวจีน” (?) ที่ใช้แซ่มากกว่าหนึ่งพยางค์ คือ แซ่- **ชื่อหมา** นอกจากนี้ ยังมีแซ่หลายพยางค์อีกจำนวนไม่น้อย ปรากฏอยู่ใน “ทำเนียบร้อยแซ่” ของจีน ที่มีผู้ศึกษาสาวประวัติแซ่ไปได้ไกลเกินกว่าสอง พันปีเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่าง แซ่สองพยางค์ เช่น แซ่-มู่หรง แซ่-ตงเหมิง แซ่-เม้งซุน แซ่-หยีเย่(ว) แซ่-ซิวหลิน แซ่-ซู่หลี แซ่-ฉุนหยี ส่วนแซ่สาม พยางค์ เช่น แซ่-มู่หนูลู แซ่-วุ่นนัวหยี (วิเคราะห์จาก บุญศักดิ์ แสงระวี: สืบกำเนิด 225 แซ่ เท่าที่พบเห็นในเมืองไทย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อักษรวัฒนา (ไม่ระบุปีที่พิมพ์)

¹ เมืองฉาวโจว มีความสำคัญในฐานะเป็นอำเภอคู่แฝดที่ติดกันกับอำเภอซานโถว หรือที่รู้จักกันในนาม ชัวเถา ในมณฑลกว่างตงปัจจุบัน ชัวเถา เป็น บ้านเกิดภูมิลำเนาเดิมของชาวจีนแต้จิ๋วส่วนใหญ่ ที่มีทำนุหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทย ลูกหลานได้กลายเป็นพลเมืองไทยไปแล้ว ผู้วิจัยได้ไปวิจัยสนาม ทั้งสองแห่ง คือ ทั้งที่ ฉาวโจว และ ซานโถว เมื่อปีพ.ศ.2540 โดยความสนับสนุนของคุณคุณสิทธิ์ มหาคุณ และ คุณประไพพรรณ จงศิริวัฒน์

เป็นที่น่าสังเกตว่า หมู่บ้านไทดำไทขาวในเวียดนามปัจจุบันที่ยังคงลักษณะเป็นชุมชนโคตรวงศ์อยู่ มักเรียกชื่อสายตระกูลของตน โดยมีคำว่า “สิง” นำหน้า มีความเป็นไปได้ว่าเป็นคำเดียวกันกับ “ซิง” ในภาษาจีนฮั่น และ “แซ่” ในภาษาแต้จิ๋วนั่นเอง ส่วนคำว่า “สิง” หรือ “ซิง” จะเป็นคำจีน หรือคำไท หรือคำเยว่ ก็คงจะต้องศึกษาค้นคว้ากันต่อไป

โดยนัยนี้ ผู้ที่มี “แซ่” สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนในเมืองก๊วยโจว หูหนาน กว่างซี กว่างตง หยุ่นหนาน รวมทั้งจากเกาะไหหนาน และมีปู่ย่าตายายทอดที่อาจจะได้ชื่อว่า เป็นชาวแต้จิ๋ว กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน แคะ ไหล่ล่า ก็มิได้หมายความว่า เป็น “คนเชื้อสายจีน” เสมอไป

ปัจจุบัน เมื่อจีนแผ่นดินใหญ่เปิดประตูมั่งคั่งออกมาต้อนรับบุคคลภายนอก และนักวิชาการเข้าไปทำการวิจัยแล้ว ก็ได้พบว่าประชากรจีนหลายสิบหลายร้อยล้านคนมิได้มีบรรพชนเป็นเชื้อสายจีน โดยเฉพาะในดินแดนตอนใต้ลุ่มแม่น้ำหยางจื่อ ก็เป็นภูมิลำเนาดั้งเดิมของผู้คนที่มีได้เป็นเชื้อสายจีน หากประกอบด้วยหลากหลายชาติพันธุ์และกลุ่มวัฒนธรรม ที่ทางการจีนเดิมเรียกว่า “เยว่”

แต่เมื่อเยว่ถูกจีนครอบงำในกระแสธารประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่าสองพันปี เยว่ก็กลายเป็นผู้ที่มีแซ่ เช่นเดียวกับชาวจีนทั่วไป และเมื่อเยว่ที่มีแซ่จีนเหล่านี้โยกย้ายถิ่นฐาน เช่นอพยพไปทำมาหากินที่แผ่นดินอื่น อาทิ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฮ่องกง มาดากัสการ์ ไทย ฟิลิปปินส์ แอฟริกา อเมริกา คานาดา ฯลฯ เยว่เหล่านี้ก็ได้ชื่อว่าเป็น “ชาวจีน” และเข้าใจตัวเองว่าเป็น “คนจีนโพ้นทะเล” ด้วย ที่เรียกกันว่า “หัวเฉียว” หรือ Oversea Chinese

ใน ทำเนียบร้อยแซ่ ยังมีแซ่อื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งที่สามารถสาวประวัติบรรพชนผู้ให้กำเนิดแซ่บางรายได้ว่า เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจาก ชาวเยว่ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในที่นี้จะได้นำผลจากการศึกษาวิเคราะห์ประวัติใน ทำเนียบร้อยแซ่ มาแสดงให้เห็นว่า ชาวเยว่ ในฐานะเผ่าชนโบราณดั้งเดิมของแผ่นดินจีนนั้น ใช้แซ่อะไรกันบ้าง มีความผสมผสานทางชาติพันธุ์กับพลเมืองจีนกลุ่มต่าง ๆ อย่างไร และได้สืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ของตนมาอย่างสลับซับซ้อนเช่นไร อย่างไรก็ตาม การศึกษาตีความต่อไปนี้ เป็นการวิเคราะห์ตีความเบื้องต้น และถือเป็น “บททดลองเสนอ” เท่านั้น ยังควรจะต้องมีการวิจัยให้ลึกซึ้งต่อไป ทั้งในแง่ภาษาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ โบราณคดี

แซ่จี้ (ซ่งเจียน) ²

เชื่อกันว่าชื่อสายสกุล จี้ ในภาษาแต้จิ๋ว หรือ เจียน ในภาษาแมนดาริน สามารถสืบย้อนไปได้ไกลถึง สมัยราชวงศ์โจว เล่าขานกันมาว่า มีขุนนางคนหนึ่งชื่อ ฝู เป็นผู้ดูแลการเงินของราชสำนักโจว เงินในภาษาจีนกลางเรียกว่า เจียน (หรือ จี้ ในภาษาแต้จิ๋ว) ชื่อ เจียน จึงกลายเป็นชื่อตำแหน่งหน้าที่ผู้ดูแลด้านการเงินของราชสำนักโจวด้วย คนรุ่นหลังจึงได้นำเอาชื่อตำแหน่ง เจียน มาตั้งเป็นชื่อสายสกุลของตน สืบมาจนถึงชั่วรุ่นของ เจียนหลิวอ๋อง ก็มีบันทึกประวัติศาสตร์บ่งชี้ชัดแล้วว่ามีคนแซ่เจียน เป็นผู้นำ ชาวเยว่ แห่งแคว้นอู๋เยว่ ซึ่งเป็นแคว้นของชาวเยว่ที่มีความสำคัญมากแคว้นหนึ่งทางปากตะวันตก เหนือลุ่มแม่น้ำหยางจื่อ อย่างไรก็ตาม การปรากฏของแคว้นอู๋เยว่มิได้เพิกมัยในสมัยราชวงศ์ชังเหนือซึ่งเป็นระยะหลังมากแล้ว ชื่อแคว้นอู๋เยว่มีมาตั้งแต่สมัยชุนชิว มีบันทึกประวัติศาสตร์ว่าด้วยแคว้นอู๋เยว่ โดยเฉพาะ ชื่อ อู๋เยว่ชุนชิว ตามความเป็นมาดังกล่าว การสืบสาวกำเนิดและสายตระกูล เจียน ทำให้เราทราบว่ามีเยว่ ที่มีเชื้อสายเป็นตระกูลขุนนางรับใช้ราชสำนักโจวอย่างใกล้ชิด คือ คุมงานด้านเศรษฐกิจการคลัง จนชื่อตำแหน่ง เจียน ได้กลายเป็นชื่อสกุล และชื่อสกุลนั้นก็มีความหมายกว้างขึ้นกลายเป็นชื่อเรียกเงินตราก็ได้ ต่อมาใช้เป็นชื่อเรียกหน่วยน้ำหนักก็ได้ มีความหมายรวมถึงวัตถุรูปร่างคล้ายอิฐแปะที่ใช้แลกเปลี่ยนเป็นเงินตราได้ ต่อมาในสมัยชุนชิว คนสายสกุลนี้ ยังได้ความดีความชอบให้ไปครองแคว้นอู๋เยว่ ซึ่งในบางยุคสมัยก็ได้ตั้งตนเป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อราชสำนักจกัของจีน โดยนัยนี้ อู๋เยว่จัดเป็นแคว้นที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่น้อย และเป็นร่องรอยสำคัญส่วนหนึ่งที่บ่งชี้ว่า ชาวเยว่ มิได้มีแต่เพียง “ชนป่าเถื่อน” ที่อยู่ทางตอนใต้ของลุ่มแม่น้ำหยางจื่อ ชาวเยว่ ที่ “ไม่อนารยะ” ก็มี ทั้งยังมีภูมิลำเนาแน่นนอน อยู่ริมณฑลเจ้อเจียง ทางตะวันออกของจีนตั้งแต่สมัยโบราณ ก่อนที่จะโยกย้ายลงมาทางใต้แถบมณฑลกว่างตง ตัวอย่างจากชาว

² เพื่อสะดวกต่อความเข้าใจในการออกเสียงสำเนียงภาษาจีนที่แตกต่างกัน ในแต่ละหัวข้อ จะเริ่มต้นด้วยชื่อแซ่สำเนียงแต้จิ๋ว โดยใช้คำว่า “แซ่” นำหน้า ตามที่คุ้นเคยกันในเมืองไทย แต่ภายในวงเล็บจะให้ชื่อเรียกแซ่สำเนียงจีนกลางหรือแมนดารินไว้ด้วย โดยใช้คำว่า “ชิง” นำหน้า ส่วนภายในบทวิเคราะห์จะใช้ “แซ่” ทั้งหมด เพื่อสะดวกแก่ผู้อ่าน ตามความคุ้นเคยดังกล่าว

เยว่ แซ่เจียน ยังบ่งบอกว่า ประวัติความเป็นมาของเยว่บางเชื้อสายมีความสัมพันธ์กับราชสำนักสมัยราชวงศ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์จีนอย่างแนบแน่น และแทบจะแยกไม่ออก หากมิได้มีการศึกษาสวประวัติอย่างวิเคราะห์เจาะลึก

แซ่โก้ว, กู๋ (ชิงกู๋)

กู๋, โก้ว, กู๋ เป็นชื่อแคว้นแคว้นสมัยโบราณของจีน โดยรูปศัพท์แปลว่า หันกลับไปดู, จำลึก, เยี่ยมเยียน, ดูแล และเป็นชื่อแซ่ที่อยู่ใน ทำเนียบร้อยแซ่ของจีน ที่มีการกระจายตัวอยู่กว้างขวางอย่างยิ่ง สามารถสาวประวัติไปได้ยาวไกลมาก คือ เชื่อกันว่าบรรพชนของ *คนแซ่กู๋* ถือกำเนิดมาแต่สมัยราชวงศ์เซี่ย (2100-1600 ปีก่อน ค.ศ.) ในสมัยนั้น มีแคว้นโบราณแคว้นหนึ่งชื่อ *แคว้นกู๋* อยู่ในอำเภอฝานเลี่ยน ในมณฑลเหอหนานปัจจุบัน ต่อมาแคว้นนี้ถูกราชวงศ์ซางทั้งล่ม ลูกหลานของเจ้าครองแคว้นแตกกระจัดพลัดพรายกันไป โดยได้ใช้ชื่อ “กู๋” ของแคว้นเดิมเป็นแซ่สืบมา

มาถึงสมัยซุนชิว (770-476 ปีก่อนค.ศ.) บันทึกประวัติศาสตร์จีนได้ระบุว่าหลานรุ่นที่ 8 ของ *เยว่อ๋องโกวเจี้ยน* ได้รับแต่งตั้งให้เป็น *กุนยี่โหว* (เจ้าพระยาอ๋องยี่) ลูกหลานเจ้าพระยาจึงได้ใช้ *แซ่กู๋* สืบมา

เจ้าโกวเจี้ยน กับกระบี่ภูชาตเยว่

ความเป็นมาของบรรพชน *แซ่กู๋* มีสายสัมพันธ์ทางเชื้อสายที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ยุคต้นของชาวเยว่อย่างแนบแน่น เพราะชาวเยว่ยุคประวัติศาสตร์ มีวีรบุรุษคนสำคัญชื่อ *โกวเจี้ยน (Gou Jian)* มีชื่อเสียงในด้านความวีระอาภาย ทำหน้าที่ต่อสู้ “กู๋” แผ่นดินเยว่ จนมีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ และยังมีหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุน คือ “*กระบี่โกวเจี้ยน*” (Sword of Gou Jian) ซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ เป็นกระบี่ (ดาบสองคม) ที่ทำด้วยโลหะสัมฤทธิ์ (Li Xuechin 1980: 23; โปรดดูภาพประกอบ) การพิสูจน์ด้วยเรดิโอคาร์บอน 14 พบว่าเป็นโลหะสัมฤทธิ์ที่มีอายุเก่าแก่สมัยสงครามระหว่างรัฐ (475-221 ปีก่อนค.ศ.)

เจ้าโกวเจี้ยน (Prince of Yue) นี้ เล่าขานกันว่าเป็นผู้นำชาวเยว่ที่ได้รับความเคารพเป็นอย่างสูง กระบี่ที่สันนิษฐานว่าเป็นกระบี่คู่มือคู่ใจของเจ้าโกวเจี้ยน มีความยาว 55.7 เซนติเมตร ขุดพบที่อำเภอเจียงหลิง มณฑล

เหอเป่ย์ ซึ่งอยู่ก่อนไปทางตอนเหนือของกลุ่มแม่น้ำหยางโจว กระบี่รูปพรรณ
พื้นฐานดังกล่าว อาจมีความสำคัญถึงขั้นเป็นหนึ่งใน “ดาบอาณานิคม” ของ
กษัตริย์โบราณที่อาจซึ่งเป็นขี้นตายได้ ผู้ได้รับมอบดาบอาณานิคมจากกษัตริย์
เท่ากับกษัตริย์ได้ทรงมอบพระราชอำนาจให้ปฏิบัติการแทนพระองค์ ตาม
ความที่มอบหมาย มีอำนาจสิทธิ์ขาดที่จะสั่งการและดำเนินการ ไต่ ๆ ก็ได้
เทียบเท่ากับกษัตริย์ในช่วงที่ได้รับมอบหมาย

“ศักดิ์” และ “สิทธิ์” ของ กระบี่โกวเจี้ยน อาจนำมาเทียบได้กับ พระแสง
ขรรค์ชัยศรี ซึ่งเป็นหนึ่งใน “เครื่องราชกกุธภัณฑ์” ของพระมหากษัตริย์
ไทยในแผ่นดินสยามอันมีธรรมเนียมแบบอย่างที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่
โบราณกาล (โปรดดูภาพประกอบในลักษณะเปรียบเทียบ)

“แนวคิด” และ “ความเชื่อ” ตลอดจน “พิธีกรรม” ที่อยู่เบื้องหลัง “กระบี่
โกวเจี้ยน” กับ “พระแสงขรรค์ชัยศรี” อาจมีความเกี่ยวพันกัน และสืบทอด
มาจากระบบจิตสำนึกและโครงสร้างสังคมและรัฐ ที่ถ่ายทอดแบบกันมาก
เป็นได้ นับเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าจะมีการศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้งต่อไป

คำว่า **เจี้ยน** (ตัวเขียนจีน) ในตำราภาษาอังกฤษมักใช้ *sword* ซึ่งแปล
ว่า “ดาบ” แต่ถ้าพิจารณาจากรูปลักษณะของจริง น่าจะเป็น “กระบี่” มากกว่า
เพราะมีความยาวเป็นพิเศษ และมีสองคม ด้ามถือค่อนข้างสั้น **หลี่เซวี่ยนฉิน**
นักโบราณคดีแห่งมหาวิทยาลัยปักกิ่งได้วิจัยพบว่า ร่องรอยการใช้ **กระบี่-เจี๋ย**
ฉิน ลักษณะดังกล่าวมีมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มของราชวงศ์โจว (1100-770 ปี
ก่อนค.ศ.)

ในบันทึกประวัติศาสตร์ชื่อ *Yi Zhou Shu (Lost Records of the Zhou)* ได้
ระบุถึงการใช้สอย **กระบี่-เจี้ยน** ในรัชสมัยของกษัตริย์หวู่แห่งราชวงศ์โจว ต่อ
มาก็ได้มีการขุดพบกระบี่รูปลักษณะดังกล่าวพร้อมฝัก ในสุสานแห่งหนึ่ง ที่
เมือง Liulihe ในกรุงปักกิ่ง สามารถบ่งชี้ยุคสมัยได้ว่าเป็นโบราณวัตถุของยุค
ต้นราชวงศ์โจวตะวันตกแน่นอน (กระบี่ดังกล่าว ปัจจุบันอยู่ที่ Fogg
Museum of Art, Cambridge, Massachusetts) และยังมีอีกชุดหนึ่งอยู่ที่
Asian Art Museum of San Francisco, USA

ส่วน “กระบี่สัมฤทธิ์” ของราชวงศ์โจวตะวันออกนั้น ได้มีการพัฒนาให้ยาวขึ้น
ถึงขนาด 1 เมตร โดยมีการใช้ **ดาบสั้น** (bronze short swords) และ **กริช**
(bronze daggers) ด้วย สองอย่างหลังนี้มีแสดงอยู่ที่ Museum of Chinese
History, Beijing

เพื่อความเข้าใจในแนววิเคราะห์ ที่ได้เชื่อมโยงหลักฐานทางโบราณคดี คือ กระป๋องเจียน บรรพชนแซ่กู่ กับ การดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของชาวเยว่บางเชื้อสาย ในบริบทประวัติศาสตร์จีน จะต้องย้อนรอยประวัติศาสตร์ให้เห็นภาพเท่าที่จะสืบสาวได้ ดังนี้

ในระยะต้นของราชวงศ์โจว (ยุคชิวโจว หรือโจวตะวันตก ประมาณ 1110-770 ปีก่อนค.ศ.) นั้น ได้เกิดมีสังคมลักษณะ นคร-รัฐ แล้วทั้งสิ้น 1,763 นคร-รัฐ ต่อมา บางนคร-รัฐ ก็ขยายตัวใหญ่ขึ้น บ้างเล็กลง และส่วนมากถูกผนวกให้ต้องรวมกับ นคร-รัฐ ผู้พิชิต จนถึงศตวรรษที่ 7 ก่อนคริสตกาล คงเหลืออยู่ราว 200 นคร-รัฐ (ทวิป วรดิลก 2538: 99) ต่อมาราชวงศ์โจวก็เริ่มอ่อนแอลง มาถึงยุคตงโจว (โจวตะวันออก 770-221 ปีก่อนค.ศ.) ความสำคัญของกษัตริย์ราชวงศ์โจวก็เหลือแต่เพียงในนาม แวันแคว้นต่าง ๆ ถูกผนวกรวมเข้าเป็นรัฐใหญ่ รัฐที่มีความเข้มแข็งถึงขั้นเป็นอาณาจักรในยุคปลายของราชวงศ์โจว มี 4 รัฐ คือ รัฐฉี รัฐจิ้น รัฐฉิน และรัฐฉู่

อาณาจักรฉู่

เป็นอาณาจักรที่มีลักษณะวัฒนธรรมเฉพาะตน แต่ก็เป็วัฒนธรรมผสมผสานที่มีลักษณะพื้นบ้านพื้นเมืองของหลายหลากหลายชาติพันธุ์ เพราะอาณาจักรฉู่ได้รับเอาวัฒนธรรมจีนอย่างเต็มรูป (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2540: 41) สภาพภูมิศาสตร์ของอาณาจักรฉู่มีส่วนกำหนดลักษณะพิเศษนี้เป็นอย่างมาก เพราะอาณาจักรฉู่ตั้งอยู่ส่วนกลางของแม่น้ำหนานจื่อ ครอบคลุมอาณาบริเวณ มณฑลอานฮุย เจ้อเจียง เหอหนาน หูหนาน หูเป่ย์ พลเมืองส่วนใหญ่ของอาณาจักรฉู่มีเชื้อชาติจีน แม้ว่าชนชั้นปกครองบางส่วนจะสืบเชื้อสายชาวจีนมาแต่เดิม อาณาบริเวณดังกล่าว เป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญยิ่ง เพราะมีการขุดพบทั้งเครื่องปั้นดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ และเครื่องสัมฤทธิ์สมัยก่อนราชวงศ์ฮั่นและหลังราชวงศ์ฮั่น ความน่าสนใจเป็นพิเศษยังอยู่ที่ว่า ตลอดแนวด้านตะวันออกลงมาถึงด้านใต้ อาณาเขตรัฐนี้ อยู่ติดต่อกับ รัฐเยว่ (อวต/เวียด) และ รัฐอู๋(เยว่) ทางตอนใต้ของประเทศจีน ปัจจุบัน ทั้งสองรัฐนี้ พลเมืองเป็นชาวไปเยว่อย่างชัดเจนตามบันทึกประวัติศาสตร์จีน ส่วนในรัฐอู๋ก็มีส่วนผสมของพลเมืองชาวเยว่อยู่ด้วยไม่น้อย ดังปรากฏหลักฐานว่า ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกนั้น ทั้งจักรพรรดิฮั่นเฉียนตี้

ฉางชา (พระยาเมืองไท่) และนางพระยาเมืองไท่ ต่างก็มีเชื้อสายเยว่ (ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2535, 2536, 2540)

ในปี 506 ก่อนคริสตศักราช รัฐอู่(เยว่) ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของรัฐเยว่ สามารถพิชิตรัฐอู่ได้ แต่ไม่นานก็ต้องปราชัยแก่รัฐเยว่อย่างย่อยยับในปี 473 ก่อนคริสตศักราช

ในระยะต้นพุทธกาลนี้เอง *โกวเจี้ยน เจ้าครองนครรัฐเยว่* ผู้สามารถพิชิตรัฐอู่และรัฐอู่ลงได้อย่างราบคาบแล้ว ก็ตั้งตนขึ้นมาเป็นผู้นำรัฐ โดยหวังจะเป็น ประมุขของ *สหพันธรัฐ (เยว่ ?)* แต่ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันในหมู่รัฐพันธมิตร ในระยะปลายของราชวงศ์โจวตะวันออก จึงได้เกิดเป็นยุคสงครามระหว่างรัฐ (สมัยจ้านกั๋ว 475-221 ปีก่อนค.ศ.)

ศาสตราจารย์หวางฮุยคุน ได้วิเคราะห์บทบาทของ *โกวเจี้ยน* ว่าเป็น *ประมุข* ของกลุ่มเยว่ จัดเป็นเยว่ *กลุ่มที่สำคัญที่สุด เก่าแก่ที่สุด และมีวัฒนธรรมสูงสุด คือ กลุ่มวัฒนธรรมยวี่เยว่ (Yu Yue)*

จากการวิจัยเอกสารโบราณของจีน ศาสตราจารย์หวางฮุยคุน ระบุได้ว่า ศูนย์กลางของกลุ่มวัฒนธรรมยวี่เยว่ อยู่ที่เมืองโกวจี และผู้นำรัฐเยว่ที่มีชื่อปรากฏในบันทึกประวัติศาสตร์จีนก็คือ *เจ้าโกวเจี้ยน* นั่นเอง

หวางฮุยคุนพบหลักฐานว่า

ตั้งแต่ปี 1092 ก่อนคริสตศักราช รัฐเยว่โบราณเริ่มมีความสัมพันธ์กับราชสำนักโจว และในระยะนั้นตกอยู่ใต้อิทธิพลของรัฐหวู่ (Wu)

ถึงปี 494 ก่อนคริสตกาล รัฐเยว่ก็ตกเป็นอาณานิคมของรัฐหวู่อย่างเต็มรูป แต่ด้วยพระปรีชาสามารถของเจ้าโกวเจี้ยน ซึ่งนำพาไพร่พลเยว่ต่อสู้ “กู้” ชาติเยว่ ใช้เวลารวบรวมรัฐเล็กรัฐน้อย และแผ่ขยายอาณาเขตอยู่ร่วม 20 ปี ในที่สุด เจ้าโกวเจี้ยนก็สามารถมีอำนาจปกครองเหนือแคว้นฉี (Qi) และแคว้นอู่ (Chu) ซึ่งเดิมมีความเหนือชั้นกว่ากันมาก ในด้านแสนยานุภาพทางการทหาร สำหรับกรณีแคว้นแรก และในด้านวัฒนธรรมอันสูงส่งสำหรับกรณีแคว้นหลัง

ในบันทึกประวัติศาสตร์บางฉบับในชั้นหลัง เช่นของ Mo Zi ถึงกับเรียก กลุ่มวัฒนธรรมยวี่เยว่ แห่งแคว้นเยว่ของ *โกวเจี้ยน* นี้ว่าเป็น *Da Yue* คือ *เยว่ผู้ยิ่งใหญ่* (Huang Hui Khun 1992: 359-360; ชลธิรา สัตยาวัฒนา 2540: 37)

กระบี่โกวเจียน และ แซ่กู่ กับสำนวนไทยว่า “ภูชาติบ้านเมือง” จึงอาจมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของชาวเยวโบราณด้วยประการฉะนี้

แซ่ฮึง (ซ่งหวง)

แซ่ใหญ่อีกแซ่หนึ่งคือ “แซ่ฮึง”

ฮึง, ฮึง, หว่อง คือคำเดียวกัน แปลว่า “เหลือ” สำเนียง แมนดาริน อ่านว่า “หวง”

สมาคมตระกูลหวงใช้ชื่อในภาษาไทยว่า “สมาคมตระกูลหวงแห่งประเทศไทย” ตั้งอยู่ที่ 99 ซอยมูลทรัพย์ 1 ถนนรามคำแหง (ถนนสุขุมวิท-คลองตัน 71) กรุงเทพฯ 11000

นอกจาก หวong ที่แปลว่า เหลือแล้ว ยังมีแซ่ที่ออกเสียงตรงกับคำว่า “หวง” แต่เขียนด้วยอักษรต่างกัน ได้แก่

หวง คำหนึ่งเป็นชื่อแม่น้ำ เริ่มจากมณฑลชิงไห่ ไหลลงสู่แม่น้ำเหลืองฮวงโห ที่เมืองหลานโจว คนแถบแม่น้ำหวงใช้ชื่อแม่น้ำเป็นแซ่ ปัจจุบันแซ่นี้ยังมีเหลือน้อยอยู่มาก

หวง อีกคำหนึ่งแปลว่ายิ่งใหญ่ เช่น จักรพรรดิแซ่หวง สืบเชื้อสายมาจากประมุขแคว้นช่ง ชื่อ “ช่งไต้กิง” ในยุคราชวงศ์โจว

ช่งไต้กิงมีบุตรชื่อช่งสือ ช่งสือมีสมญาหรือชื่อรองว่าหวงฟู หลานชายของช่งสือใช้สมญา “หวงฟู” ของปู่มาใช้เป็นแซ่ โดยตัดคำว่า “ฟู” ออก จึงเกิดเป็นแซ่ “หวง”

ดบแซ่หวง

คนแซ่ “หวง” ที่แปลว่าเหลือ ในประวัติศาสตร์จีน มีบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียง คือ หวงเซ หรือ ซุนเชินจวิน

หวงเซ หรือ ซุนเชินจวิน

หลังจากแคว้นหวงถูกผนวกกลายเป็นส่วนหนึ่งของแคว้นฉู่ไปแล้ว ต่อมามีคนในตระกูลหวง คนหนึ่ง รับราชการก้าวหน้าเป็นใหญ่เป็นโตถึงระดับอัครมหาเสนาบดีแคว้นฉู่ คนผู้นี้ก็คือ หวงเซ หรือมักจะเรียกกันว่า ซุนเชินจวิน มีความเป็นไปได้ว่า บรรดาอัครมหาเสนาบดีแคว้นฉู่ส่วนใหญ่ จะเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของพื้นที่นั้น เพราะนโยบายของฮ่องเต้ก็คือ สามัคคีผู้นำชนพื้น

เมืองมาสมาธิภักดีต่อตน ปูนบำเหน็จความดีความชอบให้ แล้วก็แต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่และอำนาจปกครองชนพื้นเมืองนั้น ๆ ซึ่งก็คือ พลเมืองชาวเยว่นั่นเอง

ซุนเซินจวิน เป็นอัครเสนาบดีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งในยุคซุนชิว เป็นผู้เลี้ยงดุบริวารที่มั่งคั่งไว้เพื่อช่วยงานบริหารด้านต่าง ๆ ถึงสามพันคน บริวารที่เข้ามาฟังไบบุญของผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ในยุคซุนชิว ภาษาจีนเรียกว่า "เค่อ" แปลว่าอาคันตุกะ ใครสามารถเลี้ยงดุ "อาคันตุกะ" บริวารแบบนี้ได้ยิ่งมาก ก็ยิ่งแสดงถึงอำนาจวาสนาบุญบารมี

ในยุคซุนชิว การเลี้ยงดุอาคันตุกะได้ถึงสามพันคนคงไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ประมุขแคว้นอุ๋นขณะนั้นทรงนามว่า "เซ้าเสี่ยหวาง" เซ้าเสี่ยหวางไม่มีโอรส หวงเซจัดสตรีคนหนึ่งถวายให้เจ้าแคว้นจึงได้โอรสคนหนึ่ง ซึ่งต่อมาได้ครองราชย์ทรงนามว่า "อู๋อิ้วหวาง"

หวงไก้ หรือ อูยกาย

หวงไก้ หรือ อูยกาย มีบทบาทอยู่ในเรื่อง สามก๊ก เป็นขุนพลฝีมือของฝ่ายง่อก๊ก ยุทธการที่สร้างชื่อเสียงให้อูยกายมากที่สุดคือ ยุทธการเซ็กเพ็ก ซึ่งใน สามก๊กฉบับนิยาย (ภาคภาษาไทย) ให้ชื่อว่าตอน "โจโฉแตกทัพเรือ"

ในฉบับนิยาย หลัวก้วนจงยกความเก่งกาจไปให้ขงเบ้งเสียหมด แต่ในฉบับพงศาวดาร วีรบุรุษในสงครามครั้งนี้คือจิวยี่ และ อูยกาย อูยกายเป็นคนเสนอแผนการวางเพลิงกองทัพอโจโฉ และตัวเองก็ยอมเจ็บตัวปางตายเพื่อหลอกโจโฉ จนกระทั่งทำให้โจโฉแตกทัพเรือ

หวงสือ หรือ นางอู่ยี่

หวงสือ คือภริยาขงเบ้ง เป็นหญิงชนชาวพื้นเมืองผิวดำที่มีบทบาทอย่างสูงในสมัยสามก๊ก

สมัยก่อนจีนไม่ค่อยยกย่องสตรี ในบันทึกต่าง ๆ จึงมักเอ่ยแต่แซ่ ไม่บอกชื่อ เราจึงไม่อาจทราบได้ว่า นางชื่อว่าอะไร หวงสือ แปลตรงตัวว่า นางแซ่หวง นางเป็นบุตรของอูยี่ง่าน เป็นคนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สามก๊กฉบับนิยาย พรรณนาไว้ว่า

"นางอู่ยี่นี้รูปชั่วตัวดำ หน้าออกผิ มีลักษณะวิปริต ทั้งกายจะหางามสักสิ่งหนึ่งก็มีได้ แต่ทว่าสติปัญญาพาที่หลักแหลม รู้วิชาในแผ่นดินและอากาศ" ขงเบ้งเลือกภริยาที่เป็น ชนชาวพื้นเมืองเยว่ โดยเลือกสติปัญญาความรู้เป็นหลัก ซึ่งนางก็ไม่ทำให้ขงเบ้งผิดหวังเลย ส่วนตัวขงเบ้งจะเป็นชาวเยว่ด้วย

หรือไม่ ผู้วิจัยยังไม่กล้าสรุป คงต้องเปิดเป็นประเด็นให้ขบคิดและค้นคว้ากันต่อไป

หวงเต้าผอ

หวงเต้าผอ เป็นชาวเมืองเชียงไฮ้โบราณ ในยุคราชวงศ์หยวน นางเคยประสบเหตุคับอกคับใจ จึงลงเรือรอนแรมไปอยู่ ในเกาะไหหนาน และได้เรียนรู้วิธีการทอผ้าจากชาวหลี ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของชาวเยว่ ในเกาะไหหนาน **ชาวหลี** เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาตระกูลภาษาไทอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นชาวพื้นเมืองเจ้าของเกาะไหหนานเดิม ก่อนที่จีนจะมายึดครองเอาไป

หวงเต้าผอ ภายหลังได้กลับไปที่เชียงไฮ้ แล้วพัฒนาปรับปรุง "ก๊" - เครื่องมือทอผ้าแบบพัฒนา ที่ทำให้ทอได้รวดเร็วขึ้น โดยใช้ความรู้พื้นฐานที่เรียนรู้มาจากชาวหลี (เยว่) ในเกาะไหหนาน

จึงพอจะตั้งเป็นข้อสังเกตประการสำคัญได้ว่า ตำนานต้นตอของแซ่ฮวหรือ หวงนี้แจ่มชัดมากที่สุดเท่าที่พบหลักฐานขณะนี้ พอจะสรุปเป็น สองสาย คือ

1. คำว่า หวง มาจากชื่อแคว้น (ก๊ก) สมัยโบราณ
2. ชาวจ้วงในกวางสีซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรม (รุ่นเก่า) ใกล้เคียงกับไท-ลาว มาก เริ่มใช้ คำว่า "หวง" เป็นแซ่มาตั้งแต่ยุคราชวงศ์ถัง

ในที่นี้จะวิเคราะห์ ดีความ และสืบสานประวัติศาสตร์สังคม และวัฒนธรรม เยว่ โดยการสาวประวัติจาก คำว่า หวง และ แซ่หวง ต่อไปดังนี้

หวง เป็นชื่อแคว้นโบราณแคว้นหนึ่ง ปัจจุบันนี้คืออำเภอหวงชวน มณฑลเหอหนาน ผู้ปกครองแคว้นหวงสืบเชื้อสายมาจาก "หวงตี้-จักรพรรดิเหลือง" ประมุขในตำนาน ลูกหลานของหวงตี้ที่สืบทอดลงมามีรายชื่ออยู่จำนวนหนึ่ง แต่เรื่องเหล่านี้เป็นเพียงตำนานดึกดำบรรพ์ จะเชื่อถือกันได้มากน้อยเพียงใด ยังคงต้องมีการตรวจสอบกันอีกหลายขั้นตอนทีเดียว

สำหรับ **แซ่หวง** ในมณฑลกว๋างซีนั้น นักจีนศึกษาระบุชัดเจนว่า **ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนฮั่น** โดยเฉพาะทางแถบเมืองหนานหนิง เมืองหลวงของเขตปกครองตนเองชนชาติจ้วง จะพบดินแดนที่มีคนแซ่หวงมากมายที่เป็น **ชาวจ้วง** ซึ่งสืบเชื้อสายมาจาก **ชาวลัวเยว่ (ตงโอว กับ ซือโอว)** นั่นเอง

ชาวเยว่ แซ่หวง เหล่านี้ เดิมคงเป็นชนพื้นเมืองผิวดำ จึงถูกเรียกโดยฝ่ายจีน
ย่นว่า เป็นชนผิวดำ (โหว) ซึ่งมีทั้ง ชนผิวดำตะวันออก (ตงโหว) และชนผิวดำ
ตะวันตก (ซีโหว) และมีชื่อรวมเรียกว่า ลั่ว (ลั่วละ-ลั่วว่า ?)

ชาวจ้วง ยังพูด ญ-ม้ง กันอยู่จนทุกวันนี้ เฉพาะในกว๋างซี มีประชากรเกือบ
สิบสามล้านคน ชื่อที่เรียกกันว่า “จ้วง” เป็นชื่อรวม แปลว่า “พื้น-แท่ง” จึง
อาจตีความได้ว่า จ้วง เป็น หน่วยรบ หรือเป็น พลรบ ในสมัยโบราณ

จ้วง แบ่งแยกกันเป็นหลายสิบกลุ่ม ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็น
สังคมนิยม กลุ่มชนที่ใช้ภาษาตระกูลภาษาไทในกว๋างซีนี้ แบ่งออกได้ถึง
ประมาณห้าสิบกลุ่ม แต่ละกลุ่มเรียกตัวเองต่าง ๆ กัน เช่น ผู๋นง ผู๋ไท ผู๋
ม่าน (บ้าน) ผู๋นา ผู๋จ้วง ผู๋ไต้ (ไท) ฯลฯ

“จ้วง” ในฐานะที่เป็นไปเยว่ ชนพื้นเมืองดั้งเดิมของจีบตอนใต้
อาจารย์ปราณี วงษ์เทศ เป็นนักมานุษยวิทยาท่านหนึ่ง ในบรรดานัก
มานุษยวิทยาอาชีพจำนวนน้อยนิดที่มีอยู่ในเมืองไทยขณะนี้ ที่ได้ค้นคว้าเรื่อง
ชนชาติไท/ไตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างคงเส้นคงวา โดยเฉพาะได้
สำรวจสถานภาพการวิจัยเรื่อง ชาวจ้วง ในกว๋างซี อย่างละเอียดลึกซึ้ง และ
ได้ให้ข้อสรุปของการสำรวจสถานภาพเรื่อง ชาวจ้วง ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่พูด
ภาษาตระกูลไท-กะไดในกว๋างซี หรือเรียกตามการจัดกลุ่มของสำนัก
ภาษาศาสตร์ของนักวิชาการชาวจีนว่า “ภาษาตระกูลจ้วง-ต้ง” ไว้ดังต่อไปนี้
“บริเวณที่เป็นภาคใต้ของประเทศจีนทุกวันนี้ สมัยโบราณไม่ใช่ดินแดนจีน
เพราะเอกสารจีนโบราณหลายฉบับระบุตรงกันว่า เป็นถิ่นฐานของพวก “ปา
เถื่อน” มากมายหลายเผ่าพันธุ์ รวมทั้งพวกพูดตระกูลภาษาไทยด้วย
จดหมายเหตุเรื่อง หมานซู ของ ฝิ่นฉัว (แต่งเป็นภาษาจีนเมื่อ พ.ศ. 1410) มี
ความโดยสรุปว่า ตั้งแต่บริเวณมณฑลหยุนหนานลงมาถึงภูมิภาคอุษาคเนย์
ปัจจุบันถือเป็นดินแดนเดียวกันของพวกหมาน ไม่ใช่ของพวกจีน (หรือฮั่น)
พวกจีน (ฮั่น) ขยายอำนาจลงมาครอบงำ ปราบปราม แล้วผนวก เอาคนและ
ดินแดนไปเป็นของจีนในสมัยหลัง ๆ

หมาน เป็นชื่อโบราณที่จีนใช้เรียกมานานกว่า 2,000 ปีแล้ว หมายถึงชนชาติ
ต่าง ๆ ทั้งหลายที่ไม่ใช่จีน และล้วนอยู่ทางใต้ คือตั้งแต่มณฑลหยุน
หนานทุกวันนี้จนถึงฝั่งทะเลของอุษาคเนย์ โดยไม่ระบุเผ่าพันธุ์และมักมี
ความหมายดูถูกว่าเป็นพวก “ปาเถื่อน”

นอกจากจะมีความใกล้ชิดกันทางด้านสถานภาพ และตำแหน่งทาง ภูมิศาสตร์แล้ว บรรดานักวิชาการด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ ยังมองเห็นว่า บริเวณภาคใต้ของจีนตั้งแต่มณฑลยูนหนาน และ ดินแดนใกล้เคียง กับบริเวณที่เป็นอุษาคเนย์มีรูปแบบทางวัฒนธรรมเกี่ยว ข้องกันมาช้านานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะยุคโลหะตอนปลาย ที่พบโบราณวัตถุทำด้วยสัมฤทธิ์มีรูปแบบคล้ายคลึงกัน แสดงให้เห็นว่ามีการ ติดต่อกันมาหากันทั้งทางบกและทางทะเล”

ในทัศนะของอาจารย์ปราณี “ชนชาติไทย” ก็คือ “พวกพูดตระกูลภาษาไทย ที่ถูกจัดเป็นพวก “ป่าเถื่อน” พวกหนึ่งอยู่ในภูมิภาคนี้มาแต่โบราณ” ด้วย อาจารย์ปราณีเสนอว่า “ประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย” จึงไม่ได้มีขอบ เขตจำกัดอยู่ใน “กรอบ” ทางประวัติศาสตร์ของประเทศใดประเทศหนึ่งโดย เฉพาะ แต่มีอาณาบริเวณกว้างขวางแผ่ไพศาลจนเป็นส่วนหนึ่งของ “ประวัติ ศาสตร์ภูมิภาคอุษาคเนย์สมัยโบราณ” คือ นับตั้งแต่มณฑลยูนหนานและ ดินแดนใกล้เคียงลงมาถึงชายทะเล เป็นถิ่นฐานของชนเผ่า “ร้อยจำพวก” หรือ “ร้อยพ่อพันแม่” หมายถึงมีจำนวนมากเป็นร้อยๆ เผ่าพันธุ์จนนับไม่ถ้วน ที่น่าสนใจคือ อาจารย์ปราณี ได้เสนอว่า ชนเหล่านี้ มีทั้งพวกพูด มอญ- เขมร พม่า-ทิเบต หรือจีน-ทิเบต พม่า-เย้า พม่า-ไทย-ลาว หรือจ้วง-ตัง และ ฯลฯ

และได้สรุปว่า เอกสารจีนโบราณเมื่อประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว เรียกพวกนี้ รวม ๆ ว่า “ไปเยะ” แปลว่า “เยะร้อยเผ่า” หรือ “เยะร้อยจำพวก” หรือ “เยะ ร้อยพ่อพันแม่” นั่นเอง (คำว่า “เยะ” นี้อ่านได้หลายอย่าง เช่น เย่ว แยะ เหย อะ เยอะ เหวียด หรือฮวด ก็ได้)

อาจารย์ปราณีได้สรุปสถานภาพการศึกษาเรื่อง “ชนชาติไทย” ในส่วนนี้ว่า นักวิชาการจีนส่วนมากอ้างถึงเอกสารจีนโบราณแล้วอธิบายว่า ชนเผ่า “ไป เยะ” เป็นบรรพบุรุษของพวกพูดไทยทั้งหลาย เฉพาะที่อยู่ในดินแดนจีนภาค ใต้ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่ามี 8 กลุ่มคือ 1. จ้วง 2. มู่ยี่ 3. ตัง 4. ไท (ไต) 5. หลี 6. ลู่ยี่ 7. มู่หล่าว และ 8. เหมาหนาน รวมประชากรมากกว่า 18 ล้านคน

และได้ชี้ว่า ในจำนวน 8 กลุ่มนี้ จ้วง เป็นพวกพูดตระกูลภาษาไทยที่มีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทย และเกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ภูมิภาคอุษาคเนย์สมัยโบราณมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง

ในทัศนะของฮั่น (จีนสมัยโบราณ) จ้วง คือกลุ่มชนป่าเถื่อนพวก (ของจีน) มาแต่ดั้งเดิมดึกดำบรรพ์ คือไม่ได้อพยพหลบหนีใครมา หนึ่งในบรรดาพวกป่าเถื่อนนับร้อยพวกที่มีถิ่นฐานอยู่ทางใต้

ปัจจุบันชนชาติจ้วงมีจำนวนประชากรมากเป็นที่สองรองจากชนชาติฮั่น และมีมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ในบรรดาชนชาติส่วนน้อยของจีนที่มีทั้งหมดประมาณ 55 ชนชาติ

ชาวจ้วงตั้งถิ่นฐานอยู่หลายมณฑลในเมืองจีน สถิติเมื่อ พ.ศ. 2525 มีทั้งหมดมากกว่า 13 ล้านคน

ในจำนวนนี้มากกว่า 12 ล้านคนอาศัยอยู่ในมณฑลกวางซี ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงกำหนดให้เป็น “เขตปกครองตนเองจ้วง-กวางซี” (THE QUANGXI-ZHUANG AUTONOMOUS REGION) จำนวนที่เลือกกระจายอยู่ในมณฑลหยุนหนานมากกว่า 8 แสนคน ในมณฑลกวางตุ้งมากกว่า 8 หมื่นคน ในมณฑลก๊วยโจว (ก๊วยจิ่ว) มากกว่า 2 หมื่นคน และมีที่มณฑลหูหนานกับมณฑลสือชวนบ้างเล็กน้อย ทุกวันนี้มณฑลกวางซีจึงกลายเป็นศูนย์กลางของชนชาติจ้วงไปโดยปริยาย

คำว่า “จ้วง” มีความหมายต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามฐานะทางสังคมที่พวกฮั่นกำหนดและเรียก เคยมีความหมายว่าสัตว์หรือป่าเถื่อนตามประเพณีฮั่น ใช้เรียกคนพื้นเมืองดั้งเดิมที่อยู่ทางภาคใต้หรืออุษาคเนย์สมัยโบราณ ฉะนั้นจึงไม่น่าเชื่อว่าจะมีความหมายไปในทางดี

แต่นักวิชาการจีนได้รวบรวมความหมายไว้หลายแห่งหลายมุม

สมัยราชวงศ์ซ่ง (หรือซ้อง ราว พ.ศ. 14463 - 1822) คำว่า “จ้วง” ใช้เรียกกองทัพที่มีทหารเป็นชาวจ้วง “จ้วงยูน” หรือ “จ้วงตั้ง”

สมัยราชวงศ์หยวน (ราว พ.ศ. 1749 - 1911) ตัวอักษรที่หมายถึงจ้วงเขียนด้วยอักษรจีน 2 ตัว- ตัวแรกมีความหมายว่า “ชน” หรือ “ปะทะ” ตัวที่สองแทนเสียงว่า “จ้วง”

ต่อมาสมัยราชวงศ์หมิงและชิง จนถึงสมัยก๊กมินตั๋ง (พ.ศ. 2492) มีการเปลี่ยนตัวอักษรตัวแรกให้มีความหมายว่า “สัตว์” แสดงการดูถูกเหยียดหยามจ้วงเป็นชนชาติป่าเถื่อน

แม้พวกฮั่นจะเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “จ้วง” มาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง แต่คนกลุ่มนี้ไม่ชอบเพราะต่างรู้ว่าหมายถึงอะไร จึงเรียกตนเองด้วยชื่อดังเดิมต่าง ๆ กัน

ตามท้องถิ่นของตนเช่น ผู้ใหญ่ ผู้โต ผู้หลวง ผู้สูง ผู้ไท ผู้บ้าน ผู้ล่าว ผู้
ดัง คนไท ฯลฯ

(ปราณี วงษ์เทศ อ้างจากหนังสือ จ้วง ชนชาติไทในสาธารณ-รัฐประชา
ชนจีน จัดพิมพ์โดยศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคที่ 1 ภาษา (2529) ภาคที่ 2 วัฒนธรรม
(2531), ปราณี กุลละวณิชย์ บรรณาธิการ)

ส่วนคำว่า “ผู้” ที่นำหน้าชื่อนั้นหมายถึง “คน” น่าเชื่อว่าเป็นปฏิกริยาได้
กลับที่ถูกพวกฮั่นดูถูก หมิ่นว่าไม่ใช่คนหรือพวกป่าเถื่อน (ปราณี วงษ์เทศ
อ้างจากหนังสือ ความเป็นมาของคำสยามไทย,ลาว และขอม และ
ลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ โดย จิตร ภูมิศักดิ์ พิมพ์ครั้งแรก
2519)

นับแต่ พ.ศ. 2492 เป็นต้นมามีการปรึกษาหารือเรื่องชื่อ “จ้วง” อย่าง
ละเอียดถี่ถ้วนทุกแห่งทุกมุมเพื่อกำหนดความหมายให้ดีขึ้น

ครั้นถึง พ.ศ. 2508 รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เปลี่ยนอักษรตัว
แรกให้มีความหมายว่า “เติบโต แข็งแรง” ส่วนอักษรตัวที่สองใช้แทนเสียง
ว่า “จ้วง”เหมือนเดิม แล้วมีมติให้ใช้ชื่อ “จ้วง” เป็นชื่อกลุ่มชนชาตินี้อย่าง
เป็นทางการ ชื่ออื่น ๆ ก็ค่อย ๆ เลือนหายไป แต่บางกลุ่มยังยืนยันชื่อเดิม
ของตนอย่างเป็นทางการเช่น ผู้ไทและแม้งบางกลุ่มจะไม่ได้ยืนยันชื่อเดิมอย่าง
เป็นทางการ แต่เมื่อมีใครถามว่า เป็นจ้วงใช่ไหม ? เขาจะตอบทันทีว่า ไม่ใช่
จ้วง แต่เป็นผู้ต้ง หรือ ชื่ออื่น ๆ ที่เป็นกลุ่มของตน

อาจารย์ปราณี ได้ชี้ให้เห็นปมเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งว่า

แม้ในภาษาจ้วงจะมีคำว่า “ไต” แต่ไม่ได้มีความหมายเหมือนคำว่า “ไทย” ใน
ประเทศไทย และเขาก็มิได้มีสำนึกเป็น “ไทย” อย่างที่ใคร ๆ ชอบดีखลุม
ง่าย ๆ เพราะเขาเป็น “จ้วง” หรือมิฉะนั้นก็เป็น “ผู้ใหญ่” หรือ “คนโต”
หรือ “ผู้ล่าว” เท่านั้น

จึงเป็นที่น่ากังขายิ่งนักว่า จ้วงคือใครกันแน่ ?

อาจารย์ปราณีระบุว่า ชาวจ้วงนับถือ “ผี” ในหมู่บ้านไม่มี “วัด” (เช่น
เดียวกับพวกผู้ไทยในเวียดนามที่อิทธิพลพระพุทธศาสนาเข้าไปไม่ถึง) พูด
ภาษาตระกูลเดียวกับพวกไทย

แต่เดิมชาวจ้วงไม่มีอักษรใช้เขียนภาษาของตน แต่มีบางกลุ่มยืมตัวอักษรจีน
มาปรับใช้ต่อมาราว พ.ศ. 2500 เริ่มใช้ภาษาโรมันปนอักษรรัสเซียแทนเสียง

แล้วใช้ตัวเลขอารบิกบางตัวแทนเสียงวรรณยุกต์ ลำสุดเมื่อไม่นานมานี้
เปลี่ยนใช้ตัวโรมันแทนเสียงพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์

นักวิชาการจีนแบ่งภาษาจ้วงในมณฑลกว่างซีออกเป็น 2 กลุ่ม คือภาษา
จ้วงเหนือกับภาษาจ้วงใต้ ทั้ง 2 กลุ่มมีทั้งลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และ
มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกัน

ภาษาจ้วงเหนือ มีขอบเขตกว้างขวางอยู่ทางเหนือ ของมณฑลกว่างซี มีผู้พูด
มากกว่ากลุ่มภาษาจ้วงใต้ แต่ในกลุ่มภาษาจ้วงเหนือเองยังมีความแตกต่าง
เรื่องเสียงวรรณยุกต์ เสียงพยัญชนะ และเสียงสระ จึงแยกเป็นภาษาถิ่น
ย่อยๆ ได้อีก 7 กลุ่ม มีชื่อเรียกต่างๆ กันไปตามท้องถิ่นนั้นๆ

ภาษาจ้วงใต้ มีขอบเขตแคบ ๆ อยู่ทางใต้ของมณฑลกว่างซี มีผู้พูดน้อย
กว่ากลุ่มภาษาจ้วงเหนือ แต่มีความแตกต่างของภาษาถิ่นมากกว่า จึงแยก
เป็นภาษาถิ่นย่อย ๆ ได้อีก 5 กลุ่ม มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไปตามท้องถิ่นนั้น ๆ
ด้วยความหลากหลายของภาษาถิ่นจ้วง นักภาษาศาสตร์และนักประวัติ
ศาสตร์นานาชาติส่วนใหญ่จึง สนับสนุนทฤษฎีของศาสตราจารย์เกดเนย์
(William J. Gedney) ผู้เชี่ยวชาญภาษาถิ่นไทยเหนือ ว่าถิ่นกำเนิดของภาษา
ไทยอยู่แถวเส้นเขตแดนระหว่างมณฑลกว่างซีของจีนและเดียนเบียนฟูของ
เวียดนาม ท่านผู้นี้อาศัยทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ที่ว่า “ภาษาเกิด ณ ที่ใด จะ
มีภาษาถิ่นมากหลายชนิดเกิดขึ้นแถบบริเวณนั้น” (ปราณี วงษ์เทศ อ้างถึงใน
บทความเรื่อง “ประวัติศาสตร์สมัยก่อนไทยเข้ามาในเอเชียอาคเนย์” ของ
ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร พิมพ์อยู่ในหนังสือ คนไทยอยู่ที่ไหน
บ้าง ? สุจิตต์ วงษ์เทศ : บรรณาธิการ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ศิลป
วัฒนธรรม - ธันวาคม 2530)

ในส่วนของพิธีกรรมนั้น อาจารย์ปราณี ได้สรุปให้เห็นภาพรวมของพิธีกรรม
ซึ่งสัมพันธ์แนบแน่นกับระบบความเชื่อของชาวจ้วงว่า

ชาวจ้วงมีพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ที่เน้นการขอฝนของ
สังคมชาวนา ดังปรากฏหลักฐานจากภาพเขียนสีที่หน้าผา บนภูเขาผาลาย
หรือฮวาซาน ริมฝั่งแม่น้ำหมิงเจียงและแม่น้ำจ้อเจียง ในเขตอำเภอหนึ่งหนิง
มณฑลกว่างซี ที่แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ที่เน้น
การขอฝน โดยมีพิธีตีกลองมโหระทึกอย่างมโหฬาร นอกเหนือจากมีการ
ชุดคันกลองมโหระทึกเป็นจำนวนมากกว่า 600 ใบในเขตกว่างซี ซึ่งนับว่า
มากที่สุดใญ่เอเชีย

ผลงานศึกษาสำรวจสถานภาพชาวจ้วงของอาจารย์ปราณี ทำให้เราสามารถโยงใยความสัมพันธ์ ระหว่างจ้วง ในฐานะที่เป็นชนพื้นเมืองของจีนตอนใต้ โดยเฉพาะที่กว้างซี กับชนพื้นเมืองชาวเยว่ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมกลองมโหระทึก ที่ศึกษาโดยอาจารย์ทองแถม นาถจำนง

อาจารย์ปราณีได้ชี้ชัดว่า ความสำคัญของพิธีกรรมและความเชื่อในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยังมีความสืบเนื่องอยู่ในวัฒนธรรมของชาวจ้วงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากบทบาท ของกลองมโหระทึก ทั้งในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำมาหากินที่เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และอำนาจ เช่น พิธีขอฝน ในเทศกาลบูชาภพที่ทำทุกปีในเดือน 2 และยังมีการใช้กลองมโหระทึกในงานนักขัตฤกษ์อื่น ๆ อย่างสืบเนื่องจนถึงทุกวันนี้

อาจารย์ปราณีให้ข้อสรุปที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า

แม้ชาวจ้วงจะถูกปกครองและได้รับอิทธิพลจากจีนมาเป็นเวลาช้านานแล้วก็ตาม แต่ชาวจ้วงก็ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีร่วมกับชนเผ่าอื่นๆ ทางตอนใต้ของจีนที่แสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้คนในบริเวณนี้ที่มีร่วมกันมาก่อนรับอารยธรรมจากจีนและอินเดีย เช่น

ความเชื่อเรื่องผี

ความเชื่อเรื่องขวัญ

ความเชื่อเรื่องแกน หรือเทพแห่งฟ้า

และการให้ความสำคัญต่อบทบาทและฐานะของผู้หญิง ในพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ที่สะท้อนลักษณะสังคมของอุษาคเนย์ที่ยกย่องเพศหญิง ซึ่งไม่พบในสังคมจีนอิสลามและอินเดียที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในภูมิภาคนี้ในภายหลัง

ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นก็คือระบบความเชื่อทั้งหมดของไป๋เยว่นั่นเอง

ศิลปวัตถุสัมฤทธิ์
 สมบัติวัฒนธรรมไปเยว่
 อาณาจักรกู๋

ภาพที่ 10 ศิลปวัตถุสัมฤทธิ์ สมบัติวัฒนธรรมไปเยว่ อาณาจักรกู๋
 กระโถนทองพระโธง ไทเหล้า ขันส่วนเครื่องดนตรี (ประเภทตีหรือเคาะ)
 หมอน้ำมนตร์ (สามขา) ลายนาค หรือมังกร ขุดพบที่มณฑลหูหนาน
 สมัยราชวงศ์ซาง [1600-1100 ปี ก่อนค.ศ.] - ราชวงศ์โจว [1027-771 ปี ก่อนค.ศ.]